

Ensomhed i et forbundet samfund - når fællesskabet føles fjernt

Antal anslag: 189.791

Sofie Marie Nielsen. Studienummer: 20210864

Nicoline Brogaard Christensen. Studienummer: 20183774

Vejleder: Anne Hovgaard Jørgensen

Kandidatspeciale i Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet

Forår 2023

Indholdsfortegnelse

1. Abstract	3
2. Indledning	5
3. Problemfelt	6
4. Problemformulering	10
4.1 Arbejdsspørgsmål	10
4.2 Det faglige formål.....	11
5. Læsevejledning	11
6. Afgrænsning	13
7. Begrebsafklaring	14
7.1 Ensomhed	14
7.2 Digital adfærd	16
7.3 Præstationsfundet.....	16
8. Videnskabsteoretiske overvejelser	18
9. Metode	20
9.1 Kvalitativ tilgang	20
9.2 Forskningsdesign	21
9.3 Induktiv og eksplorativ tilgang.....	23
9.4 Empiriindsamling og databehandling.....	24
9.4.1 Rekrutteringsproces og præsentation af informanter	25
9.4.2 Semistruktureret interviews.....	28
9.4.3 Interviewsituationer samt interviewerens rolle og indflydelse.....	29
9.4.4 Transskribering.....	31
9.5 Etiske overvejelser	31
9.6 Kvalitetskriterier	33

10. Teori.....	36
10.1 <i>Det senmoderne samfunds fællesskabsbetingelser</i>	<i>36</i>
10.2 <i>Stigmatisering og sociale misforståelser</i>	<i>41</i>
10.3 <i>afvigelse som strategi og det sociale arbejdes felt.....</i>	<i>46</i>
11. Teoriernes samspil	51
12. Analysestrategi.....	53
13. Analyse.....	55
13.1 <i>Analysedel 1: ensomhed i det senmoderne samfunds fællesskabsbetingelser</i>	<i>55</i>
Delkonklusion.....	67
13.2 <i>Analysedel 2: Selvstigmatisering bag facaden og social normadfærd</i>	<i>69</i>
Delkonklusion.....	79
13.3 <i>Analysedel 3: Afvigende adfærd og udfordringer for det sociale arbejde.....</i>	<i>80</i>
Delkonklusion.....	91
14. Konklusion	93
15. Diskussion	95
16. Perspektivering.....	98
17. Litteraturliste.....	100
17.1 <i>Hjemmesider.....</i>	<i>102</i>

1. ABSTRACT

The mental well-being of children and young people seems to be one of the areas that is receiving a lot of attention in social policy today. Trends regarding children and young people's mental health show that young people are increasingly scoring low on various indicators in relation to their well-being. Over the past 20 years, there has been a large increase in mental distress among children and young people (Vidensråd for Forebyggelse 2020:25). Studies highlight that one of the most worrying indicators of well-being of young people today is the feeling of loneliness. The National Health Profile from 2021 shows that it is especially the target group of young people from 16-24 years who most often feel loneliness compared to other age groups (Sundhedsstyrelsen 2022:48+53).

Studies show that the increased dissatisfaction among young people can be seen as a result of the increasing digitalization, which has changed the individual's behavior and access to social interaction in everyday life. Furthermore, young people's use of digital media has both positive and negative consequences for their social wellbeing, and an increased consumption of digital media can contribute to the increasing dissatisfaction, including feelings of loneliness (VIVE 2020:6).

Regarding the above-mentioned, we find it relevant to investigate loneliness among young people aged 16-24. Hence, this study will focus on young people's subjective experience of loneliness and the impact of young people's digital behavior on the emergence of the phenomenon of 'loneliness'. The purpose is therefore to contribute to knowledge in the field of social work in relation to reducing loneliness among young people.

This study's findings show that young people's subjective experiences with loneliness must be understood from an individual experience, where social media is both found to create opportunities to reduce loneliness, while loneliness can be increased by its use at the same time. The study sheds light on how social work can prioritize a greater digital effort. In regard to this, we deduce that they are influenced by what they see and mirror themselves in on social media,

where a normalization of loneliness can have a positive impact on young people's self-stigmatization and feelings of loneliness. Therefore, from this thesis, it can be concluded that it is difficult and complex to reduce loneliness among young people if they feel that they cannot be helped.

2. INDLEDNING

Nærværende speciale ønsker at rette fokus på ensomhed og digital adfærd blandt unge mellem 16-24 år. Formålet med dette er at udvide eksisterende viden indenfor feltet, og belyse nye perspektiver i det sociale arbejdes indsats. Følgende speciale har ligeledes til hensigt at skabe en forståelse for, hvordan ensomheden subjektivt opleves, og hvordan den digitale adfærd kan anskues at have en betydning for ensomhedens fremkomst blandt målgruppen.

Børn og unges mentale trivsel forekommer som ét af de områder, der socialpolitisk er genstand for stor bevågenhed i dag. Udviklingen i børn og unges mentale helbred viser, at unge i stigende grad scorer lavt på forskellige trivselsindikatorer. Der ses over de seneste 20 år store stigninger i Danmark blandt børn og unge som psykisk mistrives (Vidensråd for Forebyggelse 2020:25). Det mentale helbred har en afgørende betydning for individets livskvalitet og oplevelsen af det gode liv. Mental mistrivsel har gennem undersøgelser påvist en tydelig sammenhæng med risikoen for at udvikle psykiske og somatiske sygdomme (Vidensråd for Forebyggelse 2020:6).

Søren Juul har i sin bog "*Selvets kultur*" forsøgt at forklare den form for menneskelig lidelse, der presser det enkelte individ i det senmoderne samfund. Dette skildres gennem den øgede individualisering, som *konkurrencestaten* har fremelsket, hvilket besværliggøre anerkendelsesbetingelserne for den enkelte. Juul beskriver, at det anerkendelsesværdige menneske i det senmoderne samfund formår at være omstillingsparat og forandringsorienteret. Den mangel på anerkendelse, som hersker i *præstationssamfundet*, medfører lidelse og mistrivsel for de som ikke formår at leve op til det anerkendelsesværdige borgerideal (Juul 2017:48+57).

Undersøgelser påpeger, at én af de trivselsindikatorer som har en bekymrende udvikling blandt unge i dag, er ensomhed. Tallene viser, at der de seneste år har været en konstant stigning blandt unge, som ofte føler sig ensomme. Flere undersøgelser har forsøgt at forklare den negative udvikling, og hvilke samfundsmæssige udviklingstræk der kan have fremelsket en ungdomsgeneration, som i højere grad mistrives (Vidensportal.dk 2022).

I forbindelse med ovenstående kan digitaliseringens udvikling fremhæves, som et af de områder, der har haft gennemgribende betydning for individets adfærd samt unges adgang til social interaktion i hverdagen. Unge i dag har muligheden for konstant at være online, og dermed være i kontakt med sin sociale omgangskreds hele døgnet rundt. Digitaliseringen har dermed medført nye muligheder for at skabe og deltage i fællesskaber uden fysisk tilstedeværelse (VIVE 2020:6). I relation til nærværende speciales undersøgelsesområde kan det fremhæves, at børn og unge i Danmark, sammenlignet med andre lande, har et relativt højt skærmforbrug. Undersøgelser viser, at unges brug af sociale medier både har positive og negative konsekvenser for deres sociale trivsel. Ensomhed og sociale relationer fremgår at have en gensidig påvirkning af hinanden, og sociale relationer bliver i stigende grad dyrket digitalt i det senmoderne samfund (VIVE 2020:6-7). Derfor findes det relevant for nærværende speciale at undersøge, unges subjektive oplevelse af ensomhed, samt hvilken betydning deres digitale adfærd har på fremkomsten af fænomenet 'ensomhed'.

3. PROBLEMFELT

I følgende afsnit redegøres der for eksisterende forskning og viden vedrørende unges mistrivsel og digitale adfærd. Da undersøgelsesområdet fremtræder som et endnu ikke udtømt videnshul, vil problemfeltet være behjælpeligt til at kunne afklare, hvorledes nærværende speciale kan bidrage til viden om unges oplevede ensomhed i det sociale arbejdes indsats.

Den Nationale Sundhedsprofil fra 2021 viser, at det fortsat går den forkerte vej med trivslen blandt unge fra 16-24 år, som er den målgruppe, der oftest befinder sig uønsket alene. Derudover pointeres det at tegn på ensomhed statistisk findes højere blandt 16-24 årige sammenlignet med andre aldersgrupper (Jensen et al. 2022:48+53). Sundhedsprofilen forklarer en stærk sammenhæng mellem sociale relationer og individers fysiske og psykiske helbred. Svage eller belastede relationer kan medføre eller øge en følelse af ensomhed, hvilket kan lede til 'følgesygdomme' i form af hjertekarsygdomme, forhøjet blodtryk og tidlig død (Jensen et

al. 2022:44). Følgende understreger relevansen for at opsøge viden omhandlende ensomhed blandt unge, for at udvide kendskabet til fænomenet.

I relation til førnævnte undersøgelse er en begrebsliggørelse af samfundsstrukturerne, som hersker i dag relevant at have for øje, da Anders Petersen fremhæver, præstationssamfundet som en forklaring på unges stigende mistrivsel. De samfundsstrukturer, som medfølger præstationssamfundet, stiller højere krav til det enkelte menneske, hvor det mere end nogensinde før forventes at være omstillingsparat, fleksibel, selvudviklende og konstant præsterende. Fejler den unge i dette 'livsprojekt', kan det have konsekvenser i forskellige former for mistrivsel herunder stress, depression og ensomhed (Petersen 2016:14-15). I forlængelse heraf understreger Maria Bruselius-Jensen, at den individualisering som præstationssamfundet medfører, er skyld i, at mange unge i dag føler sig alene med ansvaret for deres 'livsprojekt'. Den unge generation er født ind i et accelerationssamfund, og de stiller derfor ikke spørgsmålstegn ved følelsen af, at de selv har ansvaret for eget liv. Oplevelsen af at være alene og alene have skyld for, at man som ung kan fejle i 'livsprojektet' kommer i højere grad end tidligere til udtryk i former for ensomhed. Dette skyldes blandt andet, at det især er i sociale fællesskaber, at de unge oplever, at de skal præstere (Hagemann 2019). Vigtigheden i at rette fokus mod dette stigende sociale problem, begrundes ved at ungdomsårene anskues som en grobund for nye vaner, identitetsdannelse og en adfærd, der ofte fastholdes i voksenlivet (Sundhedsstyrelsen.dk 2022). Vi vil derfor argumentere for, at det er væsentligt at undersøge de unges oplevede ensomhed nærmere, med henblik på at mindske denne og konsekvenserne heraf.

Vidensråd for Forebyggelse har i en undersøgelse fra 2020 rettet fokus på den mentale sundhed og sygdom blandt børn og unge mellem 10-24 år. Undersøgelsen udleder, at der ses en tendens, hvor flere og flere unge i højere grad beskriver mentale helbredsproblemer i forhold til en tidligere udgivet rapport i 2014. Følgende tendens understøttes af Den Nationale Sundhedsprofil fra år 2017, hvor 8,3 % af befolkningen over 16 år rapporterede at føle svær ensomhed, hvilket især findes blandt 16-29 årige (Vidensråd for Forebyggelse 2020:7 +

Vidensportal.dk 2022). I undersøgelsen, *Ensomhed blandt unge*, rapporterer 12 % af de 16-24 årige, at de har oplevet svær ensomhed. Derudover fremhæves det, at ensomhed ses at have en tendens til at stige med alderen. Vidensråd for Forebyggelse pointerer ligeledes, at ensomhed er et problem i denne konkrete målgruppe og fremhæver, at det kan være særligt alvorligt i denne livsfase at føle ensomhed (Vidensråd for Forebyggelse 2020:101). På baggrund af ovenstående finder vi det interessant at undersøge forekomsten af ensomheden blandt unge, og hvilken størrelse den udgør for den enkelte i det senmoderne samfund.

Tilbage i 2007 delte psykologer, undervisere og frivillige deres erfaringer med at møde og arbejde med unge, som føler sig ensomme, hvilket blev til en antologi. Den er udarbejdet i samarbejde med den sociale organisation Ventilen, der har til formål at hjælpe unge med at bearbejde og bekæmpe deres oplevede ensomhed (Wiborg 2007:13-14). Antologien findes fortsat relevant at inddrage i et nutidigt speciale, da den både har fokus på forskellige forståelsesformer for ensomhed og konsekvenserne de kan have for unge (Wiborg 2007:36+43+81). I antologien betragtes digitale medier, herunder sociale medier, som både en følgesvend og en fjende. Dengang omhandlede pointerne primært mulighederne for at række ud via en computer, hvis man som ung følte sig ensom i den fysiske verden. Eksperterne fremhæver dog, at der ligeledes findes 'spilleregler' for interaktion på nettet, som kan overføres til den fysiske verden, og derfor kan unge også opleve en ensomhed, der er afledt af de sociale mediers muligheder (Wiborg 2007:175-179). På trods af at der siden 2007 er sket meget indenfor de digitale muligheder, menes antologien at være relevant, da det er nogle af de samme hovedpointer der fremhæves i nyere forskning om unge og ensomhed, når eksperter bedes udtale sig.

I nyere forskning har VIVE i 2020 udført en undersøgelse rettet mod unges trivsel og brug af digitale medier. Undersøgelsen påpeger ligeledes, at de digitale medier kan have en positiv funktion, men samtidig medføre en række risici, herunder psykisk mistrivsel. Undersøgelsen udleder gennem en systematisk litteraturgennemgang af unges digitale medieforbrug, at der ses en kønsforskel i måden unge anvender de digitale medier, hvor unge drenge oftest gamer, mens

pigerne bruger mest tid på de sociale medier. I forbindelse med unges digitale adfærd, fremhæver undersøgelsen fænomenet 'fear of missing out'. Følgende fænomen er en betegnelse for de unge, der gennem anskuelse af andres aktivitet på de sociale medier føler, at de går glip af noget eller ikke laver noget lige så spændende selv. Undersøgelsen udleder, at hvert femte ung oplever dette i forbindelse med brugen af de sociale medier (VIVE 2020:6). Den første delanalyse i undersøgelsen kigger på unge mellem 15-19 år, og fremskriver en sammenhæng mellem unges digitale adfærd og følelsen af ensomhed. Der konkluderes ikke, hvorledes ensomheden opstår ud fra tiden, den unge bruger på de sociale medier, eller hvorvidt det er ensomhedsfølelsen, der aktiverer et øget brug af de sociale medier (VIVE 2020:8). Dog udledes det at unge, som mentalt trives bedst, har en lavere skærmtid. Dermed konkluderes ensomheden at være større hos de unge, som har et højt digitalt forbrug, hvor 14 % mellem 15-19 år, som har et vedvarende højt skærmbrug, føler sig ensomme. Generelt viser undersøgelsen, at unge som mistrives eller føler sig ensomme, er mere tilbøjelige til at anvende tid på de digitale medier, end de som trives. Der udledes ikke en direkte sammenhæng, dog tyder det på at et forhøjet forbrug af digitale medier, kan være medvirkende i den stigende mistrivsel, herunder følelsen af ensomhed (VIVE 2020:6). På baggrund af ovenstående problemfelt finder vi det væsentligt at undersøge, hvordan de unge selv oplever ensomheden, samt hvordan deres digitale adfærd og brug af sociale medier kan betragtes at have en indvirkning på ensomhedsfølelsen.

4. PROBLEMFORMULERING

På baggrund af ovenstående indledning og problemfelt, er følgende problemformulering udarbejdet:

Hvordan kan vi forstå unges subjektive erfaringer med ensomhed, samt hvilken indvirkning har brugen af sociale medier? Og på hvilken måde kan disse erfaringer bidrage til det sociale arbejdes indsats omhandlende ensomhed?

Specialets problemformulering har til formål at danne en åben og nuanceret tilgang til fænomenet, som undersøges. Det er ensomme unges erfaringer og førstehåndsviden, som udgør empirien for undersøgelsen. Problemformuleringen optræder todelt, hvor der forekommer tre spørgsmål, hvis hensigt er at bidrage med nye perspektiver på allerede eksisterende viden og fokus på undersøgelsesfeltet. Først gennem en formulering omhandlende de unges oplevelser og erfaringer med ensomhed og de sociale mediers indvirkning. Derefter en formulering som sigter mod at informere og bidrage til det sociale arbejdes indsats gennem en fænomenologisk analyse af unges oplevede ensomhed.

4.1 ARBEJDSSPØRGSMÅL

Nedenfor præsenteres tre arbejdsspørgsmål, som har til hensigt at bistå i besvarelsen af ovenstående problemformulering;

- 1: Hvordan kan unges ensomhed forstås i det senmoderne samfund?*
- 2: Hvordan kan sociale normer have en indvirkning på unges ensomhedsoplevelser?*
- 3: Hvordan kan de subjektive erfaringer bidrage med viden for at mindske ensomheden blandt unge?*

Arbejdsspørgsmålene er udformet på baggrund af empiriindsamlingen, hvor de unges forskellige oplevelser og kropslige erfaringer med ensomhed blev synliggjort. Første spørgsmål har til hensigt at opnå indsigt i de unges oplevede ensomhed i det senmoderne samfund. Andet arbejdsspørgsmål skal forsøge at bidrage til en forståelse for udviklingen af ensomheden med et perspektiv på sociale normers indvirkning. Sidste arbejdsspørgsmål skal muliggøre at nærværende speciale kan udlede et perspektiv på de ensomme unges strategier og det sociale arbejdes nuværende indsats i relation til unges ensomhed.

4.2 DET FAGLIGE FORMÅL

Nærværende speciale har til formål at bidrage med relevant viden samt udvidet kendskab til det belyste sociale problem. Som fremhævet indledningsvist forekommer ensomme unge som et stigende samfundsproblem, hvilket danner grundlaget for at undersøge og differentiere forståelsen af ensomheden med et udgangspunkt i de unges subjektive oplevelser. Til sidst ønsker vi at undersøge, hvordan det sociale arbejde bedst muligt imødekommer de udledte udfordringer.

5. LÆSEVEJLEDNING

Der vil i nedenstående afsnit fremgå en kort læsevejledning, hvor der redegøres for specialets overordnede strukturer. Følgende har til formål at skabe overblik samt øge gennemsigtigheden for læseren. Tidligere er specialets indledning og problemfelt blevet fremhævet, for at synliggøre relevansen i at undersøge fænomenet 'ensomhed blandt unge'.

Der er derudover præsenteret en todelt problemformulering, som sætter retningen for specialets omdrejningspunkt. Der er i den forbindelse præsenteret tre tilhørende arbejdsspørgsmål, som samlet skal være behjælpelige i besvarelsen af specialets problemformulering.

Kapitel 6 redegør for specialets afgrænsning, som har til hensigt at forklare de til- og fravalg, som er foretaget for at skabe en ramme for undersøgelsens målgruppe.

I *kapitel 7* begrebsafklares for relevante begreber, der anvendes gennem specialet. Dette for at danne en fælles og neutral forståelse for begreberne, når disse læses gennem specialet.

Kapitel 8 beskriver den videnskabsteoretiske tilgang, vi lader os inspirere af. I dette kapitel vil den fænomenologiske retning præsenteres med tilhørende forståelse og fremgangsmåder.

I *kapitel 9* redegøres der for metodiske refleksioner og valg, som vi har foretaget. Endvidere beskrives empiriindsamlingen, rekrutteringsprocessen samt databehandlingen for undersøgelsen. Afslutningsvist fremlægges specialets etiske overvejelser samt kvalitetskriterier, hvor vi forholder os til den kvalitative tilgang samt validiteten af denne.

Kapitel 10 indeholder en redegørelse for specialets tilvalgte teorier, begreber samt teoretiske perspektiver. Der vil herigennem dannes et overblik for den analytiske ramme, og hvorledes vi mener denne vurderes relevant for empirien. Kapitlet er inddelt i tre teoriafsnit, der bidrager til en struktur for, hvordan disse vil anvendes løbende gennem analysen.

Kapitel 11 har til hensigt at forklare, hvordan vi vurderer teoriernes samspil og derfor relevansen for den indsamlede empiri.

I *kapitel 12* dannes et indblik i analysens tilblivelse, gennem en præsentation af analysestrategien.

Kapitel 13 indeholder specialets analyse, som fremgår i tre analyseafsnit, der tager udgangspunkt i de tre arbejdsspørgsmål. I analysen inddrages tidligere beskrevne teorier samt begreber i samme struktur, som de fremgår i *kapitel 10*. Hver analysedel afsluttes med en delkonklusion, for det enkelte arbejdsspørgsmål.

Kapitel 14 er specialets konklusion, hvor vi giver svar på den overordnede problemformulering. Konklusionen skal læses og forstås som én af de mulige fortolkninger ud fra det fænomenologiske videnskabsteoretiske grundlag.

I *kapitel 15* diskuteres relevante perspektiver, som vi stødte på undervejs i udarbejdelsen af specialet.

Kapitel 16 redegør for vores refleksioner til relevante områder, nærværende speciale kan perspektiveres til. Her sættes den empiriske viden vi har tilegnet os, i relation til anden relevant kontekst for en videre undersøgelse af fænomenet 'ensomhed blandt unge'.

6. AFGRÆNSNING

I tråd med ovenstående problemfelt og specialets problemformulering finder vi det væsentligt at redegøre for de overvejelser, der er gjort i forbindelse med afgrænsningen af målgruppen og specifikke fokusområder inden for fænomenet.

Ensomhed i ungdommen kan have alvorlige konsekvenser, hvorfor der kan argumenteres for, at det fortsat er væsentligt med et fokus på området. Ensomhedseksperter, Mathias Lasgaard, påpeger, at det sociale samspil er afgørende for unges udvikling af nye sociale kompetencer, derudover er samvær med andre unge afgørende for identitetsdannelsen (Lasgaard 2010:206). Det er derfor interessant at afgrænse specialet til en ung målgruppe. Der findes i forvejen forskellige tilbud for denne gruppe indenfor det sociale arbejde, men tendenser viser, at ensomhed stadig er et stigende problem. Specialet vil afgrænse sig til et fokus på ensomme unge og deres digitale adfærd. Som belyst i problemfeltet tyder forskningen på en sammenhæng mellem de to fænomener, men området vurderes fortsat relevant at udforske for det sociale arbejdes felt.

I nærværende speciale er det relevant at afgrænse målgruppen 'unge', da det ellers kan forekomme som en bred målgruppe, der ikke findes en entydig definition af. Unge afgrænses i specialet til aldersgruppen 16-24 årige. Der findes fordele og ulemper ved at afgrænse målgruppen, men på baggrund af den kvalitative tilgang samt fænomenologiske inspiration, der senere præsenteres, findes det fordelagtigt for at skabe en kontinuitet i empiriindsamlingen. Målgruppen, ensomme unge, er så forskellige, og afgrænses derfor til en bestemt aldersgruppe for at finde et fællestræk i en ellers heterogen gruppe. De ensomme unge som deltager i nærværende speciale, har forskellige motivations-baggrunde og oplevelser. Der er således ikke sat yderligere faktorer eller krav op for deltagelse, hvilket gør det væsentligt at påpege, at målgruppen således ikke er en opponent til samfundet. Der findes kendetegn som er gennemgående og ens på tværs af informanterne, hvor der kan argumenteres for, at 'ensomme unge' er en kategori. Det er for nærværende speciale ikke relevant at sætte en kønsmæssig bestemmelse på de unge, da det ikke vurderes afgørende for den viden, som sigtes mod at udlede og bidrage til det sociale arbejdes felt.

7. BEGREBSAFKLARING

Nedenstående afsnit har til hensigt at redegøre for udvalgte begreber, der anvendes gennem specialet. Formålet med begrebsafklaringen er at skabe en fælles neutral forståelse for begreberne, når de læses og anvendes gennem undersøgelsen.

7.1 ENSOMHED

I nærværende speciale anses ensomhed ikke som en fastlagt definition, men i stedet lader undersøgelsen sig inspirere af informanternes subjektive oplevelse af fænomenet. Det findes derfor relevant at redegøre for en generel definition af fænomenet 'ensomhed', for at belyse hvor komplekst og individuel følelsen kan forekomme.

Ensomhed defineres som en naturlig følelse, som individet kan opleve, hvis ikke dets sociale behov opfyldes. Tegn på ensomhed kan komme til udtryk på forskellige måder, men fælles for følelsen er, at den opleves ubehagelig (Psykiatrifonden.dk u.å.). Ensomhed har store konsekvenser for individers livskvalitet, samt deres fysiske og psykiske helbred. Følelsen kan opleves skamfuld og derfor være svær at tale om. Det er ikke nødvendigt at beskrive, hvordan ensomhed føles, for alle har mærket det på et tidspunkt i deres liv, og følelsen mærkes forskelligt. Der er flere naturlige begivenheder gennem menneskers liv, hvor alle potentielt mærker ensomhed, derfor er det et almenmenneskeligt fænomen (Svendsen 2017:8-9).

Ensomheden kan ramme individet, når det er alene, midt i en social sammenhæng, ude i naturen, sammen med familien eller et helt andet sted. Mennesker er sociale væsner, hvis ikke vi var det, ville ensomheden ikke findes (Svendsen 2017:9). Langt hen ad vejen antages det oftest, at individer som er ensomme, er mere alene end de ikkeensomme. Dog findes det imidlertid både logisk og empirisk uafhængigt, at ensomhed og det at være alene er forbundet. Ensomhed handler derfor ikke om, i hvilken udstrækning et individ er omgivet af andre mennesker, men snarere hvordan individet oplever sin relation til andre. Det ensomme individ beskrives at have et ønske om relation til andre, men mangler disse i sin hverdag (Svendsen 2017:19+127).

En skelnen mellem ensomme og ikkeensomme er en idealisering. Generelle udsagn om ensomme, skal altid læses og forstås med det in mente, at der er stor variation i årsager til og oplevelsen af ensomhed (Svendsen 2017:11). Ensomhed er et fænomen, som mange har meninger og holdninger til, da alle har førstehåndserfaringer med det. Subjektiviteten, der er tilknyttet førstehåndserfaringerne, gør, at det ikke altid er muligt at drage paralleller mellem, hvordan man selv har det i forhold til andres oplevelser med ensomhed (Svendsen 2017:15). Når individet oplever ensomhed, kan det vise sig i en social tilbagetrukkethed. Der er forskel på at være socialt tilbagetrukket og socialt ekskluderet. Når et individ oplever et behov for at trække sig og være alene, kan det være et naturligt behov. Omvendt når et individ oplever at blive socialt ekskluderet og frataget muligheden for at deltage på lige vilkår med andre i sociale

sammenhænge og i sin hverdag, bliver ensomheden et problem for det sociale arbejde (Svendsen 2017:127).

7.2 DIGITAL ADFÆRD

For nærværende speciale findes det væsentligt at begrebsafklare for 'digital adfærd', da der ikke forekommer en entydig definition, og begrebet kan omhandle mange forståelsesformer. Begrebet kan både henvises til en adfærd ved anvendelse af digitale muligheder herunder internetshopping, brug af internet som informationskilde, brugen af sociale medier, digital selvbetjening og meget mere. Derudover kan begrebet også sættes i relation til, hvordan vi interagerer med hinanden gennem vores digitale muligheder. Den digitale adfærd kan i dag både tilknyttes computer, telefon, tablet eller smartwatches. Det findes muligt at argumentere for at den adfærd, som de ensomme unge udviser, er påvirket af de digitale medier, som indgår i deres hverdag (Danmarks Statistik + Generator – Pædagogik og Psykologi). I nærværende speciale vil der henvises til de handlinger, som de unge foretager, og den adfærd de udviser ved at bruge sociale medier. Vi finder det ikke relevant på hvilket socialt medie, de unge bruger deres tid. Det væsentligste for nærværende speciale er at få muligheden for at forstå og forklare, hvad de sociale medier og den digitale adfærd har af indvirkning på de unges ensomhedsoplevelser.

7.3 PRÆSTATIONSSAMFUNDET

I forbindelse med den indsamlede empiri, findes det relevant at begrebsafklare for præstationssamfundet, da flere af informanterne italesætter eller refererer til forskellige oplevelser af udefra kommende krav til præstation og normadfærd. Der tages udgangspunkt i Anders Petersens bog, *Præstationssamfundet*, for senere at kunne anskue nutidens borgerideal og samfundets udvikling i relation til informanternes subjektive oplevelser.

Præstationskulturen kan ses som et udtryk for den udvikling, der er sket i samfundet, hvor en ændring i borgeridealet har skabt nye krav og forventninger til individet. Petersen forholder sig

gennem sin bog til forskellige fagpersoners antagelser og perspektiver på samfundsudviklingen. Petersen har især fokus på den voksende *diagnosekultur*, hvor specielt depression fremtræder som samtidens folkesygdom (Petersen 2016:15+19). Som forklaring på dette, belyses konkurrencestatens fremkomst som et afgørende fundament præstationsamfundet hviler på. Her fremhæves sportsverdenen som et eksempel, der er præget af krav, præstation og ikke mindst konkurrence. I sporten betaler hårdt arbejde og flid sig, og vinderen må kæmpe og sommetider lide, for at gøre sig fortjent til at være den bedste (Petersen 2016:60-61). Petersen stiller dette op imod nutidens borgerideal, og mener at fokuset på præstation har løftet sig ud af sportens verden og manifesteret sig i samfundets kredsløb. Samfundet påskønner i dag en borger, hvis sociale kompetence primært er præstation, og en borger som formår at realisere sin egennytte, hvilket fremelsker en høj individualisering blandt befolkningen. Dette betyder ligeledes at individets potentielle nederlag gennem livet, kun kan rette en bebrejdelse mod den enkelte selv (Petersen 2016:58+62). Præstationsamfundet fremmer en præstationskultur, hvor individet som indordner sig disse præmisser må "ofre" nogle aspekter i tilværelsen for at maksimere egennytte. Det er disse præstationslogikker, som Petersen mener har skabt en psykologisk forværring i individets livsbetingelser, og som har skabt nogle normer og sociale regler, der kan være svært for alle individer at overholde og efterleve (Petersen 2016:53+61-64). I forbindelse med nærværende speciale henviser præstationsamfundet til den adfærd præstationsdyrkelsen har medført, og de krav samt forventninger det enkelte individ oplever i det senmoderne samfund i kraft af præstationskulturen.

8. VIDENSKABSTEORETISKE OVERVEJELSER

På baggrund af den empiriske funderet tilgang til fænomenet ‘ensomhed blandt unge’ og deres brug af sociale medier, lader vi os inspirere af den fænomenologiske videnskabsteoretiske position. Valget af denne retning er blandt andet truffet som resultat af overvejelser om, hvordan vi får mulighed for at komme tæt på de unges subjektive oplevelser og erfaringer, og på den måde give de unge en stemme ind i feltet. Der kan argumenteres for, at fænomenologien er fordelagtig for at studere ensomhed, blandt andet fordi ethvert individ altid er alene om sin erfaring af verden (Svendsen 2017:19). Den fænomenologiske position tillader, at vi kan bestræbe os efter idealet om at gå til fænomenet åbent, nysgerrigt og uden fordomme eller andre forud indtagelser. Afsnittet om den valgte videnskabsteoretiske position har til hensigt at gøre undersøgelsen så gennemsigtig som muligt for læseren.

Fænomenologien er studiet af den måde, hvorpå fænomener fremtræder for vores bevidsthed, og i flere sammenhænge beskrives det som, ”læren om det der viser sig for os”. Et af de særlige kendetegn ved fænomenologien er, at den adskiller sig fra den moderne videnskab, idet der tages udgangspunkt i den verden, der viser sig for mennesket. Dermed er der indenfor fænomenologien en hensigt om at undersøge og kortlægge det umiddelbare og de erfaringer, som individet gør (Järvinen & Mik-Meyer 2017:81-82). Filosofen, Edmund Husserl, der antages for at være fænomenologiens fader, gjorde op med positivismens videnskab. Dette ses blandt andet i den fænomenologiske analyse af den menneskelige oplevelsesverden, hvor det enkelte individ betragtes som en helhed. Ved udgangspunkt i denne position kan vi derfor anvende informanternes kropslige erfaringer som viden og empiri i undersøgelsen (Juul & Pedersen 2012:421 + Rendtorff 2018:259-262). Inden for fænomenologien er der ikke fokus på bagvedliggende og dybere niveauer af det undersøgte fænomen, derfor undersøges det umiddelbare og det, som viser sig for den enkelte. Qua dette fældes der ikke domme over en definitiv sandhed eller verden. Husserl finder det centralt, at der ved indsamling af empiri og data gøres brug af et førstehåndsperspektiv, hvilket sikrer adgang til den enkeltes sandhed og erfarede verden (Juul & Pedersen 2012:403 + Järvinen og Mik-Meyer 2017:87). Vi vurderer,

at det er relevant at få de unges førstehåndsperspektiv, så disse kan få en stemme ind i specialets bidrag til det sociale arbejdes felt omhandlende unge og ensomhed.

Ovenstående fænomenologiske position stiller krav til forskeren ved undersøgelse af et fænomen, disse krav betyder, at vedkommende skal gå forudsætningsløst til fænomenet. Dette kan gøres ved at gøre brug af begrebet *epoché*, som sikrer en åben og fordomsfri tilgang til det undersøgte fænomen. Indenfor fænomenologien betyder det, at forskeren skal sætte parentes om sin egen forforståelse af fænomenet for at kunne indsamle og fremlægge så rene beskrivelser af fænomenet som muligt. Som tidligere beskrevet, findes fænomenologien således gavnligt for at studere unges ensomhed, da individer altid vil have forskellige erfaringer. Metodisk kan vi bestræbe os ud fra idealet om *epoché* ved at gå deskriptivt til værks, og lade begreberne udspringe af beskrivelserne, hvorfor vi således får mulighed for at anskue fænomenet så rent som muligt (Rendtorff 2018:262 + Järvinen & Mik-Meyer 2017:92). Denne metodiske tilgang stemmer overens med nærværende speciales semistrukturerede interviews, som er blevet foretaget, transskriberet, efterfølgende meningskondenseret og begrebsligt kodet. Det stemmer ligeledes overens med de skriftlige interviews, som der er foretaget for at indsamle empiri til undersøgelsen. Ved udarbejdelsen af den skriftlige interviewguide har det været særlig vigtigt, at denne fremgik så fordomsfri, neutral og nysgerrig som muligt. Forud for udarbejdelsen af operationaliseringsskemaerne og interviewguides har vi reflekteret og overvejet nøje, hvilke fordomme og forforståelser, som vi er stødt på under skabelsen af det tidligere præsenteret problemfelt.

Førstehåndsperspektivet, som tidligere er præsenteret, står i tråd med yderligere et centralt begreb i fænomenologien, som er *livsverden*. Dette begreb omhandler den konkrete virkelighed, som den enkelte oplever og tager for givet i hverdagen, når vedkommende handler, kommunikerer og træffer beslutninger (Järvinen & Mik-Meyer 2017:83-84). Det er relevant for nærværende undersøgelse at få indsigt i de unges livsverden, for herigennem forekommer der mulighed for at begrebsliggøre deres erfaringer og handlinger i forbindelse med oplevelser af ensomhed. I tråd hermed findes det væsentligt at pointere, at vi i undersøgelsen må formode,

at de unge taler sandt ud fra deres egen livsverden, dog kan vi ikke garantere, at de som har valgt at deltage på skrift, ikke har haft andre til at hjælpe med besvarelsen. De nye erfaringer giver mulighed for at udvikle nye beskrivelser og ny teori gennem undersøgelsen (Rendtorff 2018:285-286 + Juul & Pedersen 2012:421-422). Dette har vi især fundet væsentligt i nærværende speciale, da vi under rekrutteringsprocessen stødte på flere udfordringer (jf. afsnit 9.4.1).

9. METODE

I nedenstående afsnit præsenteres specialets metodiske tilgang, herunder metodiske til- og fravalg samt konsekvenser heraf for undersøgelsen. Først redegøres for den kvalitative og den induktive samt eksplorative tilgang, som anvendes i specialet. Efterfølgende vil en udlægning af forskningsdesignet samt strategi for både empiriindsamling og analysen fremgå. Afslutningsvis vil de etiske overvejelser og kvalitetskriterier blive præsenteret og vurderet.

9.1 KVALITATIV TILGANG

I nærværende speciale arbejdes der ud fra en kvalitativ tilgang til det udvalgte felt. Denne tilgang stemmer overens med den fænomenologiske inspiration i specialet og tillader derfor en mulighed, hvor det er den enkelte frem for de mange, som er i fokus. Det findes væsentligt at give den enkelte en stemme i relation til følgende undersøgelse af de unges oplevelser og erfaringer i forhold til fænomenet 'ensomhed'. Der findes allerede adskillelige statistikker omhandlende ensomhed, disse kvantitative undersøgelser giver dog ikke en fænomenologisk forståelse, hvilket argumenterer for, hvad nærværende speciale bidrager med (jf. *Kapitel 3* Problemfelt). Den kvalitative tilgang gør det muligt at forstå og fortolke de problemstillinger, som den enkelte unge fremhæver i relation til ensomhed (Riis 2005:149-150).

Den kvalitative tilgang indeholder flere forskellige undersøgelsesmetoder, der alle har til formål at opnå viden om forhold, fænomener eller problemstillinger, der er svære at kvantificere og måle eller veje. I forlængelse af de forskellige undersøgelsesmetoder forekommer der også forskellige kvalitative analyseformer, der alle har til formål at fortolke og fremhæve en dybere indsigt eller forståelse af det undersøgte (Riis 2005:149). For nærværende speciale betyder den kvalitative tilgang, at der er mulighed for at undersøge den enkelte unges oplevelser, følelser eller erfaringer i relation til ensomhed. Qua den kvalitative tilgang kan disse forhold anvendes og analyseres i en akademisk kontekst, hvor de gøres til genstand for undersøgelsen.

9.2 FORSKNINGSDESIGN

Nedenfor vil der blive redegjort og argumenteret for valg af forskningsdesign i nærværende speciale. Det findes væsentligt at belyse, da forskningsdesignet skal forstås som den strategi, der er planlagt for bedst muligt at undersøge problemformuleringen: *Hvordan kan vi forstå unges subjektive erfaringer med ensomhed, samt hvilken indvirkning har brugen af sociale medier? Og på hvilken måde kan disse erfaringer bidrage til det sociale arbejdes indsats omhandlende ensomhed?* Derudover bidrager en klarlægning af forskningsdesignet med at skabe gennemsigtighed og forståelse for udformningen af specialet.

Videnskabelige undersøgelser følger typisk en proces, som udspringer fra fastlæggelsen af en given problemstilling. Udgangspunktet for alle de overvejelser, som er foretaget i forbindelse med valg af forskningsdesign og konkrete metoder er derfor undersøgelsens problemstilling (Andersen et al. 2020:69-71). Problemformuleringen i nærværende speciale sigter efter de unges førstehåndsberetninger om deres ensomhed og et blik på sociale medier. Problemstillingen er af beskrivende karakter, hvorfor det har været væsentligt for valg af design at finde en måde, hvorpå den enkeltes unge erfaringer får lov at danne empiri for besvarelsen af problemformuleringen.

Problemformuleringen som nærværende speciale har til hensigt at besvare, er udsprunget fra en undren, som vi oplevede undervejs i gennemlæsningen af eksisterende viden og forskning inden for fænomenet 'ensomhed'. Det har været væsentligt under udarbejdelsen af problemformuleringen at sikre, at undersøgelsen formår at bidrage til viden om ensomhed med en subjektiv vinkel. Problemformuleringen indeholder både et deskriptivt element, hvilket belyses gennem forståelsen af de unges subjektive erfaringer med ensomhed samt deres anvendelse af sociale medier som strategi. Derudover indgår et forklarende element i problemformuleringen, hvor specialet har til formål at fortolke og give bud på, hvordan adgangen og kendskabet til disse erfaringer kan bidrage til det sociale arbejde (De Vaus 2001:1-3 + Andersen et al. 2020:75-77).

Det er vurderet, at et forskningsdesign med udgangspunkt i et teorigerende casestudie vil egne sig i besvarelsen af problemformuleringen. I samspil med den induktive og eksplorative tilgang som ligeledes anvendes i specialet, giver det teorigerende casestudie mulighed for at skabe ny viden indenfor casen, *unges subjektive erfaringer med ensomhed*. I følgende casestudie vil der ikke forekomme en tidsmæssig variation, da forskningsdesignet har til hensigt at understøtte en undersøgelse, der indeholder en beskrivelse og analyse af de unges erfaringer med ensomhed. Der forekommer derudover heller ingen rumlig variation i undersøgelsen, da der ikke er en hensigt om at sammenligne de deltagende unges erfaringer med andres. Det teorigerende element i casestudiet gør sig relevant, da det først er efter indsamlingen af empirien, at teorien er udvalgt og tilkoblet. Følgende giver anledning til at teorierne kan indtræde i et nyt perspektiv end det oprindelige, hvorfor der skabes nye forståelsesformer for ensomhed (Andersen et al. 2020:86-87 + De Vaus 2001:223).

Den samlede case der indgår i specialet, udgøres af de syv individuelle interviews, som repræsenterer den afgrænsede målgruppe. Vi har inddraget flest mulige informanter for at maksimere den samlede cases informationsindhold (Andersen et al. 2020:89). De syv interviews er blevet transskriberet og sidenhen meningskondenseret, hvilket har givet mulighed for at teorifortolke og analysere empirien. Analysen i nærværende speciale og inddragelsen af

den beskrevne begrebs- og teoriramme har til hensigt at udvide kendskabet og bidrage til en anden forståelse af den enkelte unges erfaring med ensomhed. Afslutningsvis vil forskningsdesignet indeholde en konklusion, som præsenterer vores besvarelse af specialets problemformulering.

Vi er opmærksomme på, at informanterne i nærværende speciale kun repræsenterer de ensomme unge, som vælger at åbne op for deres ensomheds erfaringer (Andersen et al. 2020:89-90 + De Vaus 2001:220). Sat i relation til den fænomenologiske inspiration findes casestudiet relevant, da denne positionering tillader informanterne at førstehåndsberette deres oplevelseserfaringer omkring ensomhed, hvilket gør det muligt for os at teorigenere casen, *unges subjektive erfaringer med ensomhed*.

9.3 INDUKTIV OG EKSPLOLATIV TILGANG

På baggrund af den videnskabsteoretiske position, fænomenologi, som nærværende speciale lader sig inspirere af, giver det mening at gøre brug af en induktiv samt eksplorativ tilgang. Specialet har ikke til formål at teoriteste eller afprøve nogle former for hypoteser, derimod vægter formålet i højere grad at udlede, hvordan ensomheden føles og opleves af den ensomme unge.

Det findes fordelagtigt at arbejde med en todelt tilgang til empirien, da de i samspil giver mulighed for at gå nysgerrigt og åbent til den indsamlede empiri. Den induktive tilgang tillader, at vi forsøger at finde nye mønstre i nyt materiale, uden at der forud for indsamlingen er bestemt, hvilke mønstre der søges efter. Det betyder derfor, at det er enkelttilfældene som observeres og efterfølgende tilkobles der teori for at kunne begrunde generelle antagelser på tværs i empirien (Riis 2005:29). Typisk vil det være muligt ud fra problemformuleringen at afkode, hvor på kontinuummet mellem induktiv og deduktiv, undersøgelsen ligger. Det kan i praksis være udfordrende udelukkende at arbejde induktivt og ikke gøre brug af delelementer fra en deduktiv tilgang (Andersen et al. 2020:78). Pierre Bourdieu forklarer blandt andet, at han ikke mener disse kan opdeles, men derimod kan man arbejde med en metodisk fleksibilitet,

hvor de to modpoler overlapper hinanden i forskellige processer i undersøgelsen (Bourdieu & Wacquant 1996:41-42 + Riis 2005:29). I forlængelse heraf findes det derfor væsentligt at understrege, at specialet lader sig inspirere af den induktive tilgang, men elementer fra en deduktiv tilgang kan fremhæves i enkelte dele af specialet.

Den induktive tilgang kommer primært til udtryk gennem de foretagne kvalitative interviews. I samspil med den eksplorative tilgang tillades der en mulighed for at gå åbent og nysgerrigt til den indsamlede empiri. Analysen i specialet bliver således et resultat af, hvilke sammenhænge og mønstre, der findes i det empirisk indsamlede materiale (Andersen 2010:73-74). I relation til den fænomenologiske videnskabsteoretiske position findes den åbne tilgang i induktionen fordelagtig, da vi således ikke bryder med den fænomenologiske inspiration, hvor det er den enkeltes livsverden, der er bærende for at fremskrive ny viden. Denne åbenhed ved induktionen kan dog ligeledes påpeges at være en begrænsning, da det aldrig vil blive endegyldigt at mene, at empiriindsamlingen har nået et fuldt mætningspunkt (Andersen 2010:73-74). Udover at gøre sig gældende i operationaliseringen af interviewguides, gør den eksplorative tilgang sig ligeledes gældende, når der søges empiri omhandlende de unges digitale adfærd. Den eksplorative tilgang har overrasket os under empiriindsamlingen og rekrutteringsprocessen af informanterne.

9.4 EMPIRIINDSAMLING OG DATABEHANDLING

I de nedenstående afsnit vil der forekomme en klarlægning af specialets indsamling af empiri, hvilket blandt andet dækker over en rekrutteringsproces, hvorefter informanterne præsenteres anonymt for at skabe gennemsigtighed for læseren. Efterfølgende vil de udførte interviews og situationerne for disse blive sammenskrevet med interviewerens rolle og indflydelse på situationen. Afslutningsvis vil databehandlingen blive gjort gennemsigtig via en beskrivelse af transskriberingsprocessen (Andersen et al. 2020:525).

9.4.1 REKRUTTERINGSPROCES OG PRÆSENTATION AF INFORMANTER

I tråd med den beskrivende forskningstilgang og den fænomenologiske inspiration i specialet, har vi gjort os en del tanker forud for rekrutteringen af informanter til de foretagne interviews. På baggrund af den induktive og eksplorative tilgang, har vi forsøgt i vores kontakt til feltet at møde de ensomme unge uden forforståelse eller fordomme, men samtidig har vi ladet os inspirere af aktuel viden på området. Vi er og har været bevidste om, at den unge aldersgruppe 16-24 årige kan være vanskelige at rekruttere, qua tabuiseringen af ensomhed (jf. *Kapitel 3* Problemfelt).

Som første led af rekrutteringsprocessen anvendte vi Facebook som rekrutteringsplatform. Det gjorde vi både ved at dele et rekrutteringsopslag på egne profiler med mulighed for deling af venner og bekendte, og derudover meldte vi os ind i fem forskellige Facebookgrupper, der har relevans til fænomenet 'ensomhed'. I opslaget henviser vi til, at vi søger unge i alderen 16-24 årige, der har oplevelser og erfaringer med ensomhed samt mod på at lade sig interviewe. Det kan antages, at der ved deltagelse i sådan et interview forekommer en implicit erkendelse af ensomhed i eget liv, hvilket kan have tilbageholdt nogle fra at stå frem. Det har derfor været en betydelig del af vores rekrutteringsproces at informere og forsikre om, at informanterne vil fremstå anonyme i specialet, og at ingen genkendelige karaktertræk vil blive inddraget (Bilag 2 & 3).

Som andet led i rekrutteringen henvendte vi os til Ventilen, som er en af de førende organisationer, der arbejder med ensomme unge (Ventilen.dk u.å.). Vi kontaktede den lokaleafdeling i Aalborg, i forhåbning om en mulighed for at få hjælp til at dele opslaget om at deltage i specialet. Dette var desværre ikke en mulighed på grund af deres relation til ungegruppen, som anvender deres tilbud.

Da vi herefter fortsat ikke havde nogle informanter til specialet, så vi os nødsaget til at genoverveje vores strategi for rekrutteringen. Dog fandt vi det stadig fordelagtigt at anvende de sociale medier i rekrutteringen. Via de sociale medier forekommer der en mulighed for at

nå længere og bredere ud hurtigt, derfor skrev vi endnu et rekrutteringsopslag i forskellige Facebookgrupper. I det andet opslag lagde vi stor værdi i, at de potentielle informanter skulle være bevidste om, at de under interviewet ikke ville kunne svare forkert på nogle spørgsmål. Derudover tilbød vi muligheden for både at indgå i interviewet fysisk, online via Teams eller gennem skriftlig besvarelse. De grupper, som vi delte opslagene i, henvender sig til unge der søger venskaber og bekendtskaber eller har en intention om at mindske ensomhed. Da vi undervejs i processen fandt grupper, hvor der var forskellige aldersbegrænsninger, besluttede vi kun at dele opslaget i grupper, hvor der var adgang for enten alle aldre eller unge, som vi har kategoriseret dem (jf. *Kapitel 6 Afgrænsning*). Da flere af grupperne er lokalt forankret, fandt vi den online interviewform nødvendig for at imødekomme informanter fra andre landsdele. Den skriftlige interviewform tillod, at informanterne som ikke følte sig klar til at tale om deres ensomhed, alligevel fik mulighed for at deltage med deres erfaringer. Efter andet opslag blev delt i grupperne, hvor de nye interviewforme blev gjort mulige, fik vi på blot få timer henvendelser fra flere. Vi oplevede blandt andet, at da de første informanter havde tilkendegivet under et opslag, at de gerne ville deltage, skete der en form for ”lavineeffekt”, hvor flere og flere ville medvirke. Vi valgte at give alle der havde lyst til at deltage muligheden, og dermed har vi ikke udvalgt eller sorteret i informanterne. Dette for at skabe en større variation og bredde i erfaringerne med ensomhed. Undervejs i processen fortrød fem af informanterne, hvor vi valgte at rette henvendelse i forhold til at modtage deres skriftlige besvarelser. Da vi efterfølgende fortsat ikke modtog nogle besvarelser fra disse, tog vi en beslutning om, at vi måtte acceptere at undlade disse for ikke at overskride deres grænser og forcere en besvarelse frem.

Rekrutteringsprocessen og indsamlingen af empiri varede to måneder, hvor vi gennemførte syv interviews med henholdsvis seks kvinder og en mand. I alt dækker empirien tre online interviews foretaget med kamera og fire skriftlige besvarelser. Nedenfor præsenteres informanterne i figur 1:

Informanter	Anonymiseret navn	Introduktion til deres beskæftigelse og boligsituation	Besvarelsesform
Informant 1. 25 år	Anna	Læser en HF og bliver student til sommer. Bor med sin kæreste og har et barn på tre år.	Online besvarelse over teams
Informant 2. 22 år	Sisse	For nyligt flyttet og er i øjeblikket uden beskæftigelse. Bor med sin kæreste.	Online besvarelse over teams
Informant 3. 24 år	Line	I gang med sin uddannelse til pædagog. Tidligere uddannet social- og sundhedshjælper. For nylig flyttet til ny kommune og bor med sin kæreste.	Online besvarelse over teams
Informant 4. 24 år	Mia	Er i øjeblikket sygemeldt. Single og bor alene.	Skriftlig besvarelse tilsendt

Informant 5. 23 år	Sanne	Hjemmegående på grund af sygdom. Bor med sin kæreste.	Skriftlig besvarelse tilsendt
Informant 6. 25 år	Ida	Er studerende. Bor med sin kæreste og har et barn.	Skriftlig besvarelse tilsendt
Informant 7. 23 år	Noah	På nuværende tidspunkt i gang med at læse fagene engelsk, dansk og billedkunst. Er single og bor alene.	Skriftlig besvarelse tilsendt

Figur 1

9.4.2 SEMISTRUKTURERET INTERVIEWS

I nærværende speciale vælges der at anvende semistrukturerede forskningsinterviews som kvalitativ metode. Steinar Kvale og Svend Brinkmann beskriver metoden 'interview' som en vidensproducerende aktivitet, hvor viden opstår gennem samtalen og relationen imellem de deltagende (Kvale & Brinkmann 2009:34+65). Interview forekommer ikke som en naturlig spontan samtale, da den er præget af en vis grad af struktur og forudbestemte samtaleemner. Dog findes en højere grad af gensidighed samt et mere symmetrisk magtforhold i den almindelige hverdagssamtale, da vi som forskere styrede samtalen i den retning som havde relevans for specialet (Kvale & Brinkmann 2009:22-23+55). Dette gør det derfor også umuligt

for os som forskere at forholde os komplet objektivt og ikke influere interviewet i nogen grad (Kvale & Brinkmann 2009:143).

Den semistrukturerede interviewform giver mulighed for, at informanten får et frirum til, at samtalen kan tage nye relevante retninger og fremgår derfor ikke som én fast form (Kvale & Brinkmann 2009:144). Formålet var at udlede viden omkring fænomenet 'ensomhed', som informanterne oplever og erfarer det, hvilket læner sig op ad den fænomenologiske inspiration, der er tilvalgt for specialet. Herigennem forsøger vi som forskere at få en forståelse for det sociale fænomen, ud fra informanternes livsverden og subjektive forståelse af ensomhed (Kvale & Brinkmann 2009:47-49). Da ensomhed kan opleves som et følsomt emne at belyse, kan den semistrukturerede form give informanterne mulighed for at fortælle det de betragtede som relevant og fyldestgørende for specialets sigte. Med henblik på specialets undersøgelsesområde, blev der på forhånd operationaliseret en interviewguide for at give os som interviewer en form for struktur og definition af retningen i samtalen (Bilag 2, Kvale & Brinkmann 2009:17+22). Interviewguiden dannede ligeledes en ramme for databehandlingen, da den var struktureret i overordnede tematikker (Kvale & Brinkmann 2009:185). Tematikkerne bidrager ligeledes til, at vi som forskere kan fortolke betydningen af de beskrevne fænomener. I udførelsen af forskningsinterviewene, blev der undervejs taget højde for, om det var relevant at kalibrere og tilpasse spørgsmålene, for at kunne indsamle mest fyldestgørende og mulig viden (Kvale & Brinkmann 2009:49).

9.4.3 INTERVIEWSITUATIONER SAMT INTERVIEWERENS ROLLE OG INDFLYDELSE

Som beskrevet i rekrutteringsprocessen er der blevet foretaget både online forskningsinterviews og skriftlige besvarelser. De online interviews foregik over Teams, hvor vi gjorde os flere overvejelser om, hvordan de bedst mulige omgivelser blev skabt, samt hvilken betydning miljøet havde for interviewsituationen. På baggrund af flere informanternes ønske, valgte vi at imødekomme de to forskellige slags interviewforme, til trods for at begge interviewforme adskiller sig fra et ansigt-til-ansigt interview. De online interviews opretholder muligheden for at aflæse ansigtsudtryk og kropssprog undervejs, hvilket er væsentligt for at få

indblik i den nonverbale kommunikation (Kvale & Brinkmann 2009:50+204-205). Gennem de skriftlige besvarelser var vi nødsaget til at acceptere, at dette ikke blev medtaget undervejs. Vi var derfor forud for interviewene forberedt på, at relationen til specialets informanter, kunne virke udfordret af afstanden mellem interviewer og informant (Kvale & Brinkmann 2009:205). Dog har vi erfaret, at tilliden og fleksibiliteten i de forskellige tilgange muligvis kan være grundlaget for, at informanterne ville italesætte deres ensomhedsfølelser overfor os, som nogle af de første.

På baggrund af den fænomenologiske inspiration og det subjektive perspektiv på fænomenet 'ensomhed', reflekterede vi både før, under og efter over interviewerens rolle i selve interviewsituationen. Den indledende del af forskningsinterviewet havde til hensigt at skabe et trygt miljø, hvor en tillidsfuld relation mellem interviewer og informant kunne skabes. Besvarelsen af vores problemformulering og den viden som specialet frembringer, er afhængigt af den indsamlede empiri, hvorfor vi havde et særligt fokus på at skabe et miljø, hvor informanterne oplevede, at de kunne tale åbent om personlige forhold. I forlængelse heraf fandt vi det relevant, at intervieweren undervejs var opmærksom på ikke at stille ledende spørgsmål. Under de foretagne interviews var det et fokuspunkt for interviewerens rolle at forholde sig åbent og nysgerrigt over for informanten, for dermed at påvirke informantens svar mindst muligt. Interviewerens rolle forekommer således ikke uden en magtindflydelse i samtalen, og bevidstheden om egen rolle samt spørgeteknikker har indvirkning på den viden, som skabes (Kvale & Brinkmann 2009:19-20). Vi havde således fokus på, at intervieweren fyldte mindst muligt under interviewene, så informanterne fortalte om deres aktuelle erfaringer, frem for hvad de troede, at vi ønskede at få som svar.

9.4.4 TRANSSKRIBERING

Følgende afsnit beskriver specialets overvejelser for transskriberingsprocessen af de udførte forskningsinterviews.

I begyndelsen var det vigtigt at have for øje, hvorledes behandlingen af de udførte forskningsinterviews bedst kunne oversættes fra det talte sprog til skriftsprog, for at undgå at vigtig information gik tabt. Dette kan forekomme som en kompliceret proces, da det talte sprog oftest opstår ansigt til ansigt, hvor stemmeleje, kropsudtryk samt tonefald går tabt når dette omdannes til en skriftlig form (Kvale & Brinkmann 2009:199-200).

Til start i transskriberingsprocessen blev informanternes anonymitet sikret ved at erstatte alle navne, byer samt lokationer med ordet "anonym". Alle forskningsinterviewene blev gennemspillet af flere omgange i et forsøg på at sikre, at intet gik tabt undervejs i processen. Det talte sprog forekommer ofte med forskellige fyldord som eksempelvis "eh, øh, ih", hvilket i transskriberingen blev fravalgt at notere. Da flere af informanterne refererede til samtaler samt sætninger i det talte sprog, blev dette noteret i "", for at sætningen ville give bedst mening på skrift. De naturlige pauser der forekom i det talte sprog, blev i transskriberingen noteret med "...", for bedre at kunne fornemme hvilket tonefald informanten havde i den givne sætning. I situationer hvor informanten enten grinte eller eksempelvis anvendte sarkasme, blev dette noteret med: (griner), (fniser).

9.5 ETISKE OVERVEJELSER

Nedenstående afsnit vil omhandle de etiske overvejelser, som vi har gjort os både inden, under og efter tilblivelsen af nærværende speciale. Under planlægning, strukturering og udførelse af vores speciale har vi gjort os nogle overvejelser kontinuerligt for at sikre og opretholde etikken. Forud for planlægningen og valg af design for specialet, fandt vi det etisk korrekt at indhente samtykke fra alle informanterne i forbindelse med deres deltagelse. Disse blev indhentet, inden deres respektive interviews blev påbegyndt, hvor informanterne også blev informeret om

muligheden for at tilbagetrække samtykke (Kvale & Brinkmann 2009:107-108). Gennem briefing af interviewet blev der samlet mundtligt samtykke og godkendelse til, at deres interviews blev optaget, og at disse ikke blev delt med andre samt slettet tre måneder efter aflevering af specialet. Vi har fundet det etisk forsvarligt at love informanterne fortrolighed, hvilket blandt andet betyder, at informanterne fremgår anonyme i specialet. Alle informanterne er derfor tildelt et pseudonym, som ingen forbindelse har til deres rigtige navn. Dette også for at sikre at specialet ikke kan skade eller give informanterne en følelse af invadering, både nu og i fremtiden.

De etiske overvejelser vi har gjort, har været omdrejningspunkt for informanternes sikkerhed og mulighed for at deltage i specialet. Følgende har blandt andet betydet, at vi har informeret alle deltagende informanter om muligheden for at stoppe interviewet undervejs eller trække sine udtalelser tilbage efterfølgende. Da vi under rekrutteringsprocessen oplevede flere udfordringer, fandt vi det etisk forsvarligt at fjerne det fysiske aspekt fra interviewsituationerne, og dermed give mulighed for at deltage online eller på skrift. I tråd med den fænomenologiske etiske dimension er det privat at dele ud af egne oplevelser og erfaringer, da det er informanterne som står til ansvar for disse. Det handler om at finde en balance mellem at sikre informanternes identitet og samtidig bevare datas værdi og integritet i specialet (Juul & Pedersen 2012:421-422 + Kvale & Brinkmann 2009:107-108).

Under empiriindsamlingen var etikken fortsat et fokuspunkt for os, hvor etikken blev sikret ved at være opmærksom på, om informanten udviste tegn på stress eller ubehag ved spørgsmålene. Ensomhed kan være et sårbart emne, hvilket gjorde at vi var bevidste om at det både kunne fremtræde personligt og svært at snakke om. Vi sigtede mod ikke at øge følelsen af ensomhed ved deltagelse eller få informanterne til at føle sig forkerte, og derfor var vi også bevidste om vores kropssprog. Følgende gjorde sig særligt relevant ved de online interviews, hvor vi var bevidste om at optræde med en åben og forstående situationsfornemmelse. Det var vigtigt for os, at det fysiske aspekt var så behageligt som muligt til trods for, at det foregik online. En af

informanterne italesatte det som behageligt, at vi drak kaffe, og dermed forsøgte at gøre samtalen så hverdagsagtig som vi kunne.

Efter empiriindsamlingen og forud for analysen har vi gjort os nogle etiske overvejelser for hvor dybdegående, vi kunne fortolke informanternes udsagn, samt hvor undersøgende vi kunne gå til pågældende udsagn. Da specialet har til hensigt at belyse subjektive erfaringer og oplevelser med ensomhed, har vi kontinuerligt under analysen stillet spørgsmålstejn til os selv og overvejet, om informanterne vil kunne genkende deres egne udsagn i en anden kontekst. Det var vigtigt at være tro mod de udtalelser og den værdi, informanterne havde lagt i deres fortællinger omkring erfaringer og oplevelser med ensomhed (Juul & Pedersen 2012:421-422 + Kvale & Brinkmann 2009:107-108).

9.6 KVALITETSKRITERIER

I det følgende afsnit vil der redegøres for kvalitetskriterierne: *validitet*, *reliabilitet* og *generaliserbarhed*. Afsnittet vil ligeledes præsentere, hvordan nærværende speciale forholder sig til disse kriterier. Kvale og Brinkmann foreskriver, at valideringen ikke kun sikres i én fase af en undersøgelse, men det bør være et løbende fokus fra begyndelse til afslutning. Dette skaber en større troværdighed for læseren (Kvale & Brinkmann 2009:267). Vi har derfor fundet det væsentligt at være eksplicite i de anvendte metodiske tilgange samt teori og overvejelserne herfor. Under hele processen har der foregået en kontinuerlig refleksion, hvor vi har forsøgt at stille nye spørgsmål til os selv og undersøgelsen. På den måde har vi gennem hele processen forholdt os til og vurderet, hvorvidt der forekommer en logisk sammenhæng i undersøgelsen, og at den finder svar på det som ønskes. Almindeligvis præsenteres resultaterne af en interviewundersøgelse ved at fremhæve udvalgte citater i analysen. Dette giver læseren et indblik i den indsamlede empiri, og interviewsituationen som også har indflydelse på resultaterne (Kvale & Brinkmann 2009:305).

I forlængelse med ovenstående er det første kvalitetskriterie, der er valgt at forholde sig til, validitet, hvilket henviser til sandheden, pålideligheden og styrken af et udsagn. Dette findes

væsentligt at vurdere og have for øje i relation til nærværende speciale, da den indsamlede empiri alene består af informanternes førstehåndsberettede udsagn. Validiteten i en undersøgelse giver et billede af, hvorvidt det ønskede fænomen rent faktisk også er det, som undersøges. Til forskel for andre videnskaber, betyder det for samfundsvidenskaberne, at målingsvaliditet henviser til, om metoden i en undersøgelse måler det, som den har til formål (Kvale & Brinkmann 2009:318 + Andersen 2010:99-101). Som forklaret under metodeafsnittene anvendes der kvalitative metoder i nærværende speciale, hvorfor validiteten bliver en betegnelse for om casen, *unges subjektive erfaringer med ensomhed*, er det som undersøges.

Gennem indsamlingen af empirien er der gjort brug af interviewguides, som er formuleret inden udførelsen af interviewet. Disse er blevet anvendt for at højne målingsvaliditeten, da der således sikres, at der måles det, som ønskes. De anvendte interviewguides giver en retningslinje for indsamlingen af empirien og understøtter, at informanterne, trods den fænomenologiske position i specialet, forbliver i en samtale om fænomenet 'ensomhed'. Efterfølgende har empirien dannet grundlag for en dybdegående analyse, hvor teorier og begreber er tilkøbt informanternes udsagn. I takt med at empirien består af informanternes førstehåndsberetninger styrkes den interne validitet. Informanternes udsagn og empirien antages at være troværdige, da disse består af informanternes egne oplevelser og erfaringer (Andersen 2010:99-101). På trods af at den interne validitet sikres gennem metodiske til- og fravalg, findes det ikke sikkert, at den eksterne validitet ligeledes er sikret. Hvis en undersøgelse skal kunne argumentere for en høj ekstern validitet, foreskriver det, at resultaterne i undersøgelsen, ligeledes vil gøre sig gældende i andre undersøgelsessammenhænge (De Vaus 2001:28-29).

I tråd med den førmtalte fænomenologiske position og den kvalitative metode, kan der argumenteres for, at informanternes subjektive oplevelser og erfaringer ikke findes mulige at overføre til andre undersøgelsessammenhænge. I nærværende speciale accepteres en lavere ekstern validitet, da formålet er at viderebringe viden om de subjektive erfaringer og oplevelser,

for at bidrage til en udvidet forståelse og dermed til det sociale arbejdes indsats i at mindske ensomhed blandt unge.

I sammenhæng med ovenstående er kvalitetskriteriet, reliabilitet, ligeledes blevet vurderet undervejs gennem tilblivelsen af nærværende speciale. Reliabilitet henviser til nøjagtighed og præcision i form af reproducerbarheden af resultater. Reliabilitetsspørgsmålet handler således om, at en undersøgelse har været systematisk, grundig og nøjagtig, så det er muligt at reproducere, hvis en lignende undersøgelse laves igen på et senere tidspunkt af andre forskere (Andersen 2010:101-103). Da det som tidligere nævnt er informanternes subjektive oplevelser og erfaringer, der danner grundlag for den indsamlede empiri, findes det, at reliabilitets stabilitet forekommer lav. Dette findes dog forsvarligt i nærværende speciale, da det ikke er hensigten at fremskrive én konklusion, men snarere at udvide vidensområdet og kendskabet til fænomenet. Dog kan det påpeges, at på trods af den subjektive og åbne tilgang under empiriindsamlingen, findes der væsentlige sammenligneligheder i informanternes interviews. Følgende gør det muligt at fremhæve, at anvendelsen af den udformede interviewguide har en positiv indvirkning på den interne reliabilitet. Den eksterne reliabilitet kan ligeledes fremhæves at være styrket af et fokus på at gøre undersøgelsen og præmisserne for konklusionen så gennemsigtige som muligt.

Det sidstnævnte kvalitetskriterium, der er reflekteret over, er generaliserbarhed, hvilket henviser til muligheden for at overføre resultater til andre kontekster (Kvale & Brinkmann 2009:332). Typisk bliver kvalitative undersøgelser kritiseret for en lav generaliserbarhed, hvilket også belyses i relation til den eksterne validitet. Følgende giver indtryk af, at opfattelsen af generaliserbarhed beror på en forståelse af, at viden ikke er valid eller gyldig, hvis ikke den er universel (Kvale & Brinkmann 2009:332-333). I nærværende speciale finder vi det muligt at udfordre denne kritik og forståelse, da det kan menes at indskrænke og ensliggøre individer i sådan en grad, at dette ikke er muligt at efterleve i undersøgelseskontekster, som denne er udsprunget af. På baggrund heraf har vi bestemt, at generaliserbarheden reflekteres og vurderes i relation til en teoretisk generalisering, hvilket står i tråd med det teorigenerende casestudie.

Teorigenererende casestudier findes alment accepteret som en mulighed for at bidrage til generaliseringerne via begrebsudvikling (Kvale & Brinkmann 2009:336). I tråd hermed finder vi det forventeligt, at dette speciale og resultatet heraf skal bidrage til at skabe refleksion, da teorier og begreber sættes i andre kontekster, end de først er beskrevet. Dette forventes at bidrage med viden til det sociale arbejde med ensomme unge.

10. TEORI

Følgende afsnit redegør for relevante teorier og begreber som senere anvendes i specialets analyse samt diskussion. Teorierne og begreberne er inspireret og udvalgt på baggrund af informanternes udsagn. Der vil forekomme tre separate teoriafsnit, som er inddelt efter meningskondenseringen af den indsamlede empiri.

10.1 DET SENMODERNE SAMFUNDS FÆLLESSKABSBETINGELSER

Gennem de foretagne forskningsinterviews finder vi det relevant at undersøge unges oplevelse af samfundets fællesskabs- samt anerkendelsesbetingelser og sammenhængen for deres ensomhedsfølelse. I nedenstående afsnit redegøres der for Axel Honneths *anerkendelsesteori*, samt teoretiske perspektiv på "*menneskets liden under ubestemthed*". Derudover vil Anthony Giddens *modernitetsanalyse* ligeledes fremgå for at kunne begrebsliggøre det senmoderne samfunds fællesskabsbetingelser.

Honneth er en tysk socialfilosof, som i sin teori anvender en videreførelse fra den tyske filosof Hegel af anerkendelsesbegrebet. Honneth anskuer anerkendelseslogikker som et eksistentielt behov for individet, og dermed som en betingelse for at leve det gode liv. Han går derfor kritisk til, hvorvidt samfundet understøtter den enkeltes mulighed for selvrealisering og personlig udvikling (Jacobsen et al. 2013:434 + Juul 2016:610 + Honneth 2006:9). Anerkendelsesteorien sigter mod at kunne forklare de fejludviklinger, der opstår i samfundet, som forhindrer menneskelig frigørelse (Juul et al. 2020:199). Honneth skelner mellem tre former for

anerkendelsessfære, og fremhæver at en oplevelse af anerkendelse i alle tre sfærer, er en grundbetingelse for en positiv selvrealisering hos individet (Juul et al. 2020:201).

Den første anerkendelsessfære er *privatsfæren*, som dækker over individets familie og nære relationer. Anerkendelsesformen i denne sfære udtrykkes gennem kærlighed, hvor individet anerkendes som det er i sin egen persona. Det er her, den enkelte udvikler evnen til at møde verden med en styrket selvtillid. Oplever individet omvendt at blive krænket i denne sfære, kan konsekvensen vises i en form for skam, skyld eller vrede (Honneth 2006:11 + Jacobsen et al. 2013:435-436). I nærværende speciale belyses privatsfæren gennem informanternes oplevelse af deres ensomhed i sammenhæng med nære relationer.

Den anden anerkendelsessfære er den *solidariske sfære*, hvor anerkendelsen forekommer gennem relationer i et givent fællesskab. Anerkendelsesformen i denne sfære er afgørende i form af de relationelle forhold, hvor individet opnår en følelse af at blive anerkendt og genkendt for sin individuelle særegenhed eller særlige kvalifikationer. Det er herigennem individet udvikler et positivt selvforhold, men hvis individet omvendt oplever krænkelser i denne sfære, kan det betyde en følelse af hverken at kunne eller være noget for nogle (Honneth 2006:12-13 + Jacobsen et al. 2013:436-437). Denne sfære anses for værende den mest fremtrædende i nærværende speciale, da informanterne især fremhæver en følelse af eksklusion og manglende anerkendelse i deres personlige erfaringer fra givne fællesskaber.

Den tredje anerkendelsessfære er den *retslige sfære*, som bygger på, at individet mødes med muligheder og rettigheder til at udfolde sig samt agere i det sociale rum på lige vilkår med andre. Disse rettigheder er styret af fornuft samt logik, fremfor emotioner som i den private- og solidariske sfære. Hvis individet anerkendes i denne sfære, udvikles der en følelse af selvagtelse. Honneth beskriver her de sociale rettigheder som blandt andet er retten til at gå i skole uanset race, samt de politiske rettigheder der eksempelvis dækker over retten til ægteskab uanset køn eller nationalitet. Krænkes individet i den retslige sfære, påvirkes individets selvrespekt, hvilket kan skabe en oplevelse af ikke at være et ligeværdigt menneske (Honneth 2006:12 + Jacobsen et al. 2013:436). Gennem den indsamlede empiri belyses den retslige sfære

i forbindelse med informanternes ensomhed og den sammenhængende følelse af at kunne begå sig ligeværdigt i forhold til andre individer.

Honneth anvender i hans teoretiske perspektiv betegnelsen ”*menneskets liden under ubestemthed*” som et forsøg på at forklare, hvordan samfundsudviklingen har begrænset menneskets mulighed i at opnå anerkendelse. Honneth kritiserer samfundet for en mangel på meningsgivende horisonter, der problematiserer, hvorvidt individet kan navigere rundt i de mange muligheder og dermed muligheden for at opnå anerkendelse (Honneth 2003:129-131). Betingelserne for anerkendelse i det senmoderne samfund, påpeges at være noget individet skal gøre sig fortjent til, hvilket ikke alle har mulighed for. Dette fører til krænkelser og derigennem identitetstab og menneskelig lidelse (Juul et al. 2020:200). Honneths anerkendelsesideal kan dermed ses som en antitese til præstationssamfundets dominerende menneskesyn, da en betingelse for at mennesket lever et godt liv kræver gode anerkendelsesbetingelser (Juul 2017:43). I nærværende speciale er der opstået en opmærksomhed på informanternes oplevelse af anerkendelse i relation til deres følelse af ensomhed. Ligeledes hvordan den digitale adfærd i det senmoderne samfund har en indvirkning på, hvorledes unge søger og opnår anerkendelse i dag. Det anses derfor væsentligt at undersøge nærmere, hvordan samfundets anerkendelsesbetingelser har sammenhæng med fremkomsten af unge som føler sig ensomme, og hvorledes den digitale adfærd har forandret muligheden for anerkendelse i samfundet.

I forlængelse af Honneths anerkendelsesteori findes det relevant at inddrage Giddens’ modernitetsanalyse for at begrebsliggøre andre elementer i det senmoderne samfunds fællesskabsbetingelser. I sin bog fra 1985 tegner Giddens konturerne til en modernitetsanalyse, som senere hen i 90’erne blev en udfoldet samtidsdiagnose, der både indeholder særlige kendetegn ved det moderne samfunds institutioner samt det moderne menneske, dets selv-identitet og intersubjektive relationer (Giddens 1991:4-6 + Ulrich 2001:472).

Der er ifølge Giddens sket en udvikling af sociale organisationsformer, hvor nyere sociale organisationsformer udviklet efter 1600-tallet, er særegne sammenlignet med tidligere. Med særegne mener Giddens, at de ‘moderne’ organisationsformer udvikles i et samspil mellem

flere forskellige overordnede institutionelle dimensioner. På baggrund af denne opfattelse, finder Giddens, at det er en nødvendighed at indfange kompleksiteten i dette samspil for at kunne begribe samfundet i dag (Giddens 1991:15-16 + Ulrich 2001:472-473). Jf. *Kapitel 7 Begrebsafklaring for præstationssamfundet* og Honneths udlægning af de begrænsede anerkendelsesbetingelser, findes det relevant for nærværende speciale at inddrage Giddens' blik på kompleksiteten i det senmoderne samfund.

Giddens pointerer, at i forhold til tidligere er det moderne samfunds dynamikker præget af bevægelser og forandringer. Det moderne samfund forandrer sig i en hastighed, intensitet og dynamik, som ikke er oplevet tidligere (Giddens 1991:16-17 + Ulrich 2001:473). Denne pointe står i nær relation til Petersens begrebsliggørelse af præstationssamfundet samt de mange krav, som dette stiller det enkelte individ overfor. Gennemgående for hele Giddens modernitetsanalyse er tre dynamiske punkter (Giddens 1991:16-17 + Ulrich 2001:473).

Den første dynamik er *adskillelsen af tid og rum*, hvor en stor del af de sociale interaktioner som individer indgår i, og som præger hverdagslivet, ikke altid foregår på samme tid og sted. Hjem og landsby er eksempelvis ikke længere det centrale sted for familien, denne kan være spredt ikke bare rundt i hele landet, men på tværs af landegrænser og tidszoner. Det er blandt andet på baggrund af den digitale udvikling, at det er muligt at opretholde relationer og fortsat indgå i interaktioner med hinanden på tværs af tid og rum. Følgende dynamik henviser således til, at både tids- og rumbegrebet forandres og udvides på baggrund af både samfundsudviklingen og de digitale muligheder (Giddens 1991:17-21 + Ulrich 2001:473-474). Ved denne begrebsliggørelse af adskillelsen af tid og rum, samt de 'nye' muligheder, gør Giddens sig væsentlig i nærværende speciale. Forandringen og muligheden for at opretholde relationer og interagere på tværs af den fysiske tid og det fysiske rum, gør sig ligeledes gældende i den digitale verden blandt andet ved brug af sociale medier. Der ses en generel tendens blandt informanterne, hvor de på trods af de sociale mediers muligheder fortsat oplever og erfarer ensomhed i hverdagen.

Den anden dynamik som Giddens' modernitetsanalyse bærer præg af, er sociale systemers udlejring. Før adskillelsen af tid og rum blev kendt i udstrakt grad var institutioner samt handling noget, der var indlejret i lokalsamfundet. Sociale relationer er ikke længere begrænset til lokalsamfundet, men kan løftes ud af den lokale interaktionskontekst via *udlejningsmekanismer*. Ifølge Giddens kan der fremhæves to former for udlejningsmekanismer: symbolske tegn og ekspertsystemer. Begge former bidrager til det moderne samfunds udvikling, og kan i samspil med hinanden betegnes som abstrakte systemer. Symbolske tegn er udvekslingsmedier, der flourerer og flyder mellem individer og institutioner (Giddens 1991:21-26 + Ulrich 2001:474-476). Ekspertsystemer er en udlejningsmekanisme, som omgiver alle individer i hverdagen. Giddens fremhæver, hvordan det enkelte individ har mulighed for at bevæge sig i ekspertsystemer i sin hverdag uden, at vedkommende er bevidst om en særlig viden om systemerne. Udlejningsmekanismerne og adskillelsen af tid og rum er gensidigt betinget (Giddens 1991:21-26 + Ulrich 2001:474-476). I relation til nærværende speciale fremtræder Giddens' begrebsliggørelse af de abstrakte systemer ikke nær så væsentlig som de to andre dynamikker i senmoderniteten, hvorfor denne ikke uddybes nærmere.

Det sidste dynamiske punkt i modernitetsanalysen begrebsliggør Giddens som *modernitetens refleksive karakter*, hvor han henviser til, at refleksivitet ikke blot er et alment menneskeligt træk, men det er et særegent træk ved mennesket i det moderne samfund. Med refleksivitet henviser Giddens til den regelmæssige brug af viden, som institutioner og individer til stadighed indsamler og anvender til organisation og forandringer i samfundet. Til forskel fra tidligere er der ifølge Giddens sket en aftraditionalisering af handlinger ved det moderne samfund, blandt andet på grund af et højere refleksionsniveau end tidligere (Giddens 1991:36-45 + Ulrich 2001:476-477). I relation til præstationssamfundet og et øget krav til individet påpeger Giddens, at det moderne individ ikke længere følger traditioner, som det gjorde tidligere. I dag reflekteres der over traditionen og kun i tilfælde, hvor denne kan legitimeres og begrundes, forekommer der en handling. Disse refleksioner og beslutninger om handling eller fravalg af handling kan være med til at sætte et yderligere pres på individet. Især i tilfælde hos unge, som kan påpeges i forvejen at stå på usikker grund, hvor uddannelsesvalg blandt andet

kan føles som en svær beslutning. Følgende forklarer Giddens som en misforståelse, da den øgede refleksivitet og krav til beslutninger forud for handlinger ikke medfører nogle former for 'kontrollering' af tilværelsen. Tværtimod medbringer den øgede refleksivitet en grundlæggende usikkerhed om ny videns sandhed. Tvivl er som resultat heraf derfor ligeledes blevet et særegent træk ved det moderne individ (Giddens 1991:43-46 + Ulrich 2001:477). Følgende dynamik gør sig væsentligt i nærværende speciale, da informanterne italesætter en forandring i fællesskabets betingelser, som findes tæt relaterbart til Giddens' teoretiske perspektiv.

10.2 STIGMATISERING OG SOCIALE MISFORSTÅELSER

Nedenstående afsnit redegør for Erving Goffmans teori om *stigmatisering* samt Balvig og Holmbergs artikel, "*Flamingoeffekten*". Disse anses som relevante for nærværende speciale for at teoretisere og begrebsliggøre informanternes subjektive følelse af ensomhed og adfærd i forbindelse med denne. De teoretiske perspektiver kan ligeledes være behjælpelige til at undersøge, hvordan sociale normer og -misforståelser kan have en indvirkning på ensomme unges adfærd og håndtering af deres ensomhed.

Goffman har i sin teori om samhandlingsorden, gjort brug af dramaturgiske begreber til at beskrive, hvordan sociale situationer udspiller sig. Han var optaget af at afdække det sociale hverdagsliv i den konkrete kontekst, som det forekommer (Jacobsen & Kristiansen 2020:9-10 + Jacobsen 2021:29-32). Goffmans dramaturgiske perspektiv kaldes for teatermetaforen, idet han forklarer, at hverdagslivet og dets rollespil kan have karakter af et teater. I sociale situationer og interaktioner gør individet brug af selviscenesættelse samtidig med, at det understøtter andres iscenesættelse. Teatermetaforen henviser til, at individer i disse tilfælde skiftevis kan indtage pladser som publikum eller skuespillere, alt efter om det enkelte individ befinder sig *frontstage* eller *backstage* (Jacobsen 2021:34-36).

Når et individ befinder sig og optræder *frontstage*, fremviser det en bestemt adfærd, der vurderes passende i den givne situation. Samtidig undertrykker og skjuler individet alt det, som

ikke vurderes passende i situationen eller passende at fremvise for det publikum, som omgiver den enkelte. Når individet er backstage, befinder det sig i en situation, hvor det ikke er til skue for andre, det er dermed alene i private omgivelser. Følgende betyder, der ikke behøves at fremføres en bestemt passende adfærd eller undertrykke og kontrollere, hvad der vurderes som upassende adfærd. Goffman fremhæver relevansen i denne selviscenesættelse, da individer i hverdagslivets rollespil hele tiden vurderes, måles og vejes alt efter den adfærd, som fremføres. Disse vurderinger beror blandt andet på, om individet findes normal eller afvigende ud fra de sociale situationer, som vedkommende befinder sig i (Jacobsen 2021:34-36). I nærværende speciale kan disse begreber hjælpe med at udfolde, hvilke normer for passende adfærd informanterne italesætter i relation til deres ensomhedsfølelse. Desuden kan begreberne være med til at give indsigt i de sociale mediers indvirkning på ensomhedsoplevelserne, og hvorvidt de unge optræder frontstage i backstage rammer.

I forlængelse af ovenstående findes det relevant at inddrage Goffmans begrebsliggørelse af individets *faktiske sociale* og *tilsyneladende sociale identitet*. Når individer finder det væsentligt at optræde med en passende adfærd frontstage, skyldes det en bevidsthed om, at alle vurderer og kategoriserer hinanden ud fra de sociale forventninger, der foreligger i en given situation. Goffman hævder, at individet både besidder en faktisk social identitet samt en tilsyneladende social identitet. Disse opstår på baggrund af de førnævnte vurderinger og kategoriseringer af hinandens egenskaber samt de dertilhørende forventninger og krav. Der forekommer et skel mellem de to identitetsformer, ud fra de sociale kategorier eller normer, som hersker i den givne situation. Den faktiske sociale identitet henviser til de sande egenskaber, som individet besidder, og er derfor ikke bestemt eller styret ud fra sociale kategorier. Den tilsyneladende sociale identitet er derimod de forventede egenskaber, som individer møder hinanden med ud fra de sociale kategoriseringer, som er medskabende til krav og forventninger. I nogle tilfælde vil den faktiske sociale identitet ikke stemme overens med den tilsyneladende identitet, det vil sige, at individet ikke handler eller leverer den adfærd, som forventes. I disse tilfælde vil individet reduceres til et uværdigt individ i de 'normales' øjne ifølge Goffman (Goffman 1975:14-16). Begreberne om den faktiske og tilsyneladende sociale

identitet findes væsentlige at inddrage i nærværende speciale, da informanterne fremhæver oplevede situationer, hvor de tilskrives forventninger i sociale sammenhænge. I de situationer, hvor der forekommer uoverensstemmelser mellem de forventninger, som den tilsyneladende identitet pålægger individet og vedkommendes faktiske sociale identitet, betegner Goffman som stigmatiseringsprocessen. Goffman forklarer, hvordan tilskrivningen af afvigelse hos et individ ikke har afsæt i nogen iboende fejl hos vedkommende, men stigmaet der pålægges individet, er et resultat af sociale definitions-, stempling-, og sanktioneringsprocesser. Stigma skal derfor ifølge Goffman lokaliseres i spændingsfeltet mellem den faktiske og tilsyneladende sociale identitet. Sagt med andre ord er stigma, hvad andre vurderer som værende afvigende eller negative kendetegn ved et individ, når de interagerer (Goffman 1975:14-16 + Jacobsen 2021:68-69).

Goffman klassificerer de afvigende kendetegn i tre former for stigma: *det kropslige-*, *karaktermæssige-* og *tribale stigma* (Goffman 1975:16-17). Goffman gør opmærksom på, at stigma og hele stigmaprocesen er den samme, uanset hvor stor eller lille en afvigelse fra det normale, der er tale om. Noget som for andre kan betegnes som en bagatel, kan for den stigmatiserede have en stor konsekvens. Der kan forekomme tilfælde særligt i relation til det kropslige- og det tribale stigma, hvor stigmaet forekommer synligt, mens det i andre tilfælde findes nemmere at skjule. Hvorvidt individet stigmatiseres, er kontekst og relationsbestemt, det samme individ kan både blive stigmatiseret samt ekskluderet i en situation og accepteret og anerkendt i en anden (Goffman 1975:17-18 + Jacobsen 2021:71).

I forlængelse af Goffmans teori om stigmatisering, findes det relevant at inddrage Balvig og Holmbergs artikel, "*Flamingoeffekten*". Dette for at kunne undersøge nærmere hvilken indvirkning samfundsnormer og informanternes opfattelser af normadfærden, kan have for deres ensomhedsfølelser og -oplevelser.

Flamingoeffekten forsøger at indkapsle de *sociale misforståelser*, som opstår i samfundet, hvor individet handler ud fra det indtryk, vedkommende har af samfundsnormen. En flamingo karakteriseres som en social fugl, der lever i store kolonier. Flamingoer holder sammen i flokke

af tre årsager, dels for at beskytte sig mod fjender, maksimere fødeindtagelsen samt udnytte deres begrænsede antal reder. En flamingo gør, hvad den anden flamingo gør, hvilket er det centrale i teorien om, at individet gør, hvad de andre gør (Balvig & Holmberg 2014:13-14). Flamingoeffekten udspringer fra et tidligere forsøg kaldet ”Ringstedforsøget”, som søgte mod at forebygge rygning samt andre former for risikoadfærd blandt børn og unge, ved at konfrontere dem med overdrevne forestillinger om hinandens forhold til rygning. Dette inspirerede til oprettelsen af Centret for Social Pejling, som sigter mod forebyggelsen af forskellige former for risikoadfærd (Balvig & Holmberg 2014:9). Begrebet *social pejling* anvendes som metode til at ændre sociale misforståelser i samfundet, der kan skabe forskellige former for risikoadfærd. Individets adfærd er oftest styret af normer, og som flamingoeffekten uddyber, kan samfundsnormer misforstås og dermed skabe konsekvenser for individet i form af en type risikoadfærd. Sociale misforståelser og den risiko adfærd der kan opstå i forbindelse med disse, kan ansøres at have sammenhæng med hvilke politiske temaer og anliggender der findes i samfundet (Balvig & Holmberg 2014:15). Som eksempel på en risikoadfærd fremhæves der i ”*Flamingoeffekten*” den drukadfærd, der findes blandt unge, som viser, at den unge drikker tidligt i livet og ofte for meget. Dette begrundes blandt andet gennem en karakter af efterligning af den norm eller kultur, der forekommer blandt unge. Derved bliver alkoholen også en måde unge søger status, anerkendelse og accept fra flokken, hvilket resulterer i, at det spredes og fremmes blandt andre unge (Balvig & Holmberg 2014:15-17). Den risikoadfærd som er forbundet med unges alkoholkultur, kan udledes som en form for ”dysfunktion” den unge integreres og oplæres ind i, hvor afvigelse således bliver normalen. Den unges adfærd vurderes i høj grad at være præget af den unges venner og sociale netværk, hvor den enkelte får en opfattelse af den norm eller kultur, der opfattes som det ”normale”. I den forbindelse kan *situationel teori* belyses, hvor individet ændrer adfærd i takt med, at referencegruppen varierer fra situation til situation. Unges adfærd bliver derfor påvirket til en form for efterligning, hvor den unge oplever andres adfærd samt holdninger, og gennem dette danner en oplevelse af normen (Balvig & Holmberg 2014:19).

I tråd med ovenstående findes det relevant at fremhæve forskellige begreber, som anvendes gennem artiklen. Først er der de *oplevede normer*, som refererer til det, de unge tror, at halvdelen eller flere af de unge foretager sig, hvor den *faktiske norm* er det, som halvdelen eller flere af de unge faktisk foretager sig. Flamingoeffekten anvender begrebet *sociale misforståelser* til at beskrive, det som opstår, når der er uoverensstemmelse mellem de faktiske og de oplevede normer. Derudover betegner en *social underdrivelse* situationer, hvor individet ikke anser en norm for reel, men dette faktisk er tilfældet. Hvis flertallet tror, at en bestemt adfærd forekommer som normen, men dette ikke er tilfældet, opstår der en *flertalsmisforståelse*. Når individets opfattelse af hvad andre gør og forventer, stemmer overens med hvad de faktisk gør, opstår der *sociale overensstemmelser* (Balvig & Holmberg 2014:19-21).

Artiklen beskriver medie billedet som en medvirkende årsag til flertalsmisforståelser, da der skabes en overdreven forestilling om det afvigende, i højere grad end det gennemsnitlige, hvilket præger individets opfattelse af samfundsnormen. Som iagttagere kan der ikke altid bedømmes, hvad der er ægte, og hvad der ikke er, hvilket fremstiller medierne som en kilde til at øge risikoen for sociale overdrivelser (Balvig & Holmberg 2014:22). Flamingoeffekten beskriver det som opstår indefra i mennesket, som en anden årsagsforklaring til sociale overdrivelser eller flertalsmisforståelser. Her kan individet ses at have en tendens til at generalisere sig selv i forhold til andre, og de sociale overdrivelser kan dermed udvikle sig til en form for selvopfyldende profeti. Den enkeltes adfærd afspejler nødvendigvis ikke normen, da der forekommer en efterligning af det som betragtes som normen, som derfor bliver det "normale" for individet. På den måde stilles det ydrestyrede overfor det indrestyrede, når individets adfærd bliver et forsøg på at leve op til de forventninger, som individet retter mod sig selv og ligeledes oplever er rettet mod sig fra omverdenen (Balvig & Holmberg 2014:23). Følgende gør sig relevant for nærværende speciale, da den indsamlede empiri kan tyde på, at der opstår sociale misforståelser blandt de ensomme unge.

I forlængelse af ovenstående kan sociale overdrivelser anskues at blive øget, på baggrund af en større afstand og et mindre socialt kendskab til dem som overdrivelserne vedrører. Derudover påpeger artiklen, at jo mindre selvtillid individet har, desto større indflydelse kan oplevede forventninger antages at have på den enkeltes holdninger og adfærd. Mange mennesker anses passivt at acceptere deres fejlopfattelser, i stedet for aktivt at gribe ind for at ændre disse (Balvig & Holmberg 2014:24). Nærværende speciale er gennem den indsamlede empiri blevet bevidst om forskellige opfattelser af andre unges adfærd, som foreligger hos de ensomme unge. Som følge heraf ønskes der at undersøge nærmere, hvorvidt deres digitale adfærd og opfattelse af unges normadfærd kan anskues som sociale misforståelser og generere en form for risikoadfærd.

10.3 AFVIGELSE SOM STRATEGI OG DET SOCIALE ARBEJDES FELT

Nedenstående teori afsnit ønsker at redegøre for Howard S. Beckers *afvigerteori* samt det *interaktionistiske perspektiv* i det sociale arbejde. Begge teoretiske perspektiver forventes at give indblik i informanternes adfærd og strategier i relation til deres ensomhedsoplevelser samt det sociale arbejdes muligheder for ensomme unge.

Det findes væsentligt at inddrage Becker, og hans udlægning af hvad en stemplingsproces kan medføre i form af en afvigende adfærd. Teoretisk kan ensomhedsoplevelserne og konsekvenserne heraf anskues som et resultat af en stemplingsproces, hvor individet defineres af samfundet som en afviger eller en, der udviser afvigende adfærd. Ifølge Becker er det således ikke noget, som ”den enkelte er” (Becker 2020:21-23). Til forskel for Goffman, som har interesse i, hvordan individet håndterer et stigma, har Becker i højere grad fokus på, hvordan individer på baggrund af en stemplingsproces eller en stigmatisering kan udvikle og skabe en *afvigerkarriere* (Goffman 1975:83 + Becker 2020:21-23).

Stemplingen som afviger er dermed et resultat af en social proces og ikke en individuel patologi. Når et individ handler uden for de normer og værdier, der er fremherskende i samfundet, foreligger der en risiko for, at individet stemples som afviger. De herskende sociale

normer kan defineres som relativt konkrete og specifikke regler for, hvilken adfærd der er passende i givne situationer. En afvigelse skal således forstås som et brud på de sociale normer. Den sociale proces, som kommer til udtryk i form af stemplingen, kan som regel forklares som en social kontrol af negative sanktioner (Becker 2020:32-33).

Social kontrol er et forsøg på at håndhæve normerne samt at regulere og eliminere social afvigelse, og dermed skabe social og normativ konformitet. Den sociale kontrol kan både være formel og/eller uformel. Den kan være primær, hvilket henviser til, at den udøves i individets nærmeste sociale netværk. Den kan ligeledes være sekundær, i disse tilfælde vil den sociale kontrol udøves af fremmede. Desuden kan den sociale kontrol være præventiv, hvor den har til hensigt at forebygge afvigelser i samfundet, men den kan også komme til udtryk i en reaktiv form. Følgende understreger Beckers pointe om, at former for social kontrol ikke optræder entydigt, og det kan således være svært at undgå en sanktion eller stempling (Becker 2020:72-74). Ifølge Becker er samfundets regler socialt skabt, og de vedligeholdes ligeledes i det sociale samspil. Dette kan oftest knyttes til magt og interesser i samfundet. Det enkelte individ, der stemples som afviger, befinder sig derfor i en position, hvor der er risiko for, at vedkommende presses ud i yderligere afvigelser. Når et individ betragtes som afviger af samfundet, kan det have væsentlig betydning for individets selvopfattelse, og om det påtager sig, hvad Becker beskriver som en *afvigeridentitet* (Becker 2020:34-36). I relation til nærværende speciale findes det relevant at undersøge nærmere i analysen, om informanternes afvigende adfærd kan udledes som et resultat af en afvigeridentitet.

For at anvende Beckers perspektiv på individets afvigende karriere, findes det væsentligt at redegøre for, hvad en *social afvigelse* er. Ifølge Becker er en social afvigelse en essens af en handling, hvilket henviser til, at intet er afvigende i sig selv. Becker pointerer, at alle individer bryder regler og normer, men der er forskel på, hvem og hvor tydeligt individet afviger samt konteksten for den afvigende adfærd eller handling. Når noget bestemmes eller defineres som en afvigelse, er det dermed et resultat af andres eller omgivelsernes reaktioner på handlinger

eller adfærd. På baggrund af reaktioner på hinandens og andres adfærd stemples nogle individer som afvigere (Becker 2020:27-33).

Når et individ identificeres som en afviger, vil det oftest have den konsekvens, at vedkommende udelukkes fra deltagelse i det omkringværende netværk samt grupperinger. Udelukkelsen og individets isolation fra grupper og samfund skyldes alene samfundets kendskab og reaktion på den afvigende adfærd eller handling, som individet har udvist. Afvigelsen og afsløringen kan resultere i, at individet bliver behandlet i overensstemmelse med samfundets definition af, hvorfor individet er, som det er, hvilket kan medføre yderligere afvigelse. Dette kan blandt andet skyldes, at behandlingen kan fratage det afvigende individ i adgang til "normale" måder at håndtere hverdagen på. Som resultat heraf påpeger Becker en risiko for, at individets afvigende karriere starter (Becker 2020:48-49). Følgende findes særligt relevant i forbindelse med specialet, hvoraf der søges subjektive oplevelser og erfaringer med ensomhed og håndtering eller strategi for at mindske denne. Der ønskes at belyse, hvorvidt informanterne i forbindelse med deres ensomheds erfaringer udvikler en afvigerkarriere.

I tråd med ovenstående findes det væsentligt at fremhæve Beckers fremstilling af forskellige former for adfærd i samfundet. Becker skelner kategorierne mellem, hvorvidt den afvigende adfærd er opdaget af samfundet, og hvorledes afvigelsen rent faktisk er forekommet. Disse præsenteres i nedenstående figur:

	Typer af afvigende adfærd	
	Regelefterlevende adfærd	Regelbrydende adfærd
Opfattet som afvigende	Uforskyldt anklaget	Åbent afvigende
Ikke opfattet som afvigende	Konform	Hemmeligt afvigende

Figur 2

(Becker 2020:37).

Uforskyldt anklaget henviser til den adfærdstype, hvor samfundet stempler individer som værende afvigere, men som ikke har begået en afvigende handling. *Konform* adfærdstype er individer, som efterlever de sociale regler og normer, og også opfattes af samfundet sådan. *Åbent afvigende* er individer, der bevidst overtræder regler og normer, som ligeledes opfattes som afvigende. *Hemmeligt afvigende* henviser til individer, som udviser afvigende adfærd eller handlinger, men som ikke er blevet opdaget af samfundet (Becker 2020:37-39).

For konkret at skabe en afvigende karriere fremhæver Becker en tre-trins-model, som består i ”at prøve det”, ”at lære det” og at ”blive optaget” i en *organiseret afvigergruppe*, hvor de alle har deres afvigelse til fælles (Becker 2020:60-70). Det findes relevant for nærværende speciale at belyse et perspektiv på informanternes håndtering af et potentielt stigma, samt eventuelle strategier de anvender for at mindske ensomhedsoplevelserne. Begrebet om en afvigende karriere kan eksempelvis teoretisere informanternes brug af sociale medier. Vi ved fra rekrutteringsprocessen, at informanterne anvender onlinegrupper, som har til hensigt at skabe fællesskaber og mindske ensomhed blandt unge.

For at teoretisere og begrebsliggøre strategier i det sociale arbejde, findes det relevant for nærværende speciale at fremhæve *det interaktionistiske perspektiv* i det sociale arbejde. I dette perspektiv er der tale om mikrosociologi, hvilket er præget af en opfattelse af, at den sociale verden skabes på baggrund af hverdagsinteraktioner. Perspektivet har dermed interesse for individers oplevelser, interaktioner og samhandlinger (Hutchinson & Oltedal 2006:89-90). Følgende perspektiv findes derfor væsentligt i relation til at forstå informanternes strategier i forhold til deres ensomhedsoplevelser. Derudover kan der trækkes tråde til fænomenologien, som nærværende speciale lader sig inspirere af. Når et eller flere perspektiver fremhæves i forbindelse med det sociale arbejde, findes det relevant at pointere, at de forskellige perspektiver ikke udelukker hinanden. I praksis spiller de fleste perspektiver oftest ind på én gang (Hutchinson & Oltedal 2006:15-16). Det findes væsentligt for nærværende speciale at fremhæve en vinkel, hvor det interaktionistiske perspektiv og dertilhørende metoder analyseres sammen med informanternes førstehåndserfaringer med ensomhed.

Som nævnt tidligere har det interaktionistiske perspektiv fokus på det relationelle og det intersubjektive mellem individer. Gennem kommunikation skaber individet både sit selv billede og et billede af andre, som er vigtig for den sociale placering. Denne proces foregår også indenfor det sociale arbejde, når en borger møder en socialarbejder, vil det være borgeren som sættes i centrum ud fra dette perspektiv. Gennem samhandling skal der forhandles om en fælles forståelse og situationsdefinition, som indebærer en enighed om, hvad deres indbyrdes relation skal indeholde (Hutchinson & Oltedal 2006:91-92). I konteksten mellem borger og socialarbejder, vil det være borgerens subjektive oplevelse og forståelse, som er afgørende for, hvad der er gældende for den sociale virkelighed. Følgende kan forekomme kompliceret, da socialarbejderen kan opleve modstridende behov mellem hjælp og kontrol. Der kan således opstå en risiko for, at socialarbejderen ubevidst påtager sig en ”ekspertrolle”, som bliver styrende for interaktionen frem for borgerens situationsdefinition (Hutchinson & Oltedal 2006:114).

Ovenstående kan ligeledes gøre sig gældende i situationer, hvor de ensomme unge opsøger sociale indsatser, der understøttes af fagpersoner og professionelle. Gennem specialets indsamlede empiri er vi blevet bevidste om, at informanterne i stigende grad er styret af deres subjektive oplevelser, når de møder omverdenen. Vi finder det derfor relevant at undersøge de ensomme unges udfordringer og muligheder for at opnå sociale relationer. I specialets analyse vil følgende udfoldes, hvor perspektivet kan være bidragende til at belyse, hvordan det sociale arbejde kan opnå viden om de unges førstehåndsoplevede ensomhed.

11. TEORIERNES SAMSPIL

I nærværende speciale gøres der brug af flere teorier og begreber, som er udsprunget efter empiriindsamlingen og den induktive tilgang til behandling af empirien. Vi finder, at de både komplementerer og udfordrer hinanden i den udfoldede analyse. Først er der redegjort for præstationssamfundet i begrebsafklaringen og sidenhen er Giddens med sin modernitetsanalyse og Honneths anerkendelsesteori blevet præsenteret. Disse tre perspektiver komplementerer hinanden og bidrager med en anledning til at forstå og forklare, hvordan de ensomme unge oplever sociale sammenhænge i relation til de forandrede fællesskabsbetingelser. Giddens giver muligheden for at få indsigt i, hvordan betingelserne har ændret sig over tid, mens viden vedrørende præstationssamfundet kan forklare, hvilke udefrakommende krav og forventninger de unge oplever. Honneths anerkendelsesteori forventes at udvide forståelsen af det sociale samspil, som de unge indgår i, når de befinder sig i fællesskaber. I samspil kan de tre teoretiske perspektiver begrebsliggøre en forståelse af, hvordan de unge oplever ensomhed i de forandrede fællesskabs- samt anerkendelsesbetingelser i det senmoderne samfund.

Ydermere anvender vi begreber fra Flamingoeffekten og Goffmans stigmatiseringsteori, da disse giver anledning til at belyse, hvordan de unge oplever og indgår i sociale fællesskaber både fysisk og online. Formålet ved at anvende begreber fra Flamingoeffekten er blandt andet

at undersøge, hvad de unges digitale adfærd har af betydning for deres ensomhed. Artiklen giver os adgang til et bredt begrebsapparat til at belyse, hvordan de unges oplevede normadfærd og sociale misforståelser kan have en indflydelse på den ensomhed, de føler, når de anvender sociale medier. I forlængelse heraf finder vi det væsentligt at inddrage Goffmans teori om stigmatisering. Vi vil argumentere for, at denne kan supplere Flamingoeffektens forklaringskraft ved at give indblik i, hvordan det sociale samspil udfolder sig på de sociale medier. Goffmans teori om stigmatisering og rollespillet i hverdagen har til hensigt at uddybe, hvordan den oplevede normadfærd og de strukturelle betingelser for socialt samspil har konsekvenser for de unges ensomheds erfaringer.

De sidste udvalgte teorier og begreber er Beckers afvigerteori samt et interaktionistisk perspektiv på det sociale arbejde. Vi ser et potentiale i, at teorierne og begreberne på tværs kan komplementere hinandens forklaringskraft. Afvigerteorien forventes at kunne illustrere, hvordan de unge håndterer ensomheden, samt hvilke strategier de anvender. Vi har derfor fundet det væsentligt at inddrage et interaktionistisk perspektiv og forståelse af ensomhed, da vi sigter mod at bidrage med ny viden til det sociale arbejde. Som tidligere nævnt er det hovedsageligt gennem interaktion og samvær med andre, at der indenfor det sociale arbejde findes en mulighed for at mindske ensomhed. Da det interaktionistiske perspektiv ikke leder frem til, hvordan de unge ønsker at blive mødt, vil vi argumentere for, at et samspil med Beckers afvigerteori vil være fordelagtigt for nærværende speciale. Teorien kan bidrage med en forståelse af de unges subjektive erfaringer med ensomhed, for at udvide det sociale arbejdes kendskab og dermed fremme den nuværende indsats i at mindske ensomheden.

12. ANALYSESTRATEGI

Nedenstående afsnit beskriver specialets valgte analysestrategi, med en hensigt om at skabe større gennemsigtighed for læseren, samt redegøre for hvorledes vi har fortolket den indsamlede empiri i relation til udvalgte teorier og begreber.

Nærværende speciale består af tre forskningsinterviews samt fire online besvarelser gennem en udarbejdet interviewguide til ensomme unge mellem 16-24 år. For at skabe overblik over empirien samt foretage en kvalitativ analyse, gøres der brug af metoden *meningskondensering*. Nærværende speciale har, som tidligere belyst, fundet inspiration i den fænomenologiske videnskabsteori, hvilket understøtter specialets kvalitative samt induktive behandling af empirien. Den induktive tilgang giver muligheden for at arbejde eksplorativt i databehandlingen (Riis 2005:29 + Andersen 2010:73-74). Hensigten med analysen er at bidrage til en bredere og udvidet forståelse af ensomme unge og deres digitale adfærd. Med det fænomenologiske udgangspunkt bliver det informanternes udsagn og beretninger samt de teoretiske og begrebslige perspektiver, som anvendes til besvarelsen af problemformuleringen: *Hvordan kan vi forstå unges subjektive erfaringer med ensomhed, samt hvilken indvirkning har brugen af sociale medier? Og på hvilken måde kan disse erfaringer bidrage til det sociale arbejdes indsats omhandlende ensomhed?*

Formålet med meningskondenseringen var dels at skabe et overblik samt en struktur over informanternes udsagn, for at kunne fremskrive en bredere forståelse af unges oplevelse af ensomhed og deres digitale adfærd. Meningskondenseringen gjorde det derudover muligt at kategorisere informanternes forskellige oplevelser af det omhandlende fænomen, og derudfra belyse nogle nye analytiske perspektiver samt skabe en teoretisk generalisering i besvarelsen.

Først blev de transskriberede interviews samt onlinebesvarelserne, gennemlæst af flere omgange, for derefter at kunne inddele empirien i mindre meningsenheder, der dannede et samlet overblik over materialet (Kvale & Brinkmann 2009:268-269). Disse meningsenheder blev tolket ud fra de væsentligste pointer samt sammenligneligheder mellem informanternes

oplevelser og udtalelser af gældende fænomen. Dette skabte muligheden for at kunne tilkoble relevante teoretiske perspektiver, som empirien inspirerede til at anvende i forbindelse med de kategoriserede temaer. Efter indsamlingen af empirien valgte vi at inddrage meningskondenseringen ud fra følgende temaer: ‘Anerkendelses- og fællesskabsbetingelser’, ‘Stigmatisering og sociale normer’ og ‘Afvigelse og sociale mediers indflydelse’.

13. ANALYSE

I de nedenstående afsnit vil analysen for nærværende speciale blive præsenteret, som er struktureret og opdelt i tre afsnit. De tre analysedele tager udgangspunkt i de udformede arbejdsspørgsmål, hvor empirien sættes i relation til udvalgte teorier og begreber for at kunne besvare den overordnede problemformulering: *Hvordan kan vi forstå unges subjektive erfaringer med ensomhed, samt hvilken indvirkning har brugen af sociale medier? Og på hvilken måde kan disse erfaringer bidrage til det sociale arbejdes indsats omhandlende ensomhed?* Gennem analysen vil informanternes deltagelsesform blive præsenteret i kildehenvisningen, hvor den mundtlige besvarelse kodes med “mb” og den skriftlige besvarelse med “sb”.

13.1 ANALYSEDEL 1: ENSOMHED I DET SENMODERNE SAMFUNDS FÆLLESSKABSBETINGELSER

Første analysedel har til hensigt at besvare arbejdsspørgsmål 1: *Hvordan kan unges ensomhed forstås i det senmoderne samfund?* For bedst muligt at kunne give en besvarelse af spørgsmålet, tager analysedelen udgangspunkt i præstationssamfundet og informanternes oplevelse heraf. Dette gøres for bedre at kunne forstå og beskrive, hvordan informanterne oplever fællesskabsbetingelserne i det senmoderne samfund. Informanternes udsagn under de gennemførte videointerviews samt skriftlige besvarelser vil sættes i relation til en teoretisk og begrebslig relevant kontekst, hvor der gøres brug af Honneths anerkendelsesteori samt Giddens’ modernitetsanalyse.

Balancen mellem ensomhed og præstation

Som tidligere nævnt i problemfeltet har præstationssamfundet i stigende grad en indvirkning på unges mistrivsel i det senmoderne samfund. De høje krav om at være omstillingsparat, fleksibel, selvudviklende og konstant præstere, pålægger de unge et pres, som er medskabende

for en latent risiko for at fejle (Petersen 2016:58+62). Følgende kan resultere i forskellige former for mistriivsel, som kan komme til udtryk i ensomhedsoplevelser.

På tværs af informanterne kan der belyses et fællestræk omhandlende disse krav og forventninger, som de oplever, at præstationssamfundet pålægger dem. De fortæller adskilt, hvordan samfundet stiller dem nogle forventninger, som de ikke kan leve op til. Særligt for nærværende speciale kan der fremhæves et tema, omhandlende informanternes manglende succesoplevelser i sociale sammenhænge. Disse manglende succesoplevelser kommer til udtryk, når informanterne fortæller, at de ikke passer ind i sociale sammenhænge. Vi vil i forlængelse heraf undersøge, hvordan de manglende succesoplevelser har en påvirkning på deres ensomhedsfølelse.

Ovenstående kommer blandt andet til udtryk i empirien, når informanterne påtaler, at der ikke er plads til at fejle i sociale sammenhænge, og at de som konsekvens heraf føler sig alene og ensomme med deres problematikker. Ensomhedsfølelsen opstår blandt andet, idet de finder det udfordrende at dele deres problematikker med andre. Informanterne oplever, at italesættelsen af sine ensomhedsproblematikker giver en følelse af ikke at have præsteret, hvilket ifølge Petersen kan forklares med, at der vil komme fokus på fejl i deres 'livsprojekt' (Petersen 2016:14-15). Følgende kan illustrere en form for skamfuldhed blandt informanterne i at italesætte fejl i sit livsprojekt, hvilket belyser, hvordan præstationssamfundet er medvirkende til at unge i dagens samfund kan opleve en ensomhed. Temaet der findes på tværs i empirien, kommer blandt andet til udtryk i interviewet med Sisse og Ida, som udtaler følgende:

“(...) de er tunge at danse med, det er prioritering hvad kan jeg holde til, skal jeg prioritere mit studie eller skal jeg prioritere at komme ud og se nogle mennesker. (...) jeg synes det er et ret voldsomt syn her i samfundet, for vi skal jo præstere”. (...) men samtidig har vi et samfund som egentlig siger, hvis bedre er muligt så er godt bare ikke godt nok”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

“Og generelt unge der er et voldsomt pres på hvad de skal kunne og ikke kunne og gå i og følgere osv, hvis ikke de har det er de ikke gode nok, også stopper folk med at tale med dem, det lyder for mig enormt ensom og overfladisk på trods af at de så bruger meget tid sammen”

(Bilag 4.6, Ida, sb).

Både Sisse og Ida giver i ovenstående citater udtryk for, hvordan de forskellige forventninger, de stilles overfor, blandt andet styrker deres følelse af ensomhed. Begge informanter taler direkte ind i, hvordan de oplever præstationssamfundet, og forbinder dette med en øget ensomhedsoplevelse. I citatet fra Sisse findes det væsentligt at fremhæve hendes udtalelse om *“hvis bedre er muligt så er godt bare ikke godt nok”*. I relation til præstationssamfundet kan der argumenteres for, at Sisse oplever et udefrakommende pres, der stiller krav til hende, som hun har svært ved at efterkomme. Der kan ud fra følgende fremhæves, at begge informanter har erfaret nederlag i forbindelse med et forsøg på at efterleve samfundets forventninger. De oplever begge to, at det kan lede til en følelse af at underpræstere, hvor de er tvunget til at prioritere. Følgende understøttes gennem Sisses citat, hvor hun taler ind i en utilstrækkelighedsfølelse på baggrund af samfundets krav, hvor en god præstation ikke føles at være god nok, og præstationen altid kan forbedres. I præstationssamfundet, må individet indordne sig i den præstationskultur, der hersker i samfundet, hvilket tvinger vedkommende til at give afkald på nogle aspekter i tilværelsen (Petersen 2016:53+61-64). Ud fra ovenstående citater er det muligt at illustrere, hvordan de på baggrund af præstationssamfundet befinder sig på et kontinuum mellem forventninger og lyst, hvilket betyder, at der dagligt må prioriteres, hvor der skal præstere. Dette ses blandt andet i Sisses citat, hvor hun fortæller: *“det er prioritering hvad kan jeg holde til”*, hvilket hun udtrykker som en daglig prioriteringsproblematik.

Ovenstående giver anledning til at forklare, hvordan det pres, informanterne oplever i præstationskulturen, kan skabe en daglig konflikt, hvor de skal prioritere. Honneth påpeger en mangel på meningsgivende horisonter i samfundet, hvilket problematiserer den enkeltes anerkendelsesbetingelser. Følgende kan forekomme som en risiko for, at de oplever krænkelse

(Honneth 2003:129-131) Der kan argumenteres for, at informanternes daglige prioriteringer kan ses som en måde at holde sig på den "anerkendte sti", uden at der fremgår nogle meningsgivende horisonter. Konsekvenserne ved ikke at prioritere rigtigt i forhold til samfundets forventninger kan derfor betyde, at informanterne oplever, at de træder udenfor den "anerkendte sti", hvilket kan bidrage til deres ensomhed, da det skaber en tiltagende følelse af at stå alene eller udenfor i sociale sammenhænge. Ifølge Honneths tese om 'menneskets liden under ubestemthed' kan informanternes udtalelser sættes i relation til, hvorvidt de formår at navigere i de mange muligheder. Når informanterne fortæller, at de dagligt skal prioritere, kan det illustrere et udtryk for, at de oplever de manglende meningsgivende horisonter, som de alene skal kunne navigere i. Der kan ud fra følgende betragtning argumenteres for, hvordan unges ensomhedsfølelse kan ses som et resultat af liden under ubestemthed, da de på egen hånd skal navigere i samfundets mange muligheder.

I tråd med ovenstående findes det på tværs af informanterne, at de omtaler en følelse af at være utilstrækkelig, når de indgår i sociale sammenhænge, fordi de ikke kan efterleve forventningerne, de oplever i præstationssamfundet. Der kan i den forbindelse belyses en tendens på tværs af informanterne, hvor følelsen af utilstrækkelighed resulterer i, at de trækker sig fra sociale sammenhænge og forbliver i velkendte og trygge rammer. Når informanterne fortæller, at de vælger at selvisolere sig fra sociale sammenhænge, finder vi det muligt at argumentere for, hvorfor ensomhed er et socialt problem. Det forekommer som et socialt problem, da informanternes sociale tilbagetrukkethed ikke er styret af en lyst, men snarere af frygt for at opleve en utilstrækkelighed. Denne form for utilstrækkelighed er med til at belyse, hvordan ensomheden hos unge fremstår på flere niveauer:

"Du kan også være omgivet af hundredvis af mennesker og stadig være dybt dybt ensom, så jeg tror det handler meget for mig det her med om du passer ind i den her sociale kontekst"

(Bilag 4.3, Line, mb).

”Jeg bliver derfor ofte ramt af tanker og frygt for, at mine venner faktisk ikke kan lide mig og/eller at de kommer til at efterlade mig og at jeg så falder tilbage i mit ensomhedshul”

(Bilag 4.7, Noah, sb).

I ovenstående citater fortæller først Line om det pres, hun oplever i hverdagen, hvor det er muligt at argumentere for, at en følelse af ikke at være god nok kan sættes i relation til den ensomhedsoplevelse, hun fortæller om. På baggrund af ovenstående citat med Noah kan det pointeres, at de tanker, han italesætter, kan være en anden måde at udtrykke frygten for at blive valgt fra. Citaterne illustrerer, hvordan informanternes individuelle oplevelser og erfaringer i forhold til præstationssamfundet kan signalere et udtryk for usikkerhed i sociale relationer. Denne enslydende usikkerhed blandt informanterne kan ifølge Giddens fremhæves som en konsekvens af, hvordan fællesskabsbetingelserne i det senmoderne samfund har ændret sig (Giddens 1991:15-16).

Fællesskabsbetingelserne og de refleksive ensomme unge

Inspireret af Giddens’ begrebsliggørelse af den tredje dynamik, som henviser til en øget refleksivitet hos individet, uddybes informanternes oplevelse af fællesskabsbetingelserne i det senmoderne samfund. Teorien fremhæver en tvivl hos individet og giver ikke svar på, hvordan de ensomme unge skal håndtere fællesskabsbetingelserne. Teorien og begreberne anvender vi for at forstå de strukturelle betingelser for de unges deltagelse i sociale sammenhænge (Giddens 1991:16-17). Eksempelvis betvivler Noah i ovenstående citat, hvorvidt hans venner rent faktisk kan lide ham. Følgende kan forstås som en måde Noah reflekterer over relationer og egen adfærd i forbindelse med hans ensomhed. Ansvar og fortvivlelsen, som flere af informanterne udtrykker i empirien, kan forklares ud fra Giddens’ pointe om, at den øgede refleksivitet ikke medfører garanti for kontrol over handlinger. Når Noah fortæller, at: *“Jeg bliver derfor ofte ramt af tanker og frygt”* kan der argumenteres for, at hans refleksivitet ikke står alene uden et tvivlsspørgsmål. Ved en øget refleksivitet følger en grundlæggende usikkerhed om ny videns sandhed, da den øgede refleksivitet ikke bidrager til svar på oplevede tvivl. Giddens anser tvivl

som et særegent træk ved det moderne individ, hvilket kan forklare, hvordan Noah ikke adskiller sig fra andre individer i det senmoderne samfund (Giddens 1991:36-46). På trods heraf kobler Noah denne tvivl sammen med sin oplevelse af ensomhed, hvilket tydeliggør hvor subjektiv ensomhedsoplevelserne er.

I forlængelse heraf vil vi argumentere for, at præstationssamfundets betingelser og den øgede refleksivitet i samspil kan være med til at forklare, hvorfor nogle unge oplever ensomhed i dagens samfund, og hvordan det optræder som et socialt problem. Ved at fremhæve præstationssamfundets krav og dertilhørende konsekvenser ved nederlag kan vi belyse årsagen til, at de ensomme unge selvisolerer sig med deres problematikker. Giddens' betegnelse af den øgede refleksivitet ligger et ekstra lag ovenpå informanternes følelse af at være alene med sine problematikker. Følgende kan blandt andet forekomme, da informanterne selvisolerer sig og reflekterer i stigende grad end tidligere over valg, adfærd og muligheder, men uden svar på, hvordan de sikres at handle korrekt. Selvisolationen betyder, at de unge ikke italesætter deres ensomhed over for nogen, og de bliver således også ene om denne følelse. Dette understøtter tidligere fremhævede tese omkring 'menneskets liden under ubestemthed', hvor ensomhedsfølelsen igen kan anses som resultat af den øgede refleksivitet.

I sammenhæng med ovenstående påpeger Honneth, at anerkendelse er sværere at opnå, end det har været tidligere. Anerkendelse er ifølge Honneth et eksistentielt behov og en betingelse for, at individet kan opnå og leve det gode liv. Honneths perspektiv på samfundets fællesskabsbetingelser kan ligeledes belyse informanternes oplevelser og erfaringer i at indgå i sociale sammenhænge. Anerkendelse er i stigende grad noget, som individer i det senmoderne samfund skal gøre sig fortjent til, hvilket kan opfattes kynisk, da blandt andet informanternes ensomhedsoplevelser bidrager til en social tilbagetrukkethed og for nogen en social eksklusion (Juil et al. 2020:200). Gennem de foretagne interviews beskriver informanterne, hvad det gode liv er for dem:

“Det er at mærke glæde og tryghed hver dag. Have styr på økonomien og leve godt”

(Bilag 4.5, Sanne, sb).

“En god dag jamen det er en dag hvor jeg ingen planer har og jeg kan stå op i mit eget tempo, selv planlægge dagen, solen skinner... ja... der er frihed til egentlig at kunne slappe af, ikke føle at man har et eller andet i bagagen du ikke har fået læst eller du har nogle udfordringer du skal tackle, simpelthen hvor... lidt ligesom når man er på ferie, man har den her ubekymrede tilstand”

(Bilag 4.3, Line, mb).

I nogle af tilfældene er det iøjnefaldende, at informanterne beskriver det gode liv uden et perspektiv på relationer eller sociale interaktioner. Derimod er det følelser af frihed og en ubekymret tilstand, som informanterne vægter højere i det direkte svar. I ovenstående citat ses det, at Line fremhæver en ubekymret tilstand som et grundelement for sit gode liv. Ifølge Honneth ses det gode liv at være betinget af anerkendelse gennem relationer og interaktioner med andre. Informanternes besvarelser fremhæver dog andre perspektiver, hvorfor det er muligt at illustrere anerkendelsesteoriens forklaringskraft i forbindelse med empirien. I vores speciale anvender vi Honneth til at forstå og belyse, hvordan de unges relationer og interaktioner har indvirkning på deres ensomhedsfølelse. Teorien kan dermed argumenteres for kun at kunne forklare delelementer af det gode liv hos informanterne. Det findes dog interessant, når informanterne begrundes, hvad der skyldes, at de ikke lever det gode liv, som de ønsker. I disse situationer er det især nære relationer, som de oplever, at de mangler i deres hverdag for at leve det gode liv. I forlængelse heraf kan der argumenteres for, at informanternes erfaringer i form af mangel på oplevelser af det gode liv alligevel er påvirket af relationer. I begrebsafklaringen på ensomhed forekommer der en forskel på social tilbagetrukkethed og social eksklusion. I forbindelse hertil kan der stilles spørgsmålstejn ved, om informanternes mangel på det gode liv således skyldes sociale eksklusioner.

Sociale muligheder i de forandrede fællesskabsbetingelser

I tråd med ovenstående findes det væsentligt for nærværende analysedel at forklare, hvordan fællesskabsbetingelserne har ændret sig over tid. I den forbindelse gøres der brug af teoretiske perspektiver og begreber fra Giddens' modernitetsanalyse, hvor Giddens blandt andet fremhæver adskillelsen af tid og rum, som en af de tre dynamikker, der præger forandringen og bevægelsen.

Adskillelsen af tid og rum kan sættes i sammenhæng med fællesskabets betingelser, da der forekommer mulighed for at indgå i sociale interaktioner på tværs af tid og rum. Giddens' redegørelse af denne dynamik kan således teoretisk belyse, hvordan de unges interaktionsmuligheder er ændret over tid (Giddens 1991:17-21). Giddens' modernitetsanalyse kan dog ikke kaste lys over, hvilke konsekvenser dette har for de unge, hvorfor vi finder det interessant at inddrage Honneth i forlængelse heraf. Adskillelsen af tid og rum har ligeledes ændret unges mulighed for at opnå anerkendelse, og som Honneth hævder, er det med tiden blevet sværere at opnå anerkendelse. Som Giddens fremhæver, giver adskillelsen af tid og rum muligheder for kontinuerlig interaktion uanset lokal kontekst (Giddens 1991:17-21). På baggrund af præstationssamfundets forventninger kan der åbnes op for et spørgsmål om, hvorvidt de ensomme unge oplever det som mulighedsskabende eller en risiko for at opleve krænkelse i sociale sammenhænge. Informanterne fortæller adskilt gennem deres interviews, hvordan de har oplevet nederlag og eksklusion i sociale sammenhænge. De nederlag og den sociale eksklusion kan teoretisk forklares med Honneths begreb om krænkelse, hvor informanten oplever manglende anerkendelse i en given social kontekst. Informanten Sisse beskriver under sit interview, hvordan hun kropsligt har erfaret social eksklusion:

”Nogle gange så kan jeg mærke når jeg er sammen med andre, hvis jeg sådan totalt falder udenfor fællesskabet, og nogle gange så mærker jeg det også derhjemme hvis jeg bare sidder og kigger lige pludselig”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

Ovenstående citat illustrerer, hvordan krænkelser, præstationskulturen samt Giddens' senmoderne dynamikker kan forklare fællesskabsbetingelserne for unge. Disse forandringer kan blandt andet medvirke til, at de oplever ensomhed eller deres oplevelser af ensomhed forstærkes. Sisse fortæller i ovenstående citat, at hun har oplevet at falde uden for fællesskabet, til trods for den teoretiske antagelse om, at fællesskabsbetingelserne har ændret sig over tid. Dette findes der yderligere belæg for, når Sisse senere udtaler ikke at anvende de sociale medier til at deltage i fællesskaber eller kommunikere med andre. Som nævnt tidligere kan adskillelsen af tid og rum påpege, at interaktionsmulighederne optræder nemmere, dog erfarer Sisse at sidde hjemme uden at gøre brug af muligheden for social interaktion på tværs af tid og rum. I tråd heraf kan der gennem empirien understreges et tema, som går på tværs af informanternes udsagn. Det er karakteristisk for alle informanterne, at de mærker og oplever ensomhed, når de falder uden for fællesskabet i forskellige kontekster.

Line og Noah belyser yderligere deres perspektiv på anerkendelsesbetingelserne og senmodernitetens dynamikker i deres interviews:

“altså vi er blevet totalt ræd for at komme hinanden ved, vi føler os utilstrækkelige her i vores samfund, så det er sådan lidt... vi holder os til dem vi kender og det vi ved, fordi det andet gør os utrygge og vi kan næsten ikke rumme at vi skal fejle”

(Bilag 4.3, Line, mb).

“Verden er ved at blive digitaliseret, men det betyder ikke, at vi som mennesker ikke har brug for fysiske fællesskaber”

(Bilag 4.7, Noah, sb).

Citaterne illustrerer et udtryk for, hvordan adskillelsen af tid og rum har haft en indvirkning på fællesskabsbetingelserne samt muligheden for at opnå anerkendelse. Line påpeger en "ræd" for at komme hinanden ved, og at individer i dag holder sig til dem de kender, hvilket kan være svært for unge som føler sig ensomme uden nogen at "holde sig til". I tråd med ovenstående

spørgsmål om hvorvidt informanterne finder det mulighedsskabende, findes det i Lines citat, at hun nærmere oplever en risiko for krænkelser, da hun påpeger: *“vi føler os utilstrækkelige her i vores samfund”*. Dette kan illustreres som et kritisk perspektiv på adskillelsen af tid og rum, hvor Line problematiserer fællesskabsbetingelserne i det senmoderne samfund, begrundet med en større opstået distance mellem unge. Noah fremhæver i sit citat, hvordan adskillelsen af tid og rum har forandret fællesskabsbetingelserne, når han understreger, at *“verden er ved at blive digitaliseret”*. Vi kan ud fra citatet med Noah argumentere for, at fleksibiliteten, som opstår i adskillelsen af tid og rum, ikke udelukkende findes positiv blandt informanterne. Dette illustreres blandt andet når Noah påpeger, at vi som mennesker har et behov for at deltage i fysiske fællesskaber. Både Line og Noah fremhæver forandringen i fællesskabsbetingelserne, hvor de sociale medier har en større indvirkning på den måde, der interageres på. Udover Line og Noah, italesætter flere af informanterne en distance i fællesskabet, hvilket kan findes at være yderligere belæg for, hvordan de unge oplever ensomhed i deres sociale relationer. Krænkelser og manglende anerkendelse i sociale kontekster kan være en af flere forklaringer på, hvordan og hvorfor informanterne erfarer ensomhed i sociale relationer.

Krænkelsers betydning for ensomme unge

Flere af informanterne beretter forskellige oplevede erfaringer med krænkelse i den solidariske sfære. Ud fra deres individuelle erfaringer beskriver de, hvordan de forskelligt og alligevel enslydende har oplevet en begrænsning eller manglende anerkendelse i sociale sammenhænge. Dette har været medvirkende til en svækket selvidentitet, da krænkelse har givet informanterne en oplevelse af at være anderledes og afvigende.

“Det startede da jeg var barn, blev ikke behandlet så godt i min familie og var den eneste der sagde fra, så var altid en uønsket outsider”

(Bilag 4.6, Ida, sb).

“Men jeg har svære tilknytningsproblemer efter at være blevet mobbet i folkeskolen”

(Bilag 4.1, Anna, mb).

”Så der var jeg selvfølgelig ekskluderet fra et helt fællesskab i en klasse, hvor der var det jo okay at sige ret højt at jeg var hende den underlige og mærkelige”

(Bilag 4.3, Line, mb).

I tråd med ovenstående findes det relevant at tydeliggøre, at det på tværs af informanterne er iøjnefaldende, at de alle udviser en klar erindring om, hvordan og hvornår de er blevet krænket i den solidariske sfære. Derudover hvordan det har en indflydelse på deres erfaring samt følelse af ensomhed. I disse tilfælde kan der argumenteres for, at informanterne netop sætter ord på, hvorfor ensomhed kan og skal forstås som et socialt problem. Sisse sætter ord på følgende således:

“(...) Og folkeskolerne det er som regel en af de første fællesskaber man skaber, og hvis man så bliver mobbet i en af sine første fællesskaber så... chancen for at man gider noget socialt igen, den er ikke særlig stor”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

Ovenstående citat illustrerer, hvordan Sisse udtrykker en krænkelse i den solidariske sfære. Ifølge Honneth kan det have betydning for, hvorvidt de udvikler en positiv selvrealisering. Gennem flere af informanternes udsagn kan Honneths pointe om anerkendelsens betydning for en positiv selvrealisering forklare, hvorfor de ensomme unge ikke udvikler sådan en, qua de omtaler dårligt selvværd og en usikkerhed i forhold til at danne relationer. Vi er derfor interesserede i at undersøge den enkelte informants oplevelser og erfaringer med ensomhed, og i den forbindelse, hvad der ligger til grund for, at nogle unge fastholdes i ensomhed.

Honneths anerkendelsesteori bygger på en forklaring om, at det gode liv kræver nære relationer, tidligere er det belyst, at informanterne giver udtryk for ikke at leve sådan et liv. Vi finder det derfor interessant, at flere alligevel fremhæver en eller flere nære relationer videre i deres interviews. Informanternes nære relationer er enten en samlevende kæreste eller tætte

venner, og informanterne lever således ikke uden relationer i hverdagen. I den forbindelse finder vi det muligt at påpege en begrænsning i anerkendelsesteoriens forklaringskraft. Der kan argumenteres for, at de nære relationers betydning for det gode liv er delvist betinget af, hvorvidt den enkelte oplever disse i udfordrende situationer. Disse situationer kan eksemplificeres med, når informanterne oplever ensomhed og ikke føler, at de kan tale med nogen om denne. Sanne fortæller blandt andet om et økonomisk perspektiv, der spiller en rolle for hendes opfattelse af det gode liv, hvilket belyser et andet aspekt af ensomhedsfølelsen. Dette viser, hvor subjektivt og individuelt oplevelser med ensomheden er for de unge, men også deres opfattelse af det gode liv. Der findes ligheder mellem informanternes udsagn om det gode liv, men alligevel er de også særligt præget af deres subjektivitet. I den forbindelse findes det relevant at belyse, hvilken betydning nære relationer har for informanternes ensomhed. På trods af at informanterne fortæller om nære relationer i deres liv, så er dette ikke nok for at undgå ensomhedsoplevelser. Følgende kan være bidragende til viden om, at relationer ikke kan stå alene som en måde at mindske ensomhed blandt nutidens unge. Under sit interview italesætter Ida, at hun føler sig privilegeret over at have en håndfuld tætte venner og veninder samt en tæt relation med hendes kæreste. Dette opvejer dog ikke, at hun lever et liv uden ensomhed, hun fortæller blandt andet:

“Det kan også være, at selvom at man er med andre mennesker, at jeg så har det dårligt eller har ondt, som gør at jeg er tilstede, men ikke kan deltage og derfor føler mig ensom selvom at der er andre tilstede”

(Bilag 4.6, Ida, sb).

Det går igen ved flere af informanterne, at de har erfaringer med at føle sig alene eller ensomme, selvom de er omgivet af andre mennesker. Vi finder det derfor interessant at undersøge nærmere, hvordan vi kan forstå og forklare de unges ensomhed. Ved nogle af informanterne kan ensomheden forstås i forlængelse af en oplevelse af at være alene med sin subjektive følelse af ensomhed. Andre forklarer dette i relation til at være alene med de problematikker og konsekvenser, som deres oplevelse af ensomhed medfører. I forlængelse heraf findes det

relevant at påpege, at informanternes udsagn belyser, hvordan følelsen eller oplevelsen af ensomhed ligeledes mærkes og erfares individuelt. Informanterne beskriver på tværs af empirien, at de har særegne oplevelser af, hvordan deres ensomhed mærkes. Nedenstående citat illustrerer, Sannes beskrivelse af ensomhed:

“Ensomhed for mig betyder ikke nødvendigvis, at man ikke har relationer. Det betyder, at man føler sig fanget alene med sine tanker, og man ikke føler der er nok til at fylde ens hverdag ud”

(Bilag 4.5, Sanne, sb).

I empirien og ovenstående citat finder vi, at informanterne gør sig mange refleksioner om deres følelse af ensomhed, hvilket kan fremhæves i sammenhæng med Giddens’ tredje dynamik i modernitetsanalysen, hvor han beskriver den øgede refleksivitet. På den ene side gør begrebet sig relevant i tråd med de forandrede fællesskabsbetingelser, hvor informanterne i stigende grad reflekterer over, hvorvidt de føler sig inkluderet eller ekskluderet fra fællesskabet og årsagen hertil. Den øgede refleksivitet kan hermed argumenteres for at være en af årsagerne til, at informanterne særskilt kan beskrive, hvad ensomhed er for dem, og hvordan de har erfaret den. På den anden side kan begrebet bidrage til en forståelse af den tvivl, informanterne fremhæver i relation til deres subjektive ensomheds erfaringer. Flere af informanterne beskriver, at de på baggrund af tidligere ensomheds erfaringer i fysiske fællesskaber oplever en tvivl om, hvorvidt de fortsat skal opsøge disse (Bilag 4.2, bilag 4.1, bilag 4.6).

DELKONKLUSION

På baggrund af ovenstående analysedel kan det konkluderes, at de unges ensomheds erfaringer i det senmoderne samfund kan forklares ud fra både et anerkendelsesperspektiv, men ligeledes har forandringerne i form af adskillelsen af tid og rum, den øgede refleksivitet samt præstationssamfundet, også en betydning for fællesskabsbetingelserne.

På tværs af informanterne kan deres subjektive oplevelse og følelse af ensomhed i det senmoderne samfund gøre det svært at genkende og udpege ensomheden. De mærker det individuelt i form af forskellige fysiske symptomer. Der kan således ikke konkluderes en bestemt reaktion, som de unge oplever, når de mærker ensomhed. Dog findes der flere fællestræk i deres oplevelser af ensomhed, hvor der fremhæves et tema omhandlende en følelse af utilstrækkelighed i fællesskaber, hvilket blandt andet kan forklares gennem præstationssamfundet. Gennemgående for informanterne er en følelse af, at de skal præstere i fællesskaber, hvis de gerne vil opleve anerkendelse, særligt i den solidariske sfære. Det kan konkluderes, at informanterne tidligere har oplevet krænkelser i enten den private eller solidariske sfære, hvilket har en påvirkning for deres liv i relation til ensomhed. I takt med Giddens' tre dynamikker kan det konkluderes, at de unges ensomhed er præget af mulighederne i adskillelsen af tid og rum.

13.2 ANALYSEDEL 2: SELVSTIGMATISERING BAG FACADEN OG SOCIAL NORMADFÆRD

Nedenstående analysedel ønsker at besvare arbejdsspørgsmål 2: *Hvordan kan sociale normer have en indvirkning på unges ensomhedsoplevelser?* Analysedelen har til hensigt at belyse sociale misforståelser samt, hvordan stigmatisering har en indvirkning på de unges ensomhedsoplevelser. For at kunne besvare dette sættes specialets indsamlede empiri i relation til relevante teoretiske og begrebslige perspektiver, herunder Goffmans stigmatiseringsteori samt Flamingoeffekten.

Frontstage og ensomhed

Ovenstående analysedel påpeger en forandring i fællesskabsbetingelserne, som har ændret sig i adskillelsen af tid og rum, blandt andet gennem brugen af sociale medier. I henhold til normadfærden, kan medierne have en betydning for, hvorledes sociale misforståelser opstår og udvikles (Balvig & Holmberg 2014:22). Specialets indsamlede empiri belyser, hvordan unges digitale adfærd og deres oplevelse af normadfærden kan danne en mere omfattende forståelse for deres ensomhedsoplevelser. Line udtaler i relation til dette:

”Altså den måde som vi er på nu til dags, vi er så meget på de sociale medier, der er ikke så meget nær kontakt (...) folk siger ikke hej til hinanden når man går rundt i byen mere”

(Bilag 4.3, Line, mb).

Ovenstående citat illustrerer hvordan de sociale medier kan skabe en opfattelse af normadfærden samt dennes betydning for nærværet ind i sociale relationer. Der opstår en enighed blandt informanterne, hvor der beskrives et generelt billede af de sociale medier som en del af samfundsnormen, og måden unge tilgår fællesskabet i det senmoderne samfund. På baggrund af de foretagne interviews kan der skabes en forståelse for, hvad de sociale mediers muligheder for frontstage betyder for de unges ensomhedsfølelse. Adspurgt svarer de fleste af informanterne, at de foretrækker fysiske fællesskaber, men på trods heraf er det de færreste,

som udtrykker at føle sig tilpas i disse. Flere af informanterne påpeger at kunne ”skjule” dele af sig selv, når de anvender de sociale medier og udtrykker en følelse af øget tryk ind i onlinefællesskaberne:

”Man vil jo gerne vise den bedste side af sig selv, så jeg tror egentlig udover når jeg er hjemme i min lille base, så har jeg en maske op, fordi det igen, samfundet siger lidt vi skal have det her perfektionisme over os og det... så den har jeg nok hele tiden”

(Bilag 4.3, Line, mb).

”Forskellen for mig er at det er nemmere at gemme sig bag skærmen og vise at alting bare kører på skinner, fremfor hvis man er fysisk til stede, så bliver det mere svært at skjule at man ikke har det godt”

(Bilag 4.4, Mia, sb).

På baggrund af ovenstående citater fortæller Line, at ”så har jeg en maske op”, når hun befinder sig ude blandt andre, mens Mia fortæller, at det er nemmere at gemme sig bag en skærm. Ifølge Goffman kan dette forklares med en frontstage adfærd, hvor informanterne optræder, hvilket kan sættes i relation til deres førnævnte følelse af at skulle præstere. Frontstage adfærd beskriver den plads, individet indtager i sociale situationer og interaktioner. Her karakteriseres frontstage som en adfærd, hvor den unge undertrykker eller skjuler visse dele af sig selv i givne sociale situationer (Jacobsen 2021:34-36). I forlængelse heraf kan de sociale medier forstås som en mulighed for at selviscenesætte et liv og en facade, og dermed ”skjule” dele af sig selv, som ikke ønskes at blive delt med andre. Mia nævner i ovenstående citat, en følelse af at fungere bedre ved anvendelsen af de sociale medier, da hun kan skjule hendes sårbarheder. Inspireret af Goffmans teoretiske perspektiv findes en generel oplevelse af afvigelse blandt informanterne, hvilket påvirker, hvorvidt de føler at passe ind i den samfundsnorm, de ellers ser og opfatter. I forbindelse med dette kan Noah fremhæves som eksempel, da han regelmæssigt anvender de sociale medier for at deltage i forskellige

fællesskaber. Noah har ligeledes en følelse af ikke at blive dømt på de sociale medier, for den person han er og udtrykker tidligere erfaring med at blive stigmatiseret:

"Jeg synes der er stor forskel på fysiske og online fællesskaber. Den online verden, skaber mange flere muligheder, for at finde folk med samme interesser/hobbyer. Derudover skal man ikke frygte de elementer, man ikke bryder sig om"

(Bilag 4.7, Noah, sb).

Noah fortæller i ovenstående citat, at de online fællesskaber giver mulighed for at møde andre, samtidig med at han kan undgå en konfrontation med de elementer, han ikke bryder sig om. Sat i relation til Goffmans teori om stigmatisering, kan der ud fra empirien fremhæves et fællestræk blandt informanterne, hvor de forsøger at gemme dele af deres faktiske sociale identitet. Når informanterne udtrykker et behov for at skjule dele af deres faktiske sociale identitet, kan det forklares ud fra de pålagte forventninger, de oplever til deres tilsyneladende sociale identitet (Goffman 1975:14-16). I den forbindelse kan der argumenteres for, at oplevelsen af stigmatisering bliver en forklaringsårsag til ensomhedsfølelsen. Informanternes udsagn kan belyse de sociale medier som en strategi til at undgå stigmatisering fra sine omgivelser. Eksempelvis fortæller Noah, i ovenstående citat: *"derudover skal man ikke frygte de elementer, man ikke bryder sig om"*, hvilket understreger, at hans frygt for stigmatisering online ikke opleves i samme grad som i fysiske fællesskaber. Stigmatiseringsteorien kan forklare de unges bevidsthed om omgivelsernes konstante vurderinger af dem selv og dermed den enkeltes behov for at undgå at blive stigmatiseret som normafvigende. Sanne og Mia udtaler i forlængelse af dette:

"Med digitale fællesskaber, kan jeg gemme en del af mig selv. Kropssprog, ansigtsudtryk osv. Fysiske fællesskaber er man på og det kan være svært at skjule dele, man ikke har lyst til at dele"

(Bilag 4.5, Sanne, sb).

"Forskellen for mig er, at det er nemmere at gemme sig bag skærmen og vise at alting bare kører på skinner, fremfor hvis man er fysisk til stede, så bliver det mere svært at skjule at man ikke har det godt"

(Bilag 4.4, Mia, sb).

Som nævnt tidligere, betragtes der en generel enighed blandt informanterne om at føle sig utilpas i større fysiske fællesskaber, hvilket kan argumenteres for at bunde i en frygt for stigmatisering fra sine omgivelser. Både Sannes og Mias citat belyser en følelse af at skulle skjule noget fra andre, som de frygter, er anderledes eller afvigende. De sociale medier bliver et middel til nemmere at kunne selviscenesætte en "passende" adfærd. Teoretisk kan det forklares, at informanterne lever et frontstage liv gennem de sociale medier, efter at have oplevet at få pålagt nogle negative karaktertræk for en tilsyneladende social identitet. I forlængelse af dette findes det relevant at forstå, hvorvidt informanternes oplevelse af stigmatisering muligvis genererer en adfærd, som kan have indvirkning på deres ensomhed. Som Line beskriver i tidligere citat, har hun sin "maske" oppe, på nær når hun befinder sig hjemme i trygge omgivelser, hvad Goffman vil beskrive som backstage. Backstage betragtes her som situationer, hvor den unge befinder sig i private omgivelser og ikke oplever et behov for at fremføre en bestemt adfærd (Jacobsen 2021:34-36).

På tværs af informanterne ses en tendens, hvor de ikke snakker med nogen i deres netværk hverken fysisk eller online om ensomhedsfølelsen, som ellers fremtræder som en stor del i deres hverdag. På baggrund af følgende vil vi argumentere for en adfærd blandt flere af informanterne i form af social isolation og tilbagetrækning fra fysiske fællesskaber. Inspireret af begrebsafklaringen for ensomhed, er der forskel på, hvorvidt individet socialt tilbagetrækker sig eller bliver ekskluderet fra fællesskabet. Følgende kan belyse, hvordan ensomhed opstår som et socialt problem, når de unges sociale tilbagetrukkethed kommer som et resultat af ensomheden. Ensomheden bliver her det styrende element for de unges adfærd, hvilket kan argumenteres for at skabe en begrænsning i deres hverdag. I forlængelse heraf kan der påpeges

en latent risiko for, at den sociale tilbagetrukkethed udvikler sig til social eksklusion, hvis den unge holder sig tilbagetrukket fra fællesskabet for længe.

Ensomhed som selvstigmatisering

I forbindelse med de tidligere belyste oplevelser med stigmatisering, kan teorien forklare en sammenhæng med, hvorfor de unge fortsat føler sig ensomme trods at have nære sociale relationer. Ensomheden kan i relation til teorien forstås at have sammenhæng med informanternes udtrykte behov for at gemme deres ensomhedsfølelse for sine omgivelser. Inspireret af Goffmans stigmatiseringsteori kan informanternes behov begrebsliggøres med *at passere* eller *informationskontrollere*. Goffman beskriver dette som to måder at håndtere et stigma på, hvor passering og informationskontrol giver mulighed for at de unge kan skjule deres ensomhed, da denne ikke er kendt af deres omgivelser (Goffman 1975:89-91+97-104). I forlængelse af dette udtaler Noah og Sisse muligheden for at passere ensomheden som stigma:

“Det kan føles pinligt at være ensom, for man ofte står med tanken ‘det er fordi jeg ikke har nogle venner’ eller ‘det er fordi folk, ikke gider være sammen med mig’”

(Bilag 4.7, Noah, sb).

”I hvert fald at man føler sig meget alene og så går man bare derhjemme og bare tænker ‘hvorfor kan jeg ikke bare være sammen med andre mennesker’ (...) Der er stadigvæk mange der tænker at man ikke skal snakke om det, men det er fordi omverdenen de gør det til en forkert ting at snakke om i stedet”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

Ensomhedsfølelsen kan ud fra ovenstående citater begrebsliggøres som en form for yderligere stigma, Noah og Sisse tillægger sig selv. Det ”oprindelige” og kendte stigma fra omgivelserne, som de fleste informanter på hver deres individuelle måde italesætter, fremgår muligvis ikke som det eneste, de føler at skulle skjule. I disse situationer kan der argumenteres for, at informanterne udøver informationskontrol i forbindelse med deres ensomhed. Ensomheden

kan herigennem fremhæves som en yderligere "problematik", der skal skjules for omgivelserne for at undgå stigmatisering.

Som indledningsvist beskrevet er fænomenet 'ensomme unge' på den politiske dagsorden, men vores indsamlede empiri belyser, at de unge ikke føler, at det er accepteret i samfundet at dele eller føle sig ensom. På baggrund af stigmatiseringsteorien finder vi det muligt at argumentere for, at informanternes oplevelse heraf kan skyldes konsekvenser ved at blive stigmatiseret. Det findes her relevant at fremhæve en potentiel selvstigmatiseringsproces, hvor informanterne har integreret en forestilling om normadfærden, og derfor retter et stigma mod sig selv, når de føler ikke at kunne leve op til denne. Disse forestillinger om unges normadfærd kan udledes fra empirien at være opstået i forbindelse med brugen af sociale medier, men også gennem informanternes individuelle oplevelser med stigmatisering, hvor deres faktiske sociale identitet ikke stemte overens med den tilsyneladende sociale identitet. I forlængelse heraf er det muligt at argumentere for, hvorvidt 'ensomhed' er et reelt samfunds stigma, eller om roden til ensomhedsfølelsen opstår i en form for selvstigmatisering:

"Jeg er ret bevidst om, at jeg ikke er den eneste, der er ensom. Men det ændrer ikke på, at det ikke er hårdt for mig (...) Det er ikke mindre hårdt, fordi der sidder 100.000 andre, som også føler sig ensomme. Og man kan også sige, at ensomhed kan være forskelligt og i forskellige grader, forskellige baggrunde"

(Bilag 4.1, Anna, mb).

"Jeg ser verden på en anden måde, hvor at det har helt klar ekskluderet mig for nogen, fordi at vores ungdom, der passer jeg bare ikke ind"

(Bilag 4.3, Line, mb).

"Jeg er meget usikker på mig selv, både som person og udseendemæssigt. Dette gør at jeg trækker mig, og har det bedst alene i de rammer jeg kender. (...) jeg føler mig ikke god nok og tilpas i at være den jeg er"

(Bilag 4.5, Sanne, sb).

Informanternes citater kan belyses som et udtryk for en proces, hvor de er blevet pålagt nogle værdier, som påvirker ensomhedsfølelsen. Anna italesætter, at kendskabet til andre ensomme unge ikke ændrer hendes oplevelse og individuelle situation. Følgende er understregende for, hvorvidt ensomhed er et reelt udefra præget stigma, da flere af informanterne italesætter den samme bevidsthed om ensomhedsfølelsens udbredelse. Informanterne opfordrer andre ensomme unge til at være åbne og snakke om ensomheden, men som vi har belyst tidligere, "skjuler" de deres egen ensomhedsfølelse. Denne betragtning bringer et perspektiv på den tidligere nævnte selvstigmatiseringsproces, hvor informanterne kan argumenteres for kontinuerligt over længere tid at have gået med en tanke om at være anderledes og herigennem nået en konklusion om ikke at passe ind i samfundsnormen.

I forbindelse med denne konklusion, illustreres en risiko for at ensomhedsfølelsen kan udvikle sig til en form for forklaring, og som et svar på hvorfor visse sociale situationer ikke fungerer for informanterne. Sat i relation til selvstigmatisering, kan der ud fra empirien, pointeres en latent konsekvens ved at "dyrke" sin ensomhed som et svar på at afholde sig fra forskellige fællesskaber. På baggrund af Goffmans teoretiske perspektiv, kan ensomheden forklares at blive internaliseret som en del af informantens faktiske sociale identitet. I tråd med dette argumenterer vi for en kompleks problematik i det sociale arbejdes felt, hvis unge fastholdes i kategorien 'ensom' og derfor ikke opnår succesoplevelser i sociale kontekster. Denne anskuelse kan formodes at have konsekvenser for den enkeltes sociale færdigheder og begrænse dem i at opnå en følelse af at fungere i sociale sammenhænge. Følgende er ligeledes et belæg for, hvordan ensomhed kan argumenteres for at være et socialt problem, når selvstigmatiseringen forhindrer de unge i at leve det liv, de ønsker.

Unge opfattelse af den sociale normadfærd

I tråd med ovenstående findes det relevant at undersøge, hvorvidt unges digitale adfærd og oplevelse af normadfærden blandt andre unge, kan have sammenhæng med ensomhedsfølelsen. Sisse og Line fortæller følgende:

”Kigge på andre mennesker og sådan... som regel så oplever andre mennesker mere end en selv så... (...) næsten alle andre der er på de sociale medier der har de bare sådan, flere venner og virker som om de har rigtige venskaber, og så er man selv sådan næsten uden nogen”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

”Vi er blevet meget mere selvcentreret, ikke på den dårlige måde nødvendigvis, men vi har virkelig svært ved at indgå socialt og være sammen, og så det her med at når vi så er sociale, så skal der være alkohol på bordet”

(Bilag 4.3, Line, mb).

Ovenstående citater illustrerer to forskellige anskuelser af normadfærden blandt andre unge, hvor de sammenligner sig selv ud fra den oplevede norm. Begge informanter har tidligere gennem deres interview beskrevet en følelse af at være anderledes og ikke passe ind i de unges kultur. Dette ses som et generelt fællestræk blandt informanterne, specielt når de omtaler de sociale medier, hvor der findes en udbredt enighed om en følelse af at falde uden for normen i forbindelse med anvendelsen af disse. Ifølge Flamingoeffekten, opstår sociale misforståelser på baggrund af en uoverensstemmelse mellem de faktiske og de oplevede normer. Misforståelser af sociale normer kan ligge til grund for dannelsen af forskellige former for risikoadfærd (Balvig & Holmberg 2014:15+20). På baggrund heraf kan vi belyse et perspektiv på, hvordan sociale misforståelser kan have betydning for de unges ensomhedsfølelse. Sisse anvender de sociale medier til at følge med i, hvad andre foretager sig, men konkluderer, at andre unge oplever mere end hende selv. Line oplever den sociale norm blandt unge, som

værende præget af en høj alkohol kultur, hvilket hun ikke kan genkende sig selv i. Disse individuelle opfattelser kan være et eksempel på, hvorledes de sociale medier skaber forskellige sociale overdrivelser. I tilfælde hvor informanterne møder sociale overdrivelser, kan det have konsekvenser for den type af risikoadfærd, de potentielt udviser. I forlængelse af Flamingoeffekten kan der argumenteres for, at de ensomme unge vil forsøge at efterligne andres adfærd for at søge anerkendelse. De sociale medier må tænkes at give et her og nu syn på den enkeltes livsstil i højere grad end det generelle billede. Når der refereres til Flamingoeffekten, defineres risikoadfærden primært som fysiske risikofaktorer, herunder rygning og overdrevent alkoholindtag. I forbindelse med fænomenet 'ensomhed', kan vi argumentere for, at ensomheden kan tolkes som en type risikoadfærd, da specialets informanter italesætter en vis negativ adfærd forbundet med ensomhedsfølelsen. Denne adfærd ses blandt andet gennem en tilbagetrækning fra fællesskabet, social isolation og som tidligere belyst, en form for selvstigmatisering. Vi finder belæg for at følgende kan karakteriseres som en type risikoadfærd, da denne har indflydelse på informanternes mentale trivsel, særligt i relation til ensomheden.

Sociale overdrivelser kan generere en adfærd, der ses i en form for selvopfyldende profeti, hvor den unge vil forsøge at leve op til normadfærden, gennem en efterligningsproces (Balvig & Holmberg 2014:23). Vi kan på baggrund af empirien argumentere for, hvordan informanternes risikoadfærd ikke udelukkende ses at opstå i forbindelse med en efterligningsproces. Derimod belyser flere af informanternes udtalelser en mere passiv modreaktion på den oplevede norm, hvor der sker en form for generalisering og derigennem selvstigmatisering, af sig selv i forhold til andre. Anna udtaler i forlængelse heraf:

"Men det ændrer ikke på, at jeg godt kan føle mig ensom. Jeg har ikke nogen at tage på café med, jeg har ikke nogen at tage i biografen med, også kan jeg bare se alle andre på min alder, som jeg er venner med på Facebook sige, "amen det var bare så hyggeligt, så var vi lige i biografen" og sådan nogle ting"

(Bilag 4.1, Anna, mb).

I relation til sociale overdrivelser kan ovenstående citat, forklare hvorledes Anna passivt accepterer oplevelsen af normen, og hvordan hun selv vurderer at passe ind i denne. Følgende kan forstås som en måde, hvor informanterne internaliserer en følelse af at være afviger, hvilket kan fremelske visse former for negativ adfærd i forbindelse med ensomheden. Omvendt ses denne efterligningsproces også blandt flere af informanterne, hvor frontstage livet gennem de sociale medier, bliver en metode til at ”skjule” dele af sig selv, hvilket har en indvirkning på ensomhedsfølelsen. Ud fra ovenstående kan ensomheden sættes i relation til informanternes forskellige håndtering af oplevede normer, de forsøger at tilpasse sig i.

I samspil med Flamingoeffekten kan stigmatiseringsteorien forklare et perspektiv på unges adfærd gennem de sociale medier, som værende iscenesættende og frontstage. Det informanterne betragter gennem de sociale medier, kan udledes til at være en iscenesættelse og dermed ikke det generelle billede af, hvad den enkelte unge altid foretager sig:

”Det har medvirket i en meget mindreværdsfølelse i det, at alt det de har, og alt det de gør sammen, og jeg sidder egentlig bare og ikke laver noget, selvom jeg egentlig laver noget, men så sammenligner jeg jo helt vildt med, hvad jeg ser og så føler jeg jo egentlig ikke at jeg præsterer noget”

(Bilag 4.3, Line, mb).

Brugen af de sociale medier belyser et generelt billede af, hvordan unge tror venskaber fungerer, og hvordan andre udnytter deres tid. I forlængelse heraf kan det findes at de sociale overdrivelser og den dertilhørende risikoadfærd, påvirker informanternes egen faktiske sociale identitet u hensigtsmæssigt, gennem en adfærd hvor de influerer sig selv med følelsen af at være afvigende. Ovenstående citat fremhæver, at Line ikke føler, hendes aktiviteter er lige så valide, som det hun ser andre foretage sig, når hun udtaler: *”så føler jeg jo egentlig ikke at jeg præsterer noget”*. Ensomheden kan forstærkes i forbindelse med anvendelsen af de sociale medier og i en følelse af ikke at kunne passe ind blandt jævnaldrende. Følgende ses ikke som

et enkeltstående tilfælde blandt informanterne, hvor der opstår en generalisering af sig selv i forhold til andre unge gennem de sociale medier.

DELKONKLUSION

Der kan ud fra ovenstående analyse konkluderes, at de sociale medier har en indvirkning på unges ensomhedsfølelse gennem en generalisering af sig selv ud fra andre unges adfærd. Ligeledes kan de sociale medier anskues at øge risikoen for sociale overdrivelser. Disse sociale overdrivelser kan udledes at generere en utilstrækkelighedsfølelse samt en oplevelse af ikke at passe ind i normadfærden og derigennem øge risikoen for at mærke ensomhed. De sociale medier kan argumenteres for at skabe en latent risiko for selvstigmatisering, da unge sammenligner og spejler sig i, hvad de tror er normadfærden. Derudover kan det konkluderes, at de sociale medier kan have en negativ effekt på ensomhedsfølelsen, da de unge passerer eller informationskontrollerer dele af sig selv gennem digitale fællesskaber, og derved ikke opnår en "komplet" anerkendelse ind i sine sociale relationer. Dette kan forbindes med følelsen af ensomhed, selvom unge befinder sig blandt andre, hvor der burde være mulighed for interaktion og anerkendelse.

13.3 ANALYSEDEL 3: AFVIGENDE ADFÆRD OG UDFORDRINGER FOR DET SOCIALE ARBEJDE

Følgende analysedel ønsker at besvare arbejdsspørgsmål 3: *Hvordan kan de subjektive erfaringer bidrage med viden for at mindske ensomheden blandt unge?* For bedst at kunne besvare dette, sættes relevante teoretiske perspektiver i relation til specialets indsamlede empiri. Analysedelen har til hensigt at belyse, hvordan sociale medier kan fungere som strategi til at mindske ensomhedsfølelsen, samt hvorledes dette kan bidrage til det sociale arbejdes felt. Følgende analyseres med udgangspunkt i Beckers afvigerteori samt det interaktionistiske perspektiv i det sociale arbejde.

Den ensomme afviger

Ovenstående analysedel udleder, at de unges ensomhedsfølelse kan ses i relation til tidligere oplevelser med stigmatisering, som kan begrunde deres sociale tilbagetrækkethed fra fællesskabet. Ligeledes kan informanternes digitale adfærd indebære, at de sammenligner sig selv med andre unge og derigennem internaliserer en følelse af at være afviger, hvis ikke de oplever at genkende sig selv i normadfærden. Beckers afvigerteori kan anvendes til at forklare individets adfærd i de sociale interaktioner. Ud fra den indsamlede empiri kan der fremhæves en form for sekundær sanktion blandt informanterne. På tværs af informanterne italesætter de situationer, hvor de har oplevet sekundære sanktioner fra omgivelserne, hvilket har givet dem en følelse af ikke at være socialt accepteret i den givne kontekst. Flere af informanterne påpeger, som nævnt tidligere, at føle sig anderledes og føler sig på baggrund af dette, ekskluderet fra fællesskabet:

”På en eller anden måde så har jeg det også godt med at være alene, fordi jeg er blevet dømt så meget, at jeg næsten har det bedre i mit eget selskab (...) Ja det er altid sådan at den person jeg er, det har altid gjort mig anderledes, og det har altid gjort at jeg sådan bliver meget udelukket fra fællesskaber”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

*”Det er egentlig ikke super fedt kan man sige, jeg har brug for at der er nogle der indikerer
’hey vi har set dig, vi vil gerne have dig med i gruppen eller i samarbejdet’”*

(Bilag 4.3, Line, mb).

I ovenstående citat udtrykker Sisse en følelse af at være anderledes, og dermed en form for accept, når hun udtaler: *” at jeg næsten har det bedre i mit eget selskab”*. Line giver udtryk for et behov for at blive inviteret ind i fællesskabet, hvilket kan forklares ud fra en frygt for at blive stemplet som afviger. På baggrund heraf kan der fremhæves en adfærd hos Sisse, hvor frygten for stemping skaber en form for “skjult” accept eller strategi, da hun fortæller sig selv, at det er bedst at være alene. Når informanterne erfarer, at deres handlinger bliver afsløret som afvigende, kan det ændre deres offentlige identitet, og de kan dermed risikere at få en status som ”ensom” eller ”anderledes”. Udover at understrege hvordan informanterne erfarer stemplingsprocesser og social kontrol med deres ensomheds erfaringer, påpeger ovenstående citater en form for stemping af sig selv i forbindelse med oplevelser af at blive ekskluderet fra fællesskaber. Denne stemping findes blandt andet, når Sisse påpeger at karakterisere sig selv som værende anderledes fra andre. Inspireret af Beckers teori vil informanternes sociale tilbagetrukkethed være et resultat af en begyndende påtagelse af en afvigeridentitet, da de i stigende grad lader sig styre af frygten for stemping i sociale sammenhænge. Dette kan der ligeledes argumenteres for, da der findes en gennemgående tendens ved informanternes udsagn om en svækket selvopfattelse. Ifølge Becker kan individets selvopfattelse have en betydning for udviklingen af en afvigeridentitet (Becker 2020:34-36). Gennem empirien findes der belæg for, at informanterne befinder sig i denne proces, da de har erfaret at blive stemplet som afviger, hvilket risikerer at presse dem til yderligere afvigelse i form af den ensomhed, de føler. Udover ovenstående kan der fremhæves et perspektiv på, hvordan ensomheds erfaringerne skaber en splittelse hos informanterne. På den ene side forsøger de at socialt tilbagetrække sig i frygt for at blive stemplet og dermed opleve en form for ensomhed. På den anden side sidder de med et ønske om at indgå og interagere i sociale fællesskaber, for at mindske ensomhedsfølelsen. På

baggrund af meningskondenseringen ser vi denne splittelse, hvor Ida og Anna italesætter følgende:

“Den bedste gave man kan give sig selv er, at lære at kunne lide ens eget selskab og kunne nyde at være alene”

(Bilag 4.6, Ida, sb).

“Jeg bruger rigtig meget tid på, altså når jeg er alene, så bruger jeg rigtig meget tid på at overtænke, rydde op i systemet på mit hoved (...) det jeg tror, der er mit behov, det er netop at være alene, så jeg selv kan rydde op, så jeg selv kan få styr på alle tingene (...) Men jeg har ret meget brug for, at der kommer nogle og forstyrrer mig (...) Så sådan lidt for at passe på mig selv, så har jeg bare sagt, at så har jeg slet ikke, så skal jeg bare slet ikke have venner”

(Bilag 4.1, Anna, mb).

Ovenstående citater kan sættes i relation til Beckers typer for afvigende adfærd, hvor der sigtes efter at udvise en konform adfærd, og individet forsøger at efterleve de sociale normer samt regler og opfattes som efterlevende af disse (Becker 2020:37-39). Informanternes forsøg på at udvise den konforme adfærdstype, kommer blandt andet til udtryk når Ida og Anna italesætter et behov for at nyde at være alene. Gennem empirien findes det, at de ikke formår at efterleve og blive anset som efterlevende af de sociale normer, hvorfor de har oplevet en stemping. Dette kan gøre, at informanterne risikerer at få en status som ”ensom” eller ”anderledes”, hvilket kan have betydning for, om de udvikler en afvigerkarriere. Følgende betragtning kan fremhæve ensomheds erfaringer som et resultat af tidligere oplevelser af stemping i sociale sammenhænge, hvor informanternes afvigende adfærd kan ses som en sekundær reaktion på disse. Denne betragtning kan særligt fremhæves i de tilfælde hvor informanterne forsøger med én type adfærd, men endnu engang oplever stemping i den givne kontekst. Afvigerteorien har en stærk forklaringskraft, når de unge ændrer typer af adfærd som en måde at håndtere stemplingen på.

I forlængelse af dette kan der fra empirien belyses en adfærd hvor informanterne, ved anvendelse af de sociale medier, udviser en hemmeligt afvigende adfærd. Denne adfærdstype kan der argumenteres for, da informanterne ikke opsøger relationer eller fællesskaber på nettet, trods de er tilknyttet grupper online, hvis formål er at skabe fællesskaber. Følgende kan forstås som en hemmeligt afvigende adfærd, da de egentligt afviger fra formålet og de ellers anerkendte normer i grupperne, når de opholder sig på "sidelinjen". Denne pointe findes der belæg for i empirien, hvor flere af informanterne udtaler, at de oftest bruger de sociale medier til at observere, hvad andre unge foretager sig:

"Så tjekker jeg Facebook, men ikke uden, men ikke hvor jeg integrerer med nogle, og Instagram (...) Overhovedet ikke. Jeg er mere sådan en der bruger det fra sidelinjen til sådan at se, hvad andre folk har gang i"

(Bilag 4.1, Anna, mb).

"Jeg kan sagtens føle mig ensom selvom jeg er i selskab med andre mennesker, men også når jeg er alene. Eller hvis jeg sidder og scroller igennem Facebook, Instagram, Snapchat eller Tiktok og ser videoer/billeder af folk som hygger sig med andre"

(Bilag 4.4, Mia, sb).

Ovenstående citater kan sættes i forbindelse med førnævnte betragtning, hvor informanterne udviser en afvigende adfærd som sekundær reaktion på deres ensomhedsoplevelser. Der kan argumenteres for, at denne adfærd er en strategi, som flere af informanterne anvender, for at undgå en fysisk konfrontation. Samtidig kan adfærden forklares ud fra en frygt for nederlag i sociale sammenhænge, de bærer med sig fra tidligere. På baggrund af følgende, finder vi belæg for, at ensomheden kan forekomme som et socialt problem, da kompleksiteten synliggøres i forståelsen af de unges kropsligt erfarede ensomhed. Informanterne håndterer ensomheden individuelt, hvor de udviser subjektive men alligevel sammenlignelige typer af afvigende adfærd.

De sociale mediers muligheder og begrænsninger

Empirien illustrerer, hvordan de sociale medier åbner for andre muligheder for at tilgå sociale fællesskaber end fysiske omgivelser. Som nævnt tidligere, får de ensomme unge muligheden for at fremtræde frontstage og “øve” deres sociale færdigheder, mens de befinder sig i, hvad de omtaler som, trygge rammer backstage. I relation til dette argumenterer vi for, at kompleksiteten i sociale interaktioner ikke forsvinder online, da der ligeledes fremgår normer og normer for adfærd online, hvilket øger risikoen for at føle sig som afviger. I forbindelse med dette udtaler Noah:

”Jeg føler ingen angst, når jeg møder nye mennesker online, og hvis man bliver udsat for noget, man ikke føler sig tilpas med, så kan man blokere personen. I fysiske fællesskaber, kan det være svært at komme ud af uønskede situationer”

(Bilag 4.7, Noah, sb).

Ifølge Noah opstår der ingen angst i online fællesskaber, da han kan fravælge uønskede situationer ved at blokere andre, og dermed blokere muligheden for at blive stemplet som afviger. Kompleksiteten kan fremhæves gennem citatet, hvor risikoen for stemping ikke mindskes, men muligheden for at fravælge situationen øges. Noah belyser sin betragtning af de sociale mediers muligheder for sociale interaktioner. I forlængelse heraf kan der på den ene side argumenteres for, at de sociale medier gør det lettere at undgå uønskede situationer, idet de ensomme unge ikke er fysisk til stede, og muligheden for at socialt trække sig er lettere. Dog kan der på den anden side menes, at de sociale medier kontinuerligt er optrædende i de ensomme unges hverdag, hvorfor de ikke undgår frygten for at blive stemplet som afvigende online.

I forlængelse af dette findes det relevant at belyse en latent konsekvens i måden, de anvender de sociale medier som strategi i relation til deres ensomhed. Den latente konsekvens kommer blandt andet til udtryk i en begrænsning, hvor de sociale færdigheder hverken trænes eller udvikles, da ubehagelige situationer kan fravælges med et ‘klik’. Når ensomme unge begrænses

i muligheden for at udvikle sociale færdigheder, kan Goffmans begreber om frontstage og backstage forklare, hvordan de unge tilgår fysiske fællesskaber. Begrænsningen vil derfor have en påvirkning på deres fysiske frontstage adfærd, hvor de fremtræder med en bevidsthed om ikke at have samme muligheder for at passere et stigma, som de har online i en backstage situation. Som fremhævet i analysedel 2, kan der argumenteres for at følgende ikke kan formodes at reducere de unges følelse af ensomhed, da de fortsat vil opleve et behov for at ”skjule” deres tilsyneladende sociale identitet.

Udledt fra den indsamlede empiri findes det, at informanterne anvender de sociale medier i forskellige grader, når de oplever en følelse af ensomhed. I forbindelse med dette fremhæves de sociale medier som en strategi til at dæmpe følelsen af ensomhed. Der findes ikke et entydigt svar blandt informanterne, hvorvidt eller hvor ofte denne strategi afhjælper ensomhedsfølelsen. Nogle italesætter, at det kan fungere som en afledning, mens andre påpeger, at det kan generere følelser af utilstrækkelighed, social eksklusion og misundelse, som de oplever forstærker deres følelse af ensomhed. Det kan herudfra belyses, hvorledes de sociale medier er med til både at øge og i andre tilfælde afhjælpe ensomhedsfølelsen blandt de unge. I relation til dette udtaler Line, Sanne og Mia følgende:

“(...) og igen de sociale medier hjælper altså ikke med, at man kan se folk have det her mega gode liv og hele tiden er på café, og du sidder egentlig derhjemme og har ikke nogen forbindelse til omverdenen (...) De sociale medier bliver bare mere og mere... overtager mere vores hverdag, så det er lidt... ja... jeg tror bare ikke det hjælper på vores ensomhed”

(Bilag 4.3, Line, mb).

”Jeg tror det for mit vedkommende er, hvis jeg ser at andre har det liv jeg drømmer om, så føler jeg, at jeg har fejlet”

(Bilag 4.5, Sanne, sb).

*”Jeg bliver misundelig når jeg ser folk poste noget på deres Instagram eller Snapchat story.
hvor de laver noget som jeg ville ønske jeg også kunne”*

(Bilag 4.4, Mia, sb).

Ovenstående citater illustrerer, hvordan de sociale medier kan have en negativ konsekvens for de ensomme unge. Line udtrykker et større behov for nær kontakt i sine relationer, som hun ikke føler de sociale medier kan opfylde. Adskilt fra de andre informanter har Line som den eneste fravalgt nogle sociale medier, da hun oplevede ubehag i forbindelse med anvendelsen af disse. Anvendelsen giver hende en følelse af at være forkert og ikke passe ind, hvilket konfronterer hende med en ensomhedsfølelse. Sanne beskriver ligeledes, hvordan hun via anvendelsen af sociale medier oplever en følelse af at have fejlet, hvilket skaber en tiltagende ensomhedsfølelse hos hende. Mia beskriver, sammenligneligt med de andre informanter, en følelse af ubehag når hun anvender de sociale medier. Hun sætter konkrete ord på ubehaget, med en beskrivelse af *misundelse*, når hun ser andre unge poste noget fra deres liv. Samtidig opstår der en bevidstliggørelse om, hvad hun ikke selv formår socialt i hendes hverdag, hvilket belyser en fastholdelse af denne idé.

På tværs af informanterne kan der argumenteres for en tendens, hvor anvendelsen typisk er medgenerende for en følelse af at være anderledes, da de er af den opfattelse, at andre lever “det gode liv”, mens de selv sidder og er ensomme. De ovenstående citater belyser, hvordan informanterne sammenligner sig med andre, når de anvender de sociale medier. I denne tendens ser vi nogle informanter fremhæve, at de oplever jævnaldrende fremvise “perfekte” venskaber på de sociale medier, hvilket har en indvirkning på deres ensomhedsfølelse. Dette ses blandt andet i de ovenstående citater, hvor de sociale medier forstærker informanternes følelse af, hvad de ikke selv formår. Omvendt anvender andre informanter de sociale medier som en strategi til at skabe og opretholde sociale relationer og til at dæmpe ensomheden. Anna og Noah udtaler følgende:

” Ja, altså nogle af de venskaber eller relationer, de er næsten kun online (...) Jeg tror bare at det giver en følelse af lidt at være med. Altså ikke helt at blive udelukket på en eller anden måde”

(Bilag 4.1, Anna, mb).

“Mine største vennegrupper er online, og min hobby er online. Det er meget nemmere for mig personligt at skabe relationer online”

(Bilag 4.7, Noah, sb).

Ovenstående citater danner et andet billede af de sociale medier, hvor det illustreres som en brugbar strategi for at dæmpe ensomhedsfølelsen. De sociale medier kan forstås at skabe nye muligheder for andre former for relationer, hvor Noah som eksempel, dyrker sin hobby gennem online fællesskaber. Anna beskriver, hvordan hun opretholder sine sociale relationer online, da de sociale medier giver hende en følelse af at blive inkluderet, samt: *”en følelse af lidt at være med”*. Den indsamlede empiri belyser, at den online verden skaber en mulighed for at dyrke sine interesser og hobbyer i fællesskab med andre, hvilket informanterne pointerer som en betydelig del af relationen. Følgende kom til udtryk i rekrutteringsprocessen af informanterne, hvor de alle er en del af onlinegrupper med det tilfælles, at de oplever ensomhed. Inspireret af Beckers tredje trin i afvigerkarrieren, kan det forklares, at informanterne som de afvigende har accepteret og internaliseret stemplingen som afviger. På trods af det, opsøger de en organiseret afvigergruppe, hvor de kan blive en del af et fællesskab. Dette fællesskab vil typisk udspringe fra en fælleshed i deres afvigelse (Becker 2020:60-70).

I forlængelse heraf er det relevant at få indsigt i, hvorvidt det er nok kun at være i aktive relationer online, og om disse kan stå alene i forhold til at kunne dæmpe ensomheden. På den ene side kan der argumenteres for, at det virker, hvis de ensomme formår at opsøge og blive en del af en organiseret afvigergruppe. På den anden side kan det fremhæves, at den organiserede afvigergruppe ikke alene er nok til at mindske ensomheden blandt unge. Informanterne er rekrutteret fra organiserede online grupper, der har til hensigt at mindske eller reducere

ensomhed blandt unge. Ud fra empirien kan der dog udledes, at disse grupper ikke kan stå alene om at mindske informanternes ensomheds erfaringer. Analysedel 1 fremhæver et perspektiv på adskillelsen af tid og rum, hvor sociale medier kan menes i stigende grad at bidrage til at indgå i fællesskaber. Derigennem kan de sociale medier forstås at reducere ensomheden hos mange af informanterne, hvor de fremhæver, at de sociale medier giver dem mulighed for at have sociale interaktioner, der ellers ikke ville forekomme grundet fysiske omstændigheder.

De paradoksale strategier for at mindske ensomhed

I forlængelse med ovenstående bliver det væsentligt for nærværende analysedel at undersøge, hvilke strategier informanterne ellers anvender for at aflede eller dæmpe ensomhedsfølelsen. Det sociale arbejde fremlægger ofte, at strategien for at mindske ensomhed bunder i, at den enkelte italesætter problematikken og erfaringerne, da det er en normal følelse, som alle kan erfare. I den forbindelse kan vi fremhæve en kompleksitet i strategien med at italesætte sine erfaringer for at mindske unges ensomhed. Denne kompleksitet belyses gennem informanternes udtalte oplevelser med at italesætte ensomhed, hvor de har udfordringer med at gribe muligheden for social interaktion, når den forekommer. Følgende kan begrebsliggøres ved anvendelse af Beckers teoretiske perspektiv på social samhandel. Der kan argumenteres for at informanterne i disse situationer mærker, at de sanktioneres og stemples som afvigende, hvilket understreger kompleksiteten, da den indeholder forskellige fortolkninger af interaktionen mellem socialarbejdere og de unge. I forlængelse heraf fortæller Sisse:

”Fordi hvis man siger det til den forkerte person så kigger de sådan mega nedladende på en og sådan ’dig gider jeg sku ikke være sammen med’ (...) jeg har prøvet før i Anonym by, det gik ikke så godt. (...) jeg gik ind under en af deres fællesskaber og begyndte at prøve og snakke om det så... så begyndte de at snakke om psykiater og alt muligt. (...) så jeg var sådan ’jeg går nu, i ser mig sku aldrig igen’”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

I tråd med det interaktionistiske perspektivs intention i det sociale arbejde, findes det muligt at fremhæve en konflikt mellem intentionen, og de unges erfaringer med at italesætte deres ensomhedsproblematikker. Sisse beskriver erfaringer, hvor hun har forsøgt at opsøge et tilbud i det sociale arbejde, men udtrykker at blive sygeliggjort i hendes problematik. Som konsekvens af dette, påpeger Sisse, at hun nu finder det sværere at navigere i, hvor og hvem hun kan italesætte problematikkerne med.

De tilbud som findes på nuværende tidspunkt i det sociale arbejde, er primært styret af en interaktionistisk forståelse, som på tværs af informanterne påpeges at indebære nogle udfordringer i det sociale arbejdes muligheder. Der kan fremhæves en tendens på tværs af informanterne, hvor empirien tydeliggør, at informanterne ikke er opsøgende eller særligt bevidste omkring, hvilke tilbud det sociale arbejde stiller til rådighed for ensomme unge. Inden for det interaktionistiske perspektiv vil det sociale arbejde opstå ud fra en interaktion mellem den unge og socialarbejder. I denne interaktion skal parterne blive enige om en situationsdefinition, hvilket ikke altid forekommer ligetil. Socialarbejderen kan opleve modstridende behov mellem hjælp og kontrol, hvor der kan opstå en risiko for, at socialarbejderen ubevidst påtager sig en 'ekspertrolle', som bliver styrende for interaktionen (Hutchinson & Oltedal 2006:114). I den indsamlede empiri findes informanterne tydelige omkring, at den ensomhed de oplever ikke kan relateres til andres erfaringer, hvilket fremhæver, hvorfor subjektiviteten i ensomhedsfølelsen er kompleks at omgås som socialarbejder. Der kan argumenteres for, at nogle af de situationer som informanterne henviser til skyldes, at en socialarbejder ubevidst påtager sig en 'ekspertrolle' overfor den unge, hvilket kan have betydning for hvorvidt vedkommende føler sig mødt i sin individuelle ensomhed.

I tråd med dette findes det relevant at fremhæve, hvorledes der i informanternes individuelle oplevelse af ensomhed fremgår vidt forskellige forslag til strategier om, hvordan ensomheden mindskes bedst muligt. Gennem empirien er det iøjnefaldende, hvor meget informanterne tager udgangspunkt i deres egen individuelle situation og ensomhedsfølelse:

“Jeg vil gerne stå på windsurfing, ride kapløb og alt muligt og der er ikke rigtig særlig mange andre piger som er sådan ’yes det vil jeg også gerne’”

(Bilag 4.2, Sisse, mb).

“Der gik jeg til syning og glaskunst og drama (...) men det var alligevel fint bare at komme ned en torsdag aften, hvor vi alle sammen var sammen om at sy hver sin ting. Det var ret fedt”

(Bilag 4.2, Anna, mb).

“Jeg tror at man kunne gøre en del mere for unge mødre samt unge handicappede. Men jeg ved ikke hvordan man skal stoppe sociale mediers kultur med at alt skal være perfekt”

(Bilag 4.6, Ida, sb).

På baggrund af ovenstående citater kan der argumenteres for, hvordan det sociale arbejde bedst muligt imødekommer målgruppen, da informanternes behov udspringer af deres kropsligt erfarede ensomhedsfølelse. Følgende belyser, et paradoks i det sociale arbejdes tilbud, da tilbuddene på den ene side skal favne stor social variation, men stadig være “begrænset” nok, til at den enkelte ensomme har mod på at deltage. Informanternes subjektive forslag til at dæmpe ensomheden, indeholder en generel enighed om, at fælles interesser er grundlaget for at skabe relationer, hvilket teoretisk kan udfoldes gennem Beckers beskrivelse af en afvigergruppe. I den indsamlede empiri kan der fortolkes, en lyst til at opsøge organiseret afvigergrupper for at mindske ensomheden. Informanternes udtalelser kan illustreres som en lyst til at opsøge organiserede afvigergrupper, påvirket af, at de kan mødes gennem fælles interesser. Dette kan tænkes at problematisere mulighederne for det sociale arbejde, da det kan forekomme som en umulighed at skabe ét rum, der imødekommer alle i deres individuelle interesser. Ud fra empirien kan der ikke tolkes, om informanterne fremhæver fælles interesser som begrundelsen for at mødes, frem for at skulle erkende ensomheden som fællesnævneren.

Ovenstående kan forstås som en forklaring på, hvorfor informanterne ikke opsøger eller anvender de tilbud, det sociale arbejde stiller til rådighed. Som udledt af empirien, findes det generelt at informanterne anvender de sociale medier som en strategi til at interagere med andre samt skabe relationer. I forbindelse med dette, kunne en udvidelse af interaktionsmulighederne gennem de sociale medier argumenteres for at åbne nye muligheder for det sociale arbejde med ensomme unge. Ved anvendelsen af de sociale medier undgår de ensomme unge den direkte konfrontation ved at møde fysisk op, hvilket kan belyses som en nemmere deltagelsesform. På baggrund af meningskondenseringen tydeliggøres det af flere informanter, at succesoplevelser i interaktioner styrker deres motivation til at deltage i sociale sammenhænge. Der kan argumenteres for, at de sociale medier giver anledning og mulighed for, at det sociale arbejde kan udvide og nyskabe deres tilbud. Under rekrutteringsprocessen er vi blevet bevidste om, at der allerede eksisterer mange forskellige online chatrum, hvor der er mulighed for at ensomme unge kan mødes digitalt. I relation hertil ser vi en mulighed for det sociale arbejde til at udvide indsatsen for ensomme unge, ved et øget fokus på de sociale medier og unges digitale adfærd. Derudover kunne alternativet for at kunne tilgå et online chatforum administreret af en socialarbejder, øge fleksibiliteten, samt imødekomme de ensomme unge på deres præmisser, således at der opstår flere chancer for at opnå succesoplevelser i interaktioner. Således vil mødet mellem den ensomme unge og socialarbejderen være tidsstyret ud fra den unges behov, hvilket kan give den unge en følelse af at blive mødt i egne individuelle behov.

DELKONKLUSION

Der kan på baggrund af ovenstående analysedel konkluderes en adfærd blandt informanterne, hvor frygten for stemping udvises i en social tilbagetrækkethed. Derudover udledes informanterne at have dannet en form for "skjult" accept, hvor de på den ene side fortæller dem selv, at det er bedst at være alene, men omvendt udtrykker ønsket om at indgå i sociale fællesskaber for at mindske ensomhedsfølelsen.

Der fremhæves en hemmeligt afvigende adfærd blandt informanterne, i forbindelse med deres anvendelse af de sociale medier. Brugen af de sociale medier belyses som en generel strategi, de unge anvender for at dæmpe og afhjælpe ensomheden. I forlængelse af dette kan de sociale medier som strategi, konkluderes både at øge, men i andre situationer at aflede ensomheden blandt unge. Der er gennem undersøgelsen fremhævet et paradoks for det sociale arbejde, hvortil de sociale medier udledes at kunne skabe nye potentialer og udvide det interaktionistiske perspektivs muligheder til at imødekomme ensomme unge.

14. KONKLUSION

I nærværende speciale er følgende problemformulering blevet undersøgt: *Hvordan kan vi forstå unges subjektive erfaringer med ensomhed, samt hvilken indvirkning har brugen af sociale medier? Og på hvilken måde kan disse erfaringer bidrage til det sociale arbejdes indsats omhandlende ensomhed?* Ud fra de tre ovenstående analysedele vil de væsentligste pointer fremhæves, således at de tre arbejdsspørgsmål og dermed problemformuleringen besvares på bedst mulig vis.

Der konkluderes ud fra arbejdsspørgsmål 1: *Hvordan kan unges ensomhed forstås i det senmoderne samfund?* at de unges ensomheds erfaringer er påvirket af, hvorvidt de føler sig anerkendt i sociale sammenhænge, hvilket er influeret af forandringerne i fællesskabsbetingelserne i det senmoderne samfund. Ud fra analysedel 1 kan de unges oplevelser af ensomhed og deres fysiske reaktion udledes at være subjektivt og kropsligt erfaret, hvilket gør den svær at genkende og udpege. Følgende kan konkluderes på baggrund af den præstationskultur de begår sig i, da informanterne oplever at skulle præstere ind i fællesskaber, hvis de vil opnå anerkendelse. De unge oplever således ensomhed som et resultat af en utilstrækkelighed ind i fællesskaber. I tråd med Giddens' tre dynamikker kan det konkluderes, at adskillelsen af tid og rum samt den øgede refleksivitet påvirker de unges ensomhed, da mulighederne for at opretholde og danne relationer forekommer ud af den lokale kontekst.

Der konkluderes ud fra arbejdsspørgsmål 2: *Hvordan kan sociale normer have en indvirkning på unges ensomhedsoplevelser?* at de sociale medier i udpræget grad skaber en opfattelse af normadfærden, som de ensomme unge generaliserer sig selv ud fra. Dette kan konkluderes at have en indvirkning på deres ensomhedsfølelse, da en øget risiko for sociale overdrivelser kan udledes at give en oplevelse af ikke at passe ind i normadfærden. Inspireret af Goffmans stigmatiseringsteori kan det konkluderes, at de sociale medier og de unges oplevelser af normadfærden påvirker risikoen for selvstigmatisering, hvor ensomheden bliver et stigma de

unge tillægger sig selv. Ud fra analysedel 2 kan det konkluderes, at de sociale medier har en indvirkning på ensomhedsfølelsen, da de unge passere eller informationskontrollere dele af sig selv, og således ikke opnår ”komplet” anerkendelse i interaktionerne.

Der konkluderes ud fra arbejdsspørgsmål 3: *Hvordan kan de subjektive erfaringer bidrage med viden for at mindske ensomheden blandt unge?* at ensomme unges adfærd er påvirket af en frygt for stemping, hvilket leder til en social tilbagetrukkethed, som øger kompleksiteten for det sociale arbejde. Den sociale tilbagetrukkethed kan konkluderes at komme til udtryk som en reaktion på en tidligere følelse af at være afvigende, samt en form for strategi for at undgå en gentagelse af følelsen. På baggrund af Beckers afvigerteori kan der udledes en hemmeligt afvigende adfærd blandt ensomme unge, når de anvender sociale medier. Brugen af de sociale medier ses som en generel strategi, de unge anvender for at mindske ensomheden. Ud fra en interaktionistisk forståelse kan det konkluderes, at de unges subjektive erfaringer med ensomhed illustrerer, at det sociale arbejde kan udvide dets muligheder gennem de sociale medier.

På baggrund af den nye viden fra specialets undersøgelse, kan det konkluderes, at unges subjektive erfaringer med ensomhed skal forstås ud fra en individuel oplevelse, hvor de sociale medier både findes mulighedsskabende for at mindske ensomheden, samtidig med at ensomheden kan øges ved anvendelse heraf. De unges subjektive erfaringer bidrager med viden, som tyder på, at den nuværende indsats for at mindske ensomhed i stigende grad kan imødekomme de ensomme unges individuelle behov. Følgende finder vi blandt andet belæg for i tråd med rekrutteringsprocessen, hvor flere af informanterne gav udtryk for at det er for svært at ”snakke om” ensomheden, og derfor ville de kun deltage på skrift. I forlængelse heraf kan vi konkludere, hvis det sociale arbejde laver en større indsats digitalt, at ensomhed i stigende grad bliver normaliseret, og en del af den normadfærd de unge oplever. Vi udleder, at de bliver påvirket af det, som de ser og spejler sig i på de sociale medier, hvor en normalisering af ensomhed kan have en positiv indvirkning på de unges selvstigmatisering og ensomhedsfølelse. En større indsats digitalt kan eksempelvis være en mere opsøgende tilgang,

hvor de ensomme unge mødes ud af den lokale kontekst men ind i trygge rammer. Ud fra nærværende speciale kan det udledes, at det er svært og komplekst at mindske ensomheden blandt unge, hvis de har en oplevelse af ikke at kunne hjælpes. Komplexiteten for det sociale arbejde i at mindske ensomheden hos unge beror blandt andet på deres internaliseret følelse af, at der ikke findes nogen med samme historie, og de derfor ikke passer ind i sociale sammenhænge.

15. DISKUSSION

I forbindelse med udarbejdelsen af ovenstående analyse samt besvarelsen af specialets problemstilling, er vi blevet bevidste om yderligere diskussionsværdige perspektiver. Gennem meningskondenseringen af den indsamlede empiri ser vi, at der på tværs af informanterne viser sig en tendens, hvor de retrospektivt fremhæver én konkret episode eller hændelse, som er årsag til begyndelsen på deres ensomhed. Følgende vurderes værd at fremhæve, da det ikke findes muligt, at de nederlagsoplevelser eller situationer, hvor de unge har haft en følelse af at stå udenfor, kan fjernes. Som beskrevet i begrebsafklaringen er følelsen af ensomhed, noget som alle mennesker vil komme til at stifte bekendtskab med på et tidspunkt i deres liv, hvorfor der kan argumenteres for, at det er et livsvilkår for os alle. I nærværende speciale findes det interessant at inddrage, da ovenstående analyse af informanternes oplevelser og erfaringer viser, at disse konkrete episoder eller hændelser er med til at gøre deres ensomhed til et socialt problem. På baggrund af Beckers afvigerteori og Goffmans stigmatiseringsteori finder vi det muligt at belyse, hvordan de unge lader sig styre af frygten for at blive mødt som en afviger eller stigmatiseret med at være anderledes. Når de unge handler og lader deres adfærd være styret af en frygt for at en tidligere oplevelse af nederlag skal gentage sig, finder vi belæg for at understrege, hvor komplekst et socialt problem ensomheden kan være.

Udover tidsaspektet i forhold til ensomhedens begyndelse hos de unge, illustrerer ovenstående analyse, hvor subjektiv ensomheden er og kan erfares, hvilket pålægger kompleksiteten endnu

et lag. Når det sociale arbejde tilbyder en indsats for at mindske ensomheden blandt unge, forekommer det oftest på et kommunalt plan, hvor der typisk anvendes en fællesbetegnelse for ensomhed. Ifølge Ventilen betegnes 'ensomhed' primært som en konsekvens af, at et menneske ikke får opfyldt sit sociale behov (Ventilen.dk u.å.). Følgende fællesbetegnelse, kan på baggrund af nærværende speciale, problematiseres da informanterne udtrykker at mærke ensomheden på forskellig vis, og derfor fremgår de med forskellige behov. Konsekvensen heraf kunne tyde på, at den unge ikke ville føle sig set eller mødt i sin ensomhed, hvilket kan have en indvirkning på deres lyst til at opsøge sociale indsatser for at mindske ensomheden.

På baggrund af den indsamlede empiri og meningskondenseringen bliver det muligt at påpege en problematik omkring en fællesbetegnelse for ensomhed og diskursen herom. Empirien belyser, hvor subjektivt de unge erfarer ensomheden, og der kan således opstå en problematik i, at de ikke kan genkende sig selv i den overordnede diskurs og betegnelse. Følgende kan have konsekvenser for de unges lyst og motivation til at opsøge hjælp i det sociale arbejde til at mindske deres ensomhed. Honneths anerkendelsesteori kan i tråd hermed være med til at forklare, hvorfor de unge mangler en lyst og motivation til at opsøge det sociale arbejde, når de er præget af ensomhed. Qua deres tidligere oplevet krænkelser finder vi, at de unge har et ønske om at blive mødt med anerkendelse i deres subjektive følelse, hvilket de tænkes ikke at opleve, når det sociale arbejde anvender en fællesbetegnelse for 'ensomhed'. Som følge heraf er det muligt at pointere nogle udfordringer, som det sociale arbejde møder, når der forsøges at række ud til de ensomme unge. Disse udfordringer findes diskussionsværdige i forbindelse med specialets bidrag til det sociale arbejde. Det kan diskuteres, hvorvidt det sociale arbejde er nødsaget til at løse op for nogle af dets egne udfordringer, for således at bringe sig i en position, hvor det er muligt at mindske de unges ensomhed. Det kan fremhæves, at det sociale arbejdes nuværende kommunale tilbud med deres åbne og uvisiteret rammer stiller omgivelserne til rådighed for, at de unge kan søge hjælp, når de mærker ensomheden. Dog forekommer disse tilbud på et samfundsniveau, hvor fokus er at mindske ensomhed blandt unge som gruppe. Mindskelsen af ensomhed på gruppeplan kan fremhæves som problematisk, da ensomhed, som tidligere understreget, fremgår og mærkes subjektivt blandt de unge. I

forlængelse af dette kan det påpeges, at det sociale arbejde med fordel kan kigge i retning mod et mere opsøgende arbejde for at nå de ensomme unge i deres hverdag, så de bliver bevidste om mulighederne for hjælp. Gennem det opsøgende arbejde vil der argumenteres for, at indsatsen i stigende grad er rettet mod den enkelte unge frem for 'unge ensomme' som en gruppe. Følgende vil synes at møde de unge på et mere individuelt plan, hvor digitaliseringen kan pointeres at skabe rammerne for at udvide det sociale arbejdes indsats for at mindske ensomheden blandt unge. Følgende blev vi blandt andet bekendt med under rekrutteringsprocessen af informanterne til nærværende speciale. Under denne proces erfarede vi, hvordan digitale muligheder for at gøre unge opmærksomme på specialet samt deltagelse heri var nødvendige for at rekruttere informanter. Dette blev især tydeligt, da vi forsøgte af flere omgange at rekruttere informanter via Facebook grupper, hvor vi først oplevede en interesse i at deltage, da vi accepterede digital deltagelse og skriftlige besvarelser.

Under udarbejdelsen af analysen fandt vi det yderligere diskussionsværdigt at gå nærmere ind i, hvor og hos hvem ansvaret i at mindske unges ensomhed ligger. Det kan diskuteres, hvor ansvaret i denne sociale problematik ligger, da eksempelvis analysedel 2 i nærværende speciale er med til at belyse, hvordan de ensomme unge også selvstigmatiserer sig, hvor de også tillægger sig selv stemplingen af ikke at passe ind. Det kan således forekomme komplekst at hjælpe en, som ikke selv ser sig mulig at hjælpe. Der kan argumenteres for, at de unge har internaliseret en følelse af at være anderledes og ensomme, hvilket kan give forhindringer og begrænsninger i at hjælpe dem. I forbindelse hermed kan der stilles spørgsmålstejn ved, om det er det sociale arbejdes ansvar at hjælpe de unge, før de selv føler sig klar til det. I tråd med det interaktionistiske perspektiv kan der således illustreres en forhindring i det sociale arbejde, da der kan forekomme en latent risiko for, at en socialarbejder i sådanne tilfælde vil påtage sig en 'ekspertrolle' overfor den unge. I disse tilfælde vil det blive socialarbejderens ansvar at vurdere på vegne af den unge, hvornår vedkommende er for ensom. Det vil således blive socialarbejderens forståelse og holdning til ensomhed, der bliver styrende for den unges muligheder i indsatsen. Omvendt kan det være begrænsende for det sociale arbejde at "vente" på de ensomme unge til selv at opsøge hjælp, da der i disse tilfælde vil være en latent risiko

for, at de unge udvikler yderligere problematikker eller oplever stigende mistrivsel. I følgende tilfælde indeholder den latente risiko scenarier, hvor de unge socialt tilbagetrækker sig, hvilket kan lede til social eksklusion. De unge får dermed ikke øvet eller vedligeholdt sociale færdigheder, hvilket kan argumenteres for at være en yderlig begrænsning i at finde vej tilbage til sociale fællesskaber.

16. PERSPEKTIVERING

I dette speciale er fokusområdet 'ensomme unge' blevet undersøgt, med særlig fokus på deres subjektive oplevelse af ensomhed samt deres digitale adfærd. Undervejs i processen med at afgrænse emnet for specialet, opstod der flere refleksioner omkring andre relevante områder og perspektiver, der kunne være interessante at undersøge.

Specialet har fremhævet, hvordan ensomhed kan betragtes som en udfordring inden for det sociale arbejdes felt, og hvorledes de unge subjektivt oplever følelsen af ensomhed. I relation hertil ville det have været interessant at undersøge flere aspekter af ensomhedsfølelsen. Gennem udarbejdelsen af det nuværende problemfelt blev vi bevidste om en sammenhæng mellem psykiatriske diagnoser og følelsen af ensomhed. Forskning på området har bidraget til at belyse de unikke udfordringer, som personer med diagnoser oplever, samt de negative konsekvenser, som ensomhed kan have for deres mentale og fysiske velbefindende (Bedrepsykiatri.dk u.å). Flere studier viser, at personer med diagnoser kan føle sig ensomme af flere årsager. I denne sammenhæng ville de inddragede teoretikere Goffman og Becker være relevante, da stigmatisering og manglende forståelse fra samfundet kan føre til social isolation og begrænsede sociale netværk. Der kan også identificeres en sammenhæng med Honneths teori om anerkendelse, da denne isolation kan forstærkes af vanskeligheder med at finde støttende fællesskaber, hvor individet kan føle sig accepteret og forstået.

Ud fra den indsamlede empiri fremgår det, at én af informanternes økonomiske forhold påvirkede hendes muligheder for at opnå en god livskvalitet. Dette åbnede op for en yderligere interessant vinkel inden for det undersøgte fænomen. Økonomi og ensomhed er komplekse emner, der påvirker menneskers livskvalitet på forskellige måder. Ved at belyse forholdet mellem økonomi og ensomhed kan der kastes lys over både de direkte og indirekte konsekvenser, som økonomiske faktorer kan have på sociale forbindelser og følelsen af tilhørsforhold. Med udgangspunkt i denne vinkel reflekterede vi over, hvorvidt individets socioøkonomiske status kan spille en rolle i oplevelsen af ensomhed, og om begrænsede ressourcer kan øge risikoen for social isolation samt begrænse adgangen til socialt netværk og aktiviteter. I den forbindelse ville Bourdieu være relevant at inddrage, da han har udarbejdet en begrebsramme for individets valg og handlinger. Nærværende speciale kunne anvende Bourdieus begreb om kapitalmængde til at analysere sammenhængen mellem ensomhed og individets ressourcer. Begrænset kapital kunne tænkes at forstærke følelsen af ensomhed, da det kan føre til begrænset adgang til sociale relationer, fællesskaber og deltagelse i sociale aktiviteter (Guldager & Skytte 2013:205).

17. LITTERATURLISTE

Andersen, Lotte, Kasper Møller & Sune Hansen (2020): *"Metoder i statskundskab"*. Hans Reitzel Forlag. Bosnien.

Andersen, Lotte Bøgh (2010): *"Forskningskriterier"* i Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen & Robert Klemmensen (red.): *Metoder i Statskundskab*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Balvig, Flemming & Lars Holmberg (2014): *"Flamingoeffekten - sociale overdrivelser og social pejling"*. Jurist- og økonomiforbundets forlag. 1 udgave. 1. oplag.

Becker, Howard (2020): *"Outsidere - Studier i afvigelsessociologi"* 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. København.

Bourdieu, Pierre & Loïc Wacquant (1996): *"Refleksiv sociologi – mål og midler"*. Hans Reitzels Forlag.

De Vaus, David (2001): *"Research Design in Social Research"*. London: SAGE Publications.

Giddens, Anthony (1991): *"The Consequences of Modernity"*. Stanford University Press, Stanford, CA

Goffman, Erving (1975): *"Stigma"*. København. Gyldendal

Guldager, Jens & Marianne Skytte (2013): *"Socialt arbejde – teorier og perspektiver"*. København. Akademisk forlag.

Honneth, Axel (2003): *"Behovet for anerkendelse"*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag

- Honneth, Axel (2006): "*Kamp om anerkendelse*". 1. udgave, 8. oplag. Tyskland. Hans Reitzels Forlag
- Hutchinson, Gunn Strand & Siv Oltedal (2006): "*Modeller i socialt arbejde*" 2. Udgave, København. Hans Reitzels Forlag
- Jacobsen, Michael (2021): "*Erwing Goffman*". Djøf Forlag. København
- Jacobsen, Michael & Søren Kristiansen (2020): "*Erwing Goffman – Social samhandling og mikrosociologi*". Hans Reitzels forlag. København
- Jacobsen, Michael Hviid, Erik Laursen & Jan Olsen (2013): "*Socialpsykologi - en grundbog til et fag*". 1. udgave. København. Hans Reitzels Forlag
- Juul, Rudbæk Søren (2017): "*Selvets kultur*". 1 udgave. 1 oplag. Hans Reitzel Forlag
- Juul, Søren: (2016): "*Afvigelse og socialpolitik i diagnosesamfundet*". I Iver Hornemann Møller og Jørgen Elm Larsen (red.): Socialpolitik. København: Hans Reitzels Forlag.
- Juul, Søren & Jørgen Larsen, Jytte Kristensen (2020): "*Sociologibogen*". Columbus. 2. Udgave, 1 oplag.
- Juul, Søren & Kirsten Bransholm Pedersen (2012): "*Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejdet*". I: Juul, S. & Bransholm Pedersen, K. (red.): Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring. (s.399-430). København: Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (2017): "*Kvalitativ analyse - syv traditioner*". 1. udgave. Latvia. Hans Reitzels Forlag
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009): "*Interview - introduktion til et håndværk*". 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Lasgaard, Mathias (2010): "*Ensom i en social verden*" i *Psyke & Logos* 31 side 206-231

Rendtorff, Jacob Dahl (2018): "*Fænomenologien og dens betydning*" i Fuglsang, Lars og Bitsch- Olsen, Poul: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Frederiksberg. Samfundslitteratur

Riis, Ole (2005): "*Samfundsvidenskab i praksis - Introduktion til anvendt metode*". 1. udgave, 2. oplag. Narayana Press, Gylling. København K. Hans Reitzels Forlag.

Petersen, Anders (2016): "*Præstationssamfundet*", Hans Reitzel forlag, 1. udgave, 2. oplag

Svendsen, Lars (2017): "*Ensomhedens filosofi*". Universitetsforlaget. Oslo

Ulrich, Jens (2001): "*Anthony Giddens*" i Jacobsen, Carleheden og Kristiansen: *Tradition og fornyelse*. Aalborg Universitetsforlag. Aalborg

Wiborg, Anette (2007): "*Der er bare ikke rigtigt nogen - en antologi om unge og ensomhed*". Ventilen. København

17.1 HJEMMESIDER

Bedre psykiatri (u.å.) "*Ensomhed*", adgang via: <https://bedrepsykiatri.dk/ensomhed/>. Sidst tilgået d. 23/5 2023

Danmarks Statistik (2022): "*Digital adfærd*", adgang via: <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/kultur-og-fritid/digital-adfaerd-og-kulturvaner/digital-adfaerd>. Sidst tilgået d. 3/5 2023

Generator Pædagogik & Psykologi (u.å.): "*Om digital adfærd*", adgang via: <https://generatorpp.dk/digital-adfaerd/>. Sidst tilgået d. 3/5 2023

Hagemann, Steffen (2019): "*Inspiration. Det er altid min egen skyld*", adgang via:

<https://bupl.dk/boern-unge/find-artikler/inspiration-det-er-altid-min-egen-skyld>. Sidst tilgået d. 9/5 2023

Jensen, Heidi & Michael Davidsen, Sofie Møller, Julie Román, Kamilla Kragelund, Anne Christensen, Ola Ekholm (2022): "*Den Nationale Sundhedsprofil*". Udgivet af Sundhedsstyrelsen, adgang via: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Sundhedsprofil/Sundhedsprofilen.ashx>. Sidst tilgået d. 23/5 2023

Psykiatrifonden (u.å.), Ensomhed, Tilgængelig via: <https://psykiatrifonden.dk/hjaelp-raadgivning/mentale-motionscenter/ensomhed> Sidst tilgået d. 19/2 2023

Sundhedsstyrelsen.dk (2022): "*Mental sundhed blandt børn og unge*", Adgang via: <https://www.sst.dk/da/Viden/Forebyggelse/Mental-sundhed/Mental-sundhed-blandt-boern-og-unge> Sidst tilgået d. 16/2 2023

Ventilen.dk (u.å.): "*Ventilen - Gør ungdommen mindre ensom*", adgang via: <https://ventilen.dk>. Sidst tilgået d. 23/5 2023

Vidensråd for forebyggelse (2020): "*Mental sundhed og sygdom hos børn og unge i alderen 10-24 år – forekomst, udvikling og forebyggelsesmuligheder*", adgang via: <https://vidensraad.dk/rapport/mental-sundhed-og-sygdom-hos-boern-og-unge-i-alderen-10-24-aar-forekomst-udvikling-og-forebyggelsesmuligheder>. Sidst tilgået d 24/2

Vidensportal.dk. Vidensportalen på det sociale område (2022): "*Ensomhedens omfang*". Adgang via: <https://vidensportal.dk/voksne/ensomhed/omfang>. Sidst tilgået d. 23/5 2023

Vive (2020): Børn og unges trivsel og brug af digitale medier, adgang via: https://pure.vive.dk/ws/files/4329812/301613_Born_og_unges_trivsel_og_brug_af_digitale_medier_A_SIKRET.pdf Sidst tilgået d 19/2 2023

